

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEK DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
4. strani:

INVESTICIJE
RASTEJO,
NARAŠČAJO
TUDI CENE...

Četrtek, 12. marca 1964
št. 10, leto XXII

PRISPEVEK K RAZPRAVI O STATUTIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI

Odrekanje samoupravljanja tam, kjer naj se prične

Hkrati ob tem, ko sestavljamo statute občin in statute delovnih organizacij, je potrebno sestaviti tudi statute krajevnih skupnosti. Resnici na ljubo velja povedati, da o sestavljanju statuta krajevnih skupnosti govorimo najmanj, čeprav so na tem področju še marsikatera nerazčiščena vprašanja, ne samo zavoljo obsega in torišča dela in dolžnosti krajevnih skupnosti, temveč tudi pristojnosti delovnih kolektivov v krajevni skupnosti, točneje povedano, delovnih kolektivov servisov krajevnih skupnosti. Na to nas opozarjajo nekatera mnenja in členi osnutkov statuta posameznih krajevnih skupnosti.

Pomen servisov krajevnih skupnosti ob dokaj splošnem upadanju uslužnostne obrti ni malenkosten. V pretekletih občinah so prav servisi krajevnih skupnosti nadomestili tisti občuten padec uslužnostne obrti, ki bi ga sicer zaznamovali občani pri splošnem zmanjšanju standarda, če servisov ne bi bilo, kajti rast družbenega sektorja obrti je počasna, odpovedi zasebnih obrtnikov so vse pogostejše in občani so se pogosto-krat znašli pred dilemo — da so postali sami obrtniki za vse. In ob tolikšnem pomenu servisov krajevnih skupnosti ne gre podcenjevati položaja zaposle-

nih. Položaj članov kolektivov v teh servisih pa je po nekaterih osnutkih statuta krajevnih skupnosti slabši kot kjerkoli drugje. Kolektivom servisov je namreč že vnaprej prisojena »razsipnost, premajhen posluž za samoupravljanje, egoizem« itd. Zato lahko iz osnutkov statuta razberemo tudi »pokroviteljstvo« proti takšnemu razpisanju, nerazumevanju družbenih interesov — točneje povedano — interesov občanov itd. Na čem temelje takšne trditve?

Iz gradiva koordinacijskega odbora krajevnih skupnosti občine Ljubljana-Bežigrad je mogoče razbrati mnenje, naj bi

servisne službe in vzgojno varstveni zavodi tamkajšnje krajevnih skupnosti bili organizirani kot ena organizacija. Posamezne dejavnosti naj bi sestavljale organizacijske enote. In kakšne pravice naj bi imele enote?

— Delovni ljudje v tej organizaciji bi razpolagali s sredstvi za osebne dohodek in skladdom skupne uporabe.

— S sredstvi poslovnega sklada naj bi razpolagal tudi v bodoče voljeni organ skupnosti — svet, ki naj bi skrbel za razširjeno reprodukcijo tistih dejavnosti, ki so občanom v krajevni skupnosti najbolj potrebne.

— Povod za takšno usmeritev je razložen takole:

— Če bi s sredstvi razširjene reprodukcije razpolagale delovne enote same, bi le-te razvijale tiste dejavnosti, ki so rentabilne, usmerile bi se na dejavnost izven območja krajevnih skupnosti, zanemarile pa dejavnosti, ki neposredno zadovoljujejo potrebe občanov v krajevni skupnosti.

— V primeru, da bi delovni kolektivi samostojno gospodarili s sredstvi, bi slabo poslovali in prej ali slej propadli. Polno samoupravljanje delovnih

ljudi v teh delovnih organizacijah bi torej onemogočalo uresničevanje osnovnih interesov občanov, ki jih imajo za pravilno zadovoljevanje svojih potreb.

Skratka, iz takšnih mnenj je mogoče razbrati najmanj kar je, izredno veliko nezaupanje članom kolektivov v servisih. To nezaupanje gre tako daleč, da jim odrekajo v tem primeru ne samo posluš za gospodarjenje, temveč sploh smisel za samoupravljanje.

Ta primer ni izjemen. Ponorimo si ga z nekaterimi členi osnutka statuta krajevnih skupnosti Idrija.

V omenjenem osnutku je v posameznih členih rečeno, da:

— servis upravlja ob samoupravljanju delovnega kolektiva skupnost po posebnih individualnih in kolektivnih organih;

— individualni organ servisa je — **poslovodja**;

— kolektivni organ servisa je upravni odbor; število članov upravnega odbora določi svet skupnosti. Najmanj polovico članov upravnega odbora in predsednika izvoli delovni kolektiv izmed sebe, ostale člane pa imenuje svet izmed koristnikov storitev servisa;

— delavci in uslužbenci servisa so za svoje delo odgovorni poslovodji;

— poslovodja servisa je za svoje delo odgovoren upravnemu odboru servisa;

— osebni dohodki delavcev in uslužbencev servisa so določeni s pravilnikom o osebnih dohodkih, ki ga sprejme upravni odbor servisa in potrdi krajevni svet skupnosti;

— pri določanju višine osebnih dohodkov za delavce in uslužbence je treba upoštevati uspeh dela, strokovno izobrazbo, značaj in težino dela na posameznem delovnem mestu.

Skratka iz poprej in sedaj citiranih mnenj in členov so postavljeni kolektivni servisi krajevnih skupnosti v dokaj podrejen položaj — prisojena jim je pravica, da »odločajo« o osebnih dohodkih in — v prvem primeru celo o skladdu skupne uporabe.

Kolektivom servisov je torej s takšnimi določili zožena samoupravna pravica le na »de-

(Nadaljevanje na 3. strani)

V OKVIRU

V nekaterih statutih delovnih organizacij zasledimo določila, da imajo organe upravljanja in vodenja še pogostejše zasledimo določila, da je kolegij strokovni organ direktorja celo takšne, da ima direktor svoj organ — to je strokovni kolegij. Vsa stvar niti ne bi bila tako huda, če bi šlo za slabe formulacije, če bi ta določila nastala zgolj iz površnosti. Toda v nadaljnjih členih lahko običajno razberemo, da gre pri tem za nerazčiščena pojmovanja, da se v tem skriva težnja po dvojnijskem sistemu — po vodenju in upravljanju. Namesto da bi s svojimi besedami opozorili na nevezdržnost take ločitve, bomo raje objavili odlomek iz prispevka Staneta Kavčiča »Tri dileme delovnih organizacij«, ki bo v kratkem izšel tudi v knjigi »Samoupravljanje«.

»Menim, da je že napačno govoriti o upravljanju in vodenju kot o dveh različnih družbenih silnicah ne oziraje se na to, ali potem nekdo trdi, da delata vzporedno ali celo, da sta si nasproti, da druga drugo kontrolirata, kot se tudi že sliši tu in tam. Diskusija o samoupravljanju ali vodenju s pozicij dualizma ne more dati nobenih pravih rešitev, ampak mora končati ali v teokratizmu ali v aktivistič-

Samoupravljanje in vodenje

ni primitivnosti in anarhosindikalizmu. Največkrat pa konča v obeh teh dveh značilnosti istočasno, kar povzroči razcep v delovni organizaciji.

Delavsko samoupravljanje ni samo politika v ožjem smislu te besede, ampak je taka demokratična oblika oblasti vseh proizvajalcev, v kateri se povezujejo, dopolnjujejo in prepletajo izrazito idejno-politične rešitve in subjektivna prizadevanja vseh proizvajalcev z objektivno dan ekonomsko, tehnološko in strokovno stvarnostjo. Po-udarjam, vseh! To se pravi, ne samo ročnih delavcev, ampak tudi strokovnjakov, ki vodijo, bolje rečeno, opravljajo bolj strokovna dela. Delavsko samoupravljanje je tako široko organiziran proces proizvodnih odnosov in proizvodnje, da je v njem dovolj prostora za vse činitele in odločitve: od najbolj nekvificiranih, primitivnih in strokovno nevezdržnih (na žalost) do najbolj kvalificiranih, pametnih in strokovno znanstvenih. Katere zmagoje in osprejete, zavisi od odnosa sil razuma znanja in napredka, do sil naivnosti, stagnacije in neznanja. Če to ne bi bilo tako, potem bi bilo delavsko samoupravljanje demagoški pragmatizem ali pa idealistična utopija. Delavsko samoupravljanje bi že zdavnaj propadlo, če bi njegova vsebina bila samo gesla o socialističnih pravicah, o demokraciji in o političnem aktivizmu. In predsem zato, ker je delavsko samoupravljanje vključilo v sebe kvalificirane, to se pravi družbeno-politične in strokovne odločitve o proizvodnji in o proizvodnih odnosih, se je uveljavilo in dalo rezultate.

Na tem načelnem izhodišču pa se mora konkretni mehanizem graditi tako, da zahteva in dopušča različno skalo, različne stopnje pravic, odvisnosti in dolžnosti v notranjih medsebojnih odnosih oziroma v organizaciji dela. In načelno to zopet velja za vse; za vsako bolj strokovno ali manj strokovno delovno mesto! Tako je možno povezovali »samoupravljanje in vodenje, politiko in stroko«. Ne pa nasiloma kopati prepad med »politiko in stroko« in si razbijati glave z jalovim vprašanjem, kdo je komu nadrejen in kdo je komu podrejen. Te diskusije in prepire so slabo pokrita stremljenja birokratizma, teokratizma ali primitivizma. To so ostanki nasprotja med ročnim in umskim delom; to je idejna dediščina kapitalizma, ker je delovna sila eno, lastnik drugo in stvari tretje.

NI NAJBOLJ VAŽNO, KOLIKO ČASA DELAŠ, TEMVEČ KOLIKO NAREDIŠ

ČAS NI VEDNO ZLATO

Doslej smo že večkrat pisali o skrajšanju delovnega časa v tovarnah, torej tam, kjer se delovni dan začne in konča z znakom sirene. Toda — kako se začne in neha delovni čas šoferjev tovornega prometa na njihovih tisoče kilometrov dolgih poteh? Ali je njim sploh mogoče skrajšati delovni čas? Kako ustvarjajo dohodek in ga delijo po delu, če ga sploh tako delijo? Kdaj sploh šofer dela, kdaj potuje in kdaj počiva? Je vse tisto, kar si šoferji štejejo v delo in za kar so tako ali drugače plačani, res delo? Ali pa morajo delajo tudi kaj takšnega, kar jim nikdar ni plačano, pa bi moralo biti?!

Takšna so vprašanja, na katera so si poskusili odgovoriti v splošnem avtoprevozniskem podjetju Avto Kočevje, ki posluje po vsej domovini, Avstriji in Zahodni Nemčiji. Osnovno vprašanje, ki jih je pri tem vodilo, je: Kako zagotoviti plačevanje dela in ne časa, ki ga šoferji prebijejo na delovnem mestu oziroma na poti. Eno je namreč odsotnost od doma, ki traja za šoferja včasih tudi po nekaj tednov, drugo pa delo, ki ga v tem času opravijo po nalogu podjetja ali posredno po nalogih predstavništva podjetja.

devet ur dnevno. Od kod ta razlika? Nesporazum je kajpak v tem, da smatrajo vozniki, da sta dva vozača v eni izmeni in da to ne predstavlja dve izmeni. V upravi podjetja pa menijo, da je stvar vozačev, kako si na potovanju razdelita delo, kdaj kateri počiva in kdaj dela.

MERILLO — TONSKI KILOMETRI ALI BRUTOPROMET?

Dosedanji način nagrajevanja voznikov tovornih vozil tega podjetja so tonski kilometri (prevoženi kilometri krat teža blaga, ki ga prevažajo). Pri takšnem načinu nagrajevanja je važno, da voznik prepelje čim težji tovor čim dalje, ne glede na njegovo vrednost. Poslovni uspeh podjetja torej pri tem načinu nagrajevanja voznikov sploh ni važen. Zanje sploh ni pomembno, ali so na krajši relaciji naredili s prevozom lažjega blaga večji poslovni uspeh podjetju ali ne.

Zaradi tega je finančna služba predlagala, da bo v bodoče merilo za osebne dohodek voznikov ustvarjeni brutopromet. Izračunali so, da bi lahko vsak voznik mesečno ustvaril dva milijona dinarjev brutoprometa in da bi za to bilo primerno plačilo dva odstotka od ustvarjenega brutoprometa. V primeru prekoračitve tega plana naj bi bil odstotek razmeroma večji. Toda dejstvo je, da voznik ne more mnogo vplivati na ustvarjanje brutoprometa, razen z vestnostjo pri delu, kar pomeni, da lahko doseže delno boljše uspehe le tedaj, če dobro vzdržuje svoje vozilo in skrbno izpolnjuje naloge svojih predpostavljanih.

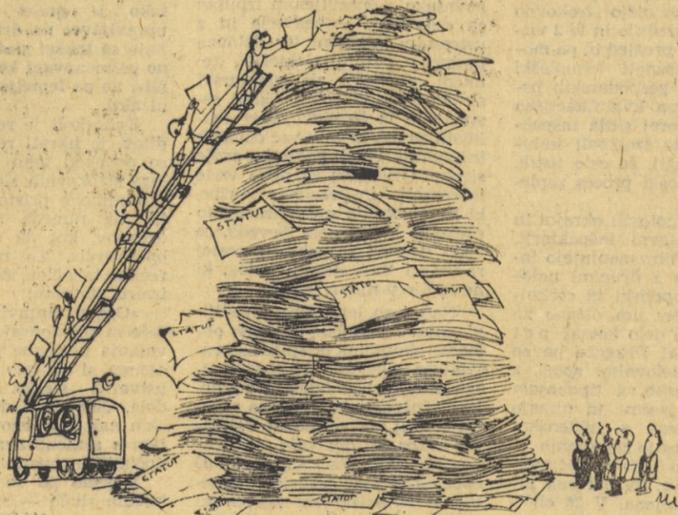
To pa je za voznike premalo. Vedo namreč, da mesečno prevozijo okrog 7000 km raznovrstnega tovora, od česar so plačani. Da pa prevozijo četrtino toliko (Nadaljevanje na 2. strani)

EFEKTIVNI IN NEEFEKTIVNI DELOVNI ČAS

Analizo izkoristka delovnega časa je naredil za podjetje sekretar tega podjetja. Analiziral pa je službene podatke za enajst mesecev minulega leta. Izračunal je, da so vozniki prevozili v teh mesecih povprečno dnevno 7 ur in 30 minut bodisi tovor ali prazna vozila in on to smatra za efektivne ure v delovnem dnevu. Ker pa je posadka enega tovornega vozila sestavljena iz dveh voznikov, je razdelil ta efektivni delovni čas na dvoje, tako da je dejansko en voznik v osmih urah prebil za volanom povprečno tri ure in 45 minut dnevno. Preostali čas delovnega dne odpade na razkladanje, nakladanje, urejanje prevozne dokumentacije, popravila, upravičene in neupravičene zastoje in sploh vse, kar sodi v priprave na vožnjo in opravke med vož-

njo, razen odmorov, do katerih so vozniki upravičeni po zakonu. Ta čas, katerega pa je po njegovem izračunu za 5 ur in 15 minut povprečno dnevno, pa označuje kot neefektivni delovni čas. Toda tudi ta delovni čas deli na dva voznika in ga tako zmanjša na 2 uri in 19 minut na posameznega voznika. To pa zato, »ker eden le potuje z drugim na delo v drugi izmeni, za kar pa dobi dnevno in potne stroške«. Torej — »upravičeno lahko štejemo v delovni čas le 3 ure in 45 minut in 2 uri in 19 minut ali 6 ur in 4 minute dnevno na voznika«.

Po tej analizi že doslej vozniki tovornih avtomobilov podjetja niso delali osem ur na dan, temveč le šest ur in nekaj minut. To je razvidno iz uradne evidence podjetja in je za to toliko bolj v nasprotju s trditvami šoferjev, da delajo nad

PRED RAZPRAVAMI V MARCU

Takole se zmenimo: vsak bo z ene strani dal svoje pripombe.

Karikatura: MILAN MAVER

ČAS NI VEDNO ZLATO

(Nadaljevanje s 1. strani)

kilometrov brez vsakršnega tovara, pa ni njihova krivda. Tako vsaj sodijo. Lahko upoštevamo stališče komerciala, da se jim bolj splača prevoziti nekaj sto kilometrov praznih, da je zato vrednost polnih kilometrov podvojena ali pa še večja, toda dokler so plačani od kilometrov in teže tovara, to sploh ni zanje zanimivo.

V primeru, da bi bili plačani po vrednosti prevoženega blaga, je to provizija. Če pa so že provizijsko plačani, pa menijo, naj bodo čim boljše plačani. Ne samo z dvema odstotkoma od brutoprometa, temveč vsaj s tremi. Sicer sploh niso pripravljeni pristati na nov način nagrajevanja.

ZAKAJ PA NE NAGRAJEVANJE PO DELU?

Niti tonski kilometri niti nagrajevanje po ustvarjenem brutoprometu ne zagotavljajo nagrajevanja po delu. V obeh primerih dobijo tisti, ki zbirajo naročila, ti pa so v upravi oziroma službah direktije, stalni osebni dohodek, kar pomeni, da jim je prav vseeno, kako gospodarijo v ekonomski enoti transporta oziroma voznikov. Kdo pa je tisti, ki vpliva na število »praznih kilometrov«? Vsekakor komerciala in poslovničarje, ki sprejemajo naročila. Ta so v primeru, če so naročila ugodna, rentabilna, medtem ko vozniki ne izkazujejo rentabilnosti, zlasti če morajo veliko časa čakati na tovor. Ko namreč čakajo na tovor po svoji krivdi, imajo škodo, ker morajo to izgubo sami plačati, če pa

čakanje zakrivi katera od služb podjetja, imajo zopet škodo vozniki, ne pa tudi ta služba. In to bi se ponavljalo tako kot v sedanem sistemu nagrajevanja po tonških kilometrih tudi v bodočem nagrajevanju po prometu. Pri tem pa so vozniki odvisni še od dobre volje šefov poslovalnic, ki lahko imajo enega raje kot drugega in mu dajejo

nizacije, pa čeprav bi bilo več različnih mnenj. Osebnostne mnenje predsednika je, da bi bilo najbolje uvesti nagrajevanje po delu. Meni namreč, da takega nagrajevanja ne zagotavljata niti nagrajevanje po tonških kilometrih niti po brutoproduktu. Logično se mu namreč zdi, da je najboljšo merilo nagrajevanja po delu cenitev dela po zmanjševanju

garancije za to, da bi bili vozniki tako ali drugače zainteresirani za skupni uspeh ekonomske enote voznikov oziroma transportne enote.

Za takšne skupne interese pa se ne bodo potegovali dotlej, dokler ne bodo odvisni rezultati komerciala in ostalih služb od dela in gospodarjenja voznikov transportne enote, oziroma dokler ne bodo ekonomske enote v takšni ekonomski povezavi, kakršna zagotavlja skupnosti vse delovne organizacije najboljšo poslovne uspehe. Zakaj na primer ne bi bila mehanična delavnica oziroma njena enota odgovorna za pravočasno usposabljanje vozil enoti transporta in zakaj ne bi bila komerciala in ostale službe odgovorne ne le moralno, temveč tudi materialno, za najboljši izkoristek zmogljivosti transportne enote?

To sploh vprašanje enega samega podjetja? Mar ne gre v tem primeru za mnogo širšo in pomembnejšo tematiko? Mar ne velja vprašanje, kaj je delo in kaj je plačilo po času tudi za industrijo in sploh za vsa podjetja? Kdo naj na to vprašanje odgovori? Ali eno samo podjetje ali več podjetij iste gospodarske panoge, ali pa gre za vprašanje, na katerega so dolžne odgovoriti znanstvene ustanove in zavodi?

V splošnem avtoprevoznikem podjetju Avto Kočevje so mi na to vprašanje odgovorili, da tudi sami ne vedo, kdo naj jim to pojasni? Ker pa za zdaj niso nikjer našli odgovora, so si poskusili odgovoriti sami.

PA JE TAK ODGOVOR DELOVNE ORGANIZACIJE KORISTEN?

To je zadnje vprašanje, ki sem si ga ob tej priložnosti zastavil. Gre za čisto vsakdanjo prakso reševanja takšnih zadev, kot je skrajšanje delovnega časa. V Avto Kočevje so se lotili problema dela soferjev v okviru skrajšanja delovnega časa. Analizo je naredil za podjetje sekretar podjetja, toda s to analizo je bil seznanjen samo delavski svet, ne pa tudi vsa delovna organizacija. Sindikalna podružnica na primer, ki naj organizira splošno razpravo o teh problemih, uradno s predlogom za skrajšanje delovnega časa se znanjena. Kako naj potem poveda člani delovne organizacije

svoje pomisleke, če ne druge, vsaj tiste, ki so jih povedali novinarju?

Mimo vseh teh pomislekov pa so iz uprave podjetja poslali predlog za skrajšanje delovnega časa, republiški in tudi zvezni komisiji za proučevanje skrajšanja delovnega časa, da ne govorimo o gospodarski zbornici in drugih forumih. Ta predlog pa ni bil dopolnjen s stališči in pomisleki delovne organizacije. In če ni bil dopolnjen ali izpodbijan tudi z mnenji drugih takih delovnih organizacij, če že ne znanstvenih ustanov, ali lahko o njem govorimo kot o najboljši rešitvi?

Zadeva ni tako enostavna, kot se kaže na prvi pogled, in tudi ne tako hitro rešljiva! Saj celo direktor podjetja dvomi v uresničljivost skrajšanja delovnega časa. Novinarju je namreč zaupal naslednje: »Računsko je zadeva sicer izvedljiva, dvomim pa, da bo tako enostavna tudi praktična rešitev. Delavce je namreč težko prepričati, tudi v takih primerih, ko gre izrazito za njihove koristi.«

Problem pa je prav v tem, da ne gre za prepričevanje, temveč za — proučevanje. Za proučevanje, o katerem ne more dokončno spregovoriti ena sama delovna organizacija in o katerem so si lahko nasprotna celo mnenja znanstvenikov.

Priznati in poudariti pa moramo, da pobuda, če odstejemo naglico tovarišev iz splošnega avtoprevoznikega podjetja Avto Kočevje, odpira povsem novo področje naših razmišljanj v panogi gospodarstva, ki ji pravimo promet: razmišljanje o tem, zakaj plačujemo čas in ne delo

VIKTOR SIVEC

OBVESTILO

Predsedstvo Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije

sklicuje

6. redni letni občni zbor Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki bo dne 9. in 10. aprila 1964 v Ljubljani, v dvorani Slovenske filharmonije, Trg revolucije št. 9

Dnevni red:

1. Otvoritev in izvolitev organov občnega zbora
2. Poročila in razprava
3. Izvolitev organov Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije
4. Zaključek

dober oziroma boljši tovor — če sami pri tem sploh niso prizadeji.

Predsednik sindikalne podružnice sicer ve za te izračune in kombinacije, ni pa bil o tem tudi uradno obveščen, sicer bi že povedal tudi svoje stališče. Zal mu je, da o tem doslej ni mogla spregovoriti sindikalna podružnica, kajti tedaj bi prišlo do izraza mnenje delovne orga-

vanju stroškov prevoza. Iz evidecije je namreč razbral, da je tisti voznik, ki je dosegel štiri- najsto mesto v realizaciji prometa, hkrati dosegel četrto mesto v stroških. To je vsekakor zelo ugoden rezultat dela, če upoštevamo, da so mnogi vozniki dosegli zelo dobre rezultate v realizaciji plana, zasnovanega na brutoproduktu na račun visokih stroškov prevoza.

PROBLEM NAGRAJEVANJA JE V GROBEM PRAKTICIZMU

Ce primerjamo oba sistema nagrajevanja, takoj ugotovimo, da ne temeljita na delu. Zakaj pa ne? Odgovor nam daje anonimni član delovne organizacije, ki ugotavlja, da imajo v podjetju že nekaj let pravilnika o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov po delu, da pa kljub temu, da minevajo leta, še vedno nista uveljavljena. Namesto da bi uresničili njuna načela, se zdaj lotevajo nekega povsem novega sistema nagrajevanja, ki pa nima nobene zveze z nagrajevanjem po delu, temveč je le rezultat praktičnih nagibov. Ti praktični nagibi pa so v tem, da naj bi soferji odvrnili od dolgih več ali manj nerenabilnih relacij na kratke relacije. To je trenutno umestna težnja, perspektivno pa je povsem nekoristna, ker zavaja v nova, prav tako nepotrebna in škodljiva nasprotja. Trenutna rešitev je namreč v tem, da poslej vozniki ne bi bili navdušeni za dolge in nedonosne relacije, temveč za kratke in donosne. V tem in prejšnjem primeru pa ni nobene

Večje in manjše »hiše«

V PRIHODNJE: MEDOBČINSKE INŠPEKCIJE DELA

Nesreče pri delu nam znatno zmanjšujejo narodni dohodek. Samo ljubljanski okraj je leta 1962 izgubil zaradi njih milijardo 600 milijonov. Če pristejemo še stroške zdravljenja in razne posredne stroške, pa šest in pol milijarde dinarjev.

Ob teh podatkih se upravičeno vprašamo, ali niso vse te izgube nastale deloma tudi zaradi slabe delovne inšpekcije. Okrajni in republiški inšpektorji dela, ki so pregledali delo občinskih inšpekcij, bi nam na to vprašanje pritrdili.

Rezultati prvih devetih mesecev preteklega leta so slabi, vsak občinski delovni inšpektor je opravil povprečno le 35 rednih pregledov (častna izjema so kranjski inšpektorji, ki so obiskali po sto delovnih organizacij). Zatekali pa so se predvsem v družbena in zasebna obrtna podjetja, medtem ko so se industrijskih obratov izogibali. Vsakdo je povprečno obiskal samo 2,5 tovarne.

Enako nezadovoljivi so podatki o opozarjanju samoupravnih vodstev na ugotovljene napake in pomanjkljivosti. Vsega skupaj so dobila vodstva pregledanih podjetij samo 17 pisemenih obvestil od občinskih delovnih inšpektorjev. Nič čudnega, če je bil v marsikatere primeru njihov trud zaman.

»DEKLICE ZA VSE«

Poglejmo še vzroke nezadovoljive bilance občinskih inšpekcij dela:

Od 22 delovnih inšpektorjev jih ima 8 samo nižjo strokovno izobrazbo, 12 srednjo in le 2 višjo. Za temeljit pregled bi pa moral vsakdo poznati tehnološki proces v vseh gospodarskih panogah. Že sama kvalifikacijska struktura je torej silila inšpektorje, da so se izogibali industrijskih podjetij, še celo tistih, kjer je tehnološki proces zapleten.

Kakor so ugotovili okrajni in republiški delovni inšpektorji, v 4 komunah obremenjujejo inšpektorje dela z drugimi nalogami. V grupeljski in cerknjski, na primer, jim ostane za svoje poklicno delo komaj pet odstotkov časa! Drugače pa se ukvarjajo z delovnimi spori, z evidenčno službo, s tipkanjem in podobnimi reči, ki nimajo veliko skupnega s higiensko tehnično varnostjo zaposlenih...

Deloma so same občinske skupščine krive, da delovna inšpekcija ni urejena. V 26 občin je le 6 svetov za delo razpravljalo o problemih higiensko-tehničnega varstva in seznanilo

z njimi delovne skupnosti in skupščine, druge pa niti zvedeti niso mogle, kako nesmotno so zaposleni delovni inšpektorji in kakšni so njihovi delovni pogoji. Mnogi med njimi namreč nimajo instrumentov za meritve plinov, prahu, osvetlitve delovnih mest, ozemljitve itd., brez katerih ni moč temeljito opraviti rednih pregledov po tovarnah.

V TEM GRMU JE ZAJEC

Kakor že rečeno, večina občinskih inšpektorjev dela nima ustreznega strokovnega znanja. To ugotovitev ponavljamo že vsa leta, odkar obstaja ta služba, stanje pa se zelo počasi izboljšuje prav zavoljo tega, ker mnoge občinske skupščine doslej niso uvidele, da problem ne bo rešen, dokler ne spremenijo nagrajevalne politike.

V ljubljanski občini Center npr. prav zaradi tega doslej ni uspelo dobiti delovnega inšpektorja, ki bi imel ustrezno tehnično znanje. Tehnik z dolgoletno delovno prakso, ki je bil pripravljen prevzeti ta posel, je ostal raje v podjetju, ker bi bil prikrajšan pri osebnih dohodkih.

LEPŠE PERSPEKTIVE

Oddelek za inšpekcijo dela pri okrajni skupščini v Ljubljani je na podlagi ugotovljenih pomanjkljivosti predlagal vrsto ukrepov, s katerimi bi izboljšali delovno inšpekcijo v komunah. Kot prvi naj bi bila organizacija medobčinskih inšpekcij dela, ki naj bi zaposlovala izključno strokovnjake z opravljenim izpitom za delovnega inšpektorja in z ustreznim znanjem ter delovno prakso v strojni, električni, kemični, gradbeni ali metalurški stroki. Tako bi dobili teame, sestavljene iz strokovnjakov različnih smeri, ki bi v več občinah inšpicirali zgolj podjetja svoje stroke. Gre torej za neke vrste integracijo inšpeksijske službe, ki bi omogočila specializacijo in preko te boljše delo. Seveda, če bodo delovni inšpektorji poslej razrešeni vseh drugih nalog, ki ne sodijo v njihov poklic.

Načrti so lepi, toda izvedljivi ali samo s pogojem, da bodo občinske skupščine pristale na pravilnejše vrednotenje inšpeksijske službe. Kandidatom za delovne inšpektorje bo treba zagotoviti vsaj takšne osebne dohodke, kakor jih dobivajo v gospodarskih organizacijah, torej 65 tisoč do 70 tisoč dinarjev na mesec. Z zmanjšanjem zaloge pri narodnem dohodku zgubijo nesreč na delovnih mestih bi jih ekonomsko opravičili. M. K.

RAZMIŠLJANJA OB OSNUTKIH STATUTOV

SKLEPANJE BREZ ANALIZ

V dosedanjih analizah osnutkov statutov delovnih organizacij je med drugim tudi rečeno, da je pomanjkljiva in problematična njihova zgradba. Preveč pozornosti in členov je posvečeno organizacijski shemi podjetja, premalo pa položaju delovnega človeka. Skratka, sestavljeni številnih statutov so pričeli najprej obravnavati organizacijo podjetja, do nesmiselnih podrobnosti so ponekod obravnavali strokovne službe in tako je prišel proizvajalec- upravljalcev na drugo mesto. Zato so takšni statuti upravičeno poimenovani kot »organizirani«, ne pa temeljni samoupravni akti.

Kakorkoli je resnična ta trditev, je hkrati res tudi to, da so ponekod tako zameglili naloge strokovnih služb in dejansko njihove pristojnosti prevzeli na ramena samoupravnih organov, kot da so le-ti »goli operativci«. To nam izpričuje recimo tale člen, zapisan v enem izmed statutov: »Organi upravljanja analizirajo in kontrolirajo rezultate izvajanja poslovne politike. V ta namen si morajo zagotoviti in ustvariti sistem koordinacije dela, določen z delitvijo planških nalog po enotah, podkrepjen s samoupravnimi akti, tekočimi dogovori in sklepi...«

Kakšne pa so naloge strokovnih služb — strokovnih organov v omenjenem statutu? Nikakršne! O področju dela strokovnih služb, o njihovem statu-

su v tej delovni organizaciji ni rečeno ničesar. Zameglene, na splošno opredeljene naloge so dane le vodjem sektorjev teh služb, in sicer takole:

Vodje sektorjev imajo predvsem naslednje naloge:

— da organizirajo in strokovno izvršujejo sklepe samoupravnih organov in naloge direktorja podjetja za svoje področje;

— da posredujejo samoupravnim organom vse informacije, ki so jim potrebne za njihovo delo;

— da zagotovijo pogoje in organizirajo strokovno delo v sektorju.

V omenjeni delovni organizaciji so in najbrž še bodo strokovne službe posebejlene v — vodjih. Najbrže bo ta delovna organizacija povečala odstotek tistih, kjer samoupravni organi sklepajo o izredno pomembnih zadevah brez analiz, in sicer tudi zato, ker ni vsaj v grobih obrisih začrtan status strokovnih služb, njihovo delovno področje, predvsem pa njihove naloge.

Analiza osnutkov statutov proizvodnih delovnih organizacij (izdelala jo je komisija za družbeno samoupravljanje Republiškega sveta ZSJ), opozarja na takšne občutne pomanjkljivosti. Iz osnutkov statutov, ki jih je analizirala, je mogoče razbrati, da bodo sklepali samoupravni organi (delavski sveti) brez analiz v četrtini delovnih organizacij s področja

industrije. Brez analiz bodo razpravljali o tako pomembnih zadevah kot sta recimo investicijski elaborat, družbeni in investicijski plan delavski sveti v več kot polovici delovnih organizacij s področja gradbeništva. Se slabši je položaj v delovnih organizacijah s področja storitvenih dejavnosti. Komaj tretjina delavskih svetov naj bi razpravljala in sklepala o neki zadevi na osnovi analiz, ki bi jih pripravile strokovne službe.

Kakorkoli je torej res, da je pretiravanje glede podrobnosti nastevanja nalog strokovnih služb nesmiselno, je vendarle nujno potrebno zapisati v statutu njihov status in kaj so dolžne pripraviti samoupravnim organom, kaj proučevati, kaj analizirati, da bo odločitev gospodarsko koristna, da bo čimbolj smotno upravljanje s sredstvi. Tudi dejstvo so se ne dvomno zavedali v tistih delovnih organizacijah, kjer so recimo v splošnih obrisih zapisali v statutu, kakšne so naloge strokovnih služb, ki opravljajo pripravljane funkcije (recimo razvojne službe, službe vzdrževanja in investicijske izgradnje, nabavne in prodajne službe, organizacijsko kadrovske službe itd.) in kakšne so naloge strokovnih služb, ki opravljajo kontrolno analitične funkcije. Še dalje pa so šli v tistih delovnih organizacijah, kjer so v splošnih obrisih našli naloge, ki naj jih recimo nenehno prouču-

je sektor za ekonomiko in o svojih ugotovitvah sprti oziroma občasno obvešča samoupravne organe na vseh ravneh. Gre recimo za tele naloge:

— proučevanje zmogljivosti strojnih naprav, izkoriščanje strojnih in delovnih časov, pogojev dela in obremenitev na delovnih mestih;

— spremljanje produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti;

— delovanje sistema nagrajevanja;

— rentabilnost predvidenih investicijskih vlaganj;

— spremljanje racionalizatorske in novatorske dejavnosti.

Ob teh in podobnih spremljavah, ugotovitvah in analizah je mogoče, da samoupravni organi na katerikoli ravni pravočasno ukrepanje, poskrbe recimo, da so tehnične kapacitete čimbolj »zaposlene« skozi ves dan in skozi vse leto, skratka da dosega delovna organizacija čimvišjo stopnjo izkoriščanja kapacitet s smotno in racionalno kombinacijo razporeditve ljudi in sredstev. Takšne delovne organizacije bodo imele odločilno prednost, saj bodo uspeli z znatno hitrejšim tempom (na osnovi analiz in proučevanja) uvajati sodobnejše, racionalnejše in delotvornejše kapacitete, ki jih napredek znanosti in tehnike takorekoč dnevno nudi gospodarstvu. P. D.

Odrekanje samoupravljanja tam, kjer naj se prične

(Nadaljevanje s 1. strani)
 litev osebnega dohodka in še na delitev sklada skupne uporabe — torej samo na delitev, ne pa tudi na ustvarjanje, samo na »plačo«, — vnaprej določeno — ne pa tudi nagrajevanje po delu, samo na »soudležbo« pri upravljanju, ne pa dejanskem samoupravljanju.
 Tolikšna centralizacija sredstev, in milo rečeno, centralizacija upravljanja in samo-

upravljanja, je »opravičevana« z zaskrbljenostjo za interese občanov. In če bodo takšne težnje v praksi tudi zmogovale (iz nekaterih osnutkov statutov krajevnih skupnosti pa je mogoče razbrati prav to), to pomeni:
 — zanikati pravico samoupravljanja ljudem, ki v servisnih ustanovah delajo in ustvarjajo;
 — oživljati tendence centra-

lizma in administriranja tam in na tisti ravni, ko naj bi samoupravljanje prišlo najprej in najbolj do izraza in rodilo tudi pričakovane materialne rezultate.
 Skratka, gre za seštevke številnih nerazčiščenih vprašanj, nerazčiščenih pogledov do samoupravnih pravic članov takšnih in tovrstnih kolektivov in samo želimo si, da bi jih prek polemičnih sestavkov razčištili.
 P. D.

Čeprav je 8. marec že mimo, se tega praznika žensk vendarle spomnimo še enkrat. Vsak po svoje je pripravil darilo in voščil. — Prvo pomladansko cvetje je bilo skromno, toda lepo darilo

Produktivnost tkalnice pri nas in v svetu

V zadnjem času se je tudi naša tkalnica v precejšnji meri avtomatizirala, saj v njej obratuje že 51% avtomatov in le 49% navadnih stavev. Mnogo se govori o visoki produktivnosti tkalnic po svetu in o nizki produktivnosti pri nas. Dobil sem v roke »Informativni bilten« firme Rütli iz Švice s podatki o izkoriščanju in produktivnosti nekaterih najboljših podjetij, katera obratujejo z njihovimi stroji. Izbral sem si podjetje »M van Delden« iz Gronaua (Westfalija — Zvezna republika Nemčija), ker ima slične širine strojev in vrste artiklov kot naša Eliteks tkalnica, in sem pričel primerjati tkalnice s to inozemsko tovarno:

Osnovni podatek	Firma »M van Delden«	Eliteks tkalnica
Število avtomatov	182	156
Firma	Rütli	Eliteks
Tvorjenje zeva	zunanj ekscentri	notr. eksc. in list.
Širina stroja	110 cm	120 cm
Število obratov	218/min	200/min
Vrsta artikla	Nesel, Katun, Keper, Saten, iz bombaža in stanične preje	Kaliko, Katun, Šifon, Damast, iz bombaža in stanične preje
Izkoriščanje	91%	87%
Vključeni zastoji		
Personal	Firma »M van Delden«	Eliteks tkalnica
	Št. avtomat na 1 zaposl.	Št. avtomat na 1 zaposl.
	Zaposl. na 100 avtomat	Zaposl. na 100 avtomat
Tkalka	60	25
Urejev. osnov	182	0,55
Snemanje komadov	371	0,27
Vodja izmene	813	0,12
Tkalski mojster	70	1,43
Vlagalec	210	0,48
Cist. strojev pri menj. osnove	185	0,54
Cist. strojev za period. čišč.	210	0,47
Mazač strojev	315	0,32
Vozač votka	vozi natikalec	332
Natik. votka	52	1,92
Zbir. cevki	315	0,37
Čistilec cevki	530	0,22
SKUPNI PERSONAL	8,35	12,30

Naše tkalke poslužujejo od 18 do 30 avtomatov ali povprečno 25 avtomatov, torej znatno manj stavev kot pri firmi Delden (indeks 42). S tem pa ni rečeno, da je premalo obremenjena. Tkalka v Eliteks tkalnici je zaposlena z odstranjevanjem osnovnih pretrgov 50%, z odstranjevanjem votkovih pretrgov 35% in ostalimi deli, kot so: okvara stroja, menjava komada itd. 15%. Po naših normativih je torej zadostno obremenjena. Kje moramo potem iskati vzrok, da ne more naša tkalka posluževati 60 strojev kot pri firmi DELDEN! Predvsem v večjem številu osnovnih in votkovih pretrgov! Škoda, da ni primerjalnih podatkov, koliko pretrgov pride na 10.000 vtkanih votkov pri tej firmi. Pri nas pride več kot en osnovni pretreg na 10.000 vtkanih votkov. V nekaterih inozemskih tkalnicah pride le 0,25 osnovnih pretrgov na 10.000 vtkanih votkov, kar je štirikrat manj kot pri nas. Vzroke pretrgov moramo iskati od odpiranja bale bombaža mimo vseh oddelkov predilnice do priprave tkalnice. Vsi ti oddelki bodo morali pomagati tkalki zniževati obremenjenost s tem, da bodo dali tudi možnost, da se tkalki poveča front posluževanja.
 Tudi naše urejevalke poslužujejo manj stavev kot pri firmi Delden (indeks 48). Urejevalka v Eliteks tkalnici: poveže in uredi na novo vloženo osnovo, odstranjuje melerje in manjše okvare listov, preostali prosti čas pa pomaga tkalki pri delu. Naša urejevalka mora natakati lamele pri spremembi artikla, kar verjetno urejevalka firme Delden ne dela. Vendar to dodatno delo ne spremeni mnogo indeksa. Zakaj potemtakem ne more urejevalka osnov v naši tkalnici prevzeti več stavev? V znatni meri je obremenjena z delom, ki nastane s prepogostim menjavanjem artiklov in večjim številom melerjev zaradi slabših utenzilij. Mogoče pa bi lahko tudi v tej situaciji pre-

vzela več strojev, pa je z ozirom na zaključen kompleks te etaže tkalnice to težje izvesti.
 Snemalcev blagovnih kosov pri nas ni, ker delajo to delo same tkalke in je ta čas že prištet k indeksu naše tkalke. Ko bodo vse etaže naše tkalnice založene z novimi stroji, bo tudi pri nas te snemalce mogoče uvesti. Tkalki bi se odvzelo s tem približno 7% dela, vendar teh odstotkov nikakor ne bi mogli uskladiti z večjim posluževanjem strojev, ker bi imela tkalka zelo nerodno razporeditev stavev in s tem tudi samo posluževanje.
 Vodja izmene ima pri nas v svoji kontroli več strojev kot pri firmi Delden (indeks 108), vendar pri nas ne vodi statistične kontrole nad vzdrževanjem strojne parka, kot mogoče pri zgoraj navedeni firmi.
 Naš tkalski mojster je malenkostno manj obremenjen (indeks 86). Vendar ta izračun verjetno ne drži. Zakaj? Zato, ker naš mojster popravlja in vzdržuje statve brez rezervnih delov in mu to znatno spremeni situacijo zaposlenosti.
 Naši vlagalci so znatno manj obremenjeni kot pri firmi Delden (indeks 48). Čeprav sem vključil v njihov resor tudi mazanje strojev, katerega opravljajo obenem z vlaganjem. Naš vlagalec pomaga precej pri delu mojstra na oddelku in se obenem priučuje za poznejši prevzem tega dela. Sleherni tekstilec, tudi tehnik, gre skozi to strokovno priučevanje, ker je dobil v šoli v glavnem le teorijo. Pri inozemskih firmah dobi verjetno tehnik že v šoli več te prakse.
 Firma Delden ima ločene čistilce strojev: za novo vložene osnove in periodično čišenje. Pri nas imamo za obe vrsti čiščenja iste čistilce strojev. Zanimivo je, da je naša čistilka skoraj toliko obremenjena kot pri firmi Delden (indeks 89). Dvomim, da bi bilo pri čišenju strojev priporočljivo povečati front posluževanja, ker bi pri

tem verjetno trpela le kvaliteta čišenja. Boljši učinek bi bil mogoče le z nabavo zelo močnih sesalcev za prah — ventilatorjev, ki pa za tekstilno industrijo, predvsem za tkalnice še niso zadostno izpopolnjeni.
 Prišli smo do vozačev votka, natikalcev votka, zbiralcev praznih cevki in čistilcev cevki. Firma Delden nima vozačev votka, ker opravljajo to delo natikalci sami. Pri nas pa imamo le vozače votka in tkalnice votka; le-ti zbirajo in čistijo cevke sami. Zanimivo je, da so ta delovna mesta skupaj, obremenjena pri nas skoraj toliko kot pri firmi Delden (indeks 98).
 Če napravimo zbir tega primerjanja, ugotovimo, da potrebuje firma Delden za pogon 100 stavev 8,35 delavcev, naša Eliteks tkalnica pa 12,30 delavcev in primerjalni indeks 100: 68 v korist firme Delden. Trdim pa lahko, da je ta podatek, izračunan za našo tkalnico, v

Nekaj je vendarle treba napraviti!

jugoslovanskem merilu zelo dober rezultat.
 Iz tega opisovanja je mogoče zaključiti, da ni možno dvigniti produktivnosti v tkalnici samo s prizadevanjem kolektiva tkalnice, temveč mora pri tem sodelovati celoten kolektiv predilnice, vzdrževalnih obratov, komercialne, tehničnih služb itd. Le z angažiranjem v podjetju se bomo lahko približali v produktivnosti razvitim deželam v svetu.
 »TRZIŠKI TEKSTILEC«

S POSLANCI ZVEZNE SKUPŠČINE

VETER ODNAŠA »CEMENTNI CVET«

Umag, te dni.
 Stara in že tolikokrat izpričana resnica: »kdor se krevljav rodi, bo vse življenje šepal«. Če se hočete prepričati, da je to, kar smo rekli, resnica, potem ne boste našli boljšega primera, kakor je tovarna »Istracement«.

Proizvodni stroški za tono cementa znašajo 15.257 dinarjev, toda prodajna cena je povprečno 12.700 dinarjev, tako da pri vsaki toni izgubijo povprečno več kot 2500 dinarjev.
 Od leta 1961 pa do konca minulega leta je tovarna imela več kot 950 milijonov dinarjev izgube.

Zaradi vsega tega je podjetje ostalo brez strokovnjakov in tisti, ki so delali v njem, so ga v treh letih uničili: ventilatorji so eksplodirali, peči so počle, nihče podrobno ne pozna tehnološkega procesa, nikogar ni, ki bi vedel vsaj to, kako je treba stroje mazati.

Kaj ni bilo nekakšne kontrole, ali pa nadzornega organa?
 — Občina ni imela nikakršnih ingerencij v graditvi tovarne — je dejal predsednik občinske skupščine Umaga, vendar mišljenja predstavnikov okraja (Pula) in republike (Hrvatske) nismo slišali.
 Morda bi bilo grobo, če bi rekli, da so 5 milijard dinarjev vrgli skozi okno, toda skoraj je tako. Nima smisla, da bi sedaj po tolikem času in tolikem zapravljanju iskali krivce. To ne bi koristilo nikomur. Ali pa morda bi? Pravzaprav, to ni naša zadeva.
 Naša stvar je, da rečemo, da so notranji odnosi v kolektivu zelo slabi, da so spopadi med različnimi »strujami« zelo pogosti, da je nedavno tega nekakšna skupina, na čelu s sekretarjem Zveze komunistov, poskušala, da organizira »upor« proti direktorju.
 In tako dalje.
 In kaj potem preostane delavcem (nekaj več jih je kot tri sto)? Prizadevajo si, kolikor morejo (in znajo), toda v neurejeni tovarni ni moč dobro delati. In že jim rečejo: kolikor več proizvajamo, večji so stroški, večje so — izgube!
 — Kaj bi bilo treba storiti?
 — Morali bi dobiti sredstva za rekonstrukcijo in za kritje dosedanjih izgub...
 — ...to pomeni?
 — ... najmanj 4 milijarde dinarjev! V nasprotjem primeru pa likvidacija. Tretje izbire ni.
 — do likvidacije ne bo prišlo — pravi predsednik občinske skupščine. — Komuna trdno stoji na tem stališču, a republika naj najde najboljšo rešitev. Ona je gradila tovarno, ona naj jo tudi dokonča in zagotovi kolektivu normalno proizvodnjo in normalno poslovanje.
 Delovni kolektiv res da ni kriv za svoj težak položaj, toda jasno je, da morajo njegove notranje sile krepkeje vzeti v roke tovarno in odločneje reševati njene probleme.
 Težko je reči, kakšen bo konec te zgodbe o umaški tovarni cementa, če bi se zgodba nadaljevala, kot se je začela; v takšnem primeru bi bil konec še bolj žalosten, kot je bil začetek.
 Na vsak način pa je treba reči:
 Igrati se z milijardami je zelo nevarno. In tudi neodpuščljivo. Neodgovorno.
 NIKOLA BURZAN (PO »BORBI«)

Tu je tudi zgodba o bivšem direktorju tovarne v izgradnji, na katerega vsi sedanji voditelji »Istracementa« kažejo kot na grešnika, na čelu s sekretarjem gospodaril z državnim denarjem. Pripovedujejo, da je tovarna v izgradnji — pod njegovo sedemletno komando imela celo korito za pitanje svinj, za zalivanje pečenk pa so pošiljali s kmetijsko-gozdarske fakultete specialno penecje vino.
 Od investicijskih sredstev, ki so bila namenjena tovarni, so izgradili tudi umaško luko, ki je doslej nihče ne uporablja in ki je požrla 850 milijonov dinarjev.
 Kupili so in kasneje prodali — 2 ladji.
 Ko pa je po sedmih letih bila tovarna končana (vsaj tako so rekli, je začela poizkusno obratovati. Toda bila je glede svoje tehnične vrednosti pomanjkljiva in nekompletna. Zaradi tega se je njen delovni kolektiv ukvarjal predvsem z gradbenimi objekti.
 Zaradi teh, zlasti tehničnih napak, znaša izguba v letu dni več kot 6 tisoč ton najboljšega cementa, »cementnega cveta«; enostavno — pade iz strojev in veter ga odpiha v morje!
 — Kako to, da smo tovarno sprejeli v nenormalnih razmerah, delamo pa v normalnem — vprašuje in hkrati protestira sedanji direktor (že tretji direktor) Djuka Dedaković. — Tehnično in tudi tehnološko je ta tovarna povsem — zgrešena!
 — Zares, to je čudno in skraj neverjetno. Kako so mogli kaj takega dovoliti?
 — Kakor vidite: vse je možno. Strokovnjaki so opozarjali direktorja v izgradnji, da ne dela, kot bi bilo treba, toda kdor koli se mu je upiral, tudi v malenkostih, je moral oditi. Mnogi so tudi protovoljno odšli, pobegnili so, da kasneje ne bi odgovarjali za napake, ki so bile očitne že tedaj, ko so tovarno gradili.
 Anketna skupina poslancev zvezne skupščine, ki je proučevala vzroke izgub v gospodarstvu, je bila prav pošteno presepečena ob tistem, kar je v tej tovarni videla in slišala.
 Z osnovnimi sredstvi, ki znašajo kakih 5 milijard dinarjev, je tovarna uresničila skupni dohodek — 1,2 milijarde!
 Proizvodna zmogljivost tovarne je 120 tisoč ton, toda v minulem letu so proizvedli le 82 tisoč ton. Ena tona je obremenjena z več kot 60 tisoč dinarji osnovnih sredstev.

INVESTICIJE RASTEJO, NARAŠČAJO TUDI CENE...

V zadnjih mesecih so cene nekaterim proizvodom in uslugam občutno porasle. Napovedanih je precej želja za nove podražitve, tako da skoraj ni mogoče mirno preiti preko tega problema. Vsako povišanje cen se nam zdi na neki način krivično in zato prizadevno iščemo krivca.

Prvi krivec naj bi bila trgovina, drugi neskladje med potrošnimi in materialnimi fondy, tretji...

Uvodno ogrevanje

Zato, ker se povečanje cen proizvodom najbolj otipljivo pokaže na zadnji stopnji, to je v trgovini, je razumljivo, da je bila kot prvi krivec obravnavana trgovina. Ne bi rad vzel v zaščito trgovine, ki bi bila marsikje lahko bolje organizirana, bolj bi lahko prisluhnili želji potrošnika. Toda zdi se mi, da bi bilo le preveč pounostavljeno, če bi se nadejali in uspravali, da je glavni krivec trgovina. Če bi bilo to res, potem ne bi kazalo nič drugega, kot z energičnimi posegi urediti našo trgovsko omrežje in težave s povišanjem cen in realnim standardom bi bile urejene. Če bi si trgovina ustvarjala izredno visoko akumulacijo, razpolagala z velikimi skladi, razdeljevala visoke osebne dohodke, potem bi bili seveda upravičeni, da postavimo trgovino med tnalno in nakovalno. Statistike v zadnjih razdobjih pa kažejo, da dohodki trgovinskih delavcev niso izredno visoki, da razpolaga trgovina z zelo skromnimi skladi in da tako objektivno ne more »zajeti« vseh sredstev, namenjenih za višji standard.

V zadnjem razdobju lahko zasledimo čedalje bolj očitne težnje industrije, da povečuje ali da bi rada povečala cene svojim proizvodom. V nekaterih panogah in delovnih organizacijah nam z izračuni dokazujejo, da so na zadnji stopnji rentabilnosti, da njihov dohodek zadošča komaj za skromne osebne dohodke in da jim še nekaj skromnih sredstev preostane za razširjeno reprodukcijo. Podobne izračune, ki dokazujejo nerentabilnost, potrebo po zvišanju cen, zasledimo v celotni kmetijski proizvodnji.

Ali bi bilo po vsem naštetem pravično in smotno, če bi se zaustavili zgolj pri trgovini?

Drugi spet vidijo glavni razlog v tem, da hitreje rastejo osebni dohodki kot proizvodnja, da zaradi povečanega povpraševanja, ki je večje od ponudbe, povzročajo naraščanje cen, ki se potem odraža na standardu. Ob takih ocenah pa se kaj rada dogaja »majhna

nepreciznost«, ko postavljajo na prvo mesto osebno potrošnjo, zmanjšujejo pa pomen investicijske in proračunske potrošnje.

Verjetno je prav v tem zamenjanem vrstnem redu, ki ni nastal slučajno, eden izmed temeljnih vzrokov za visoki porast cen in počasnejše naraščanje realnega standarda od vseh dosežaj planiranih predvidevanj.

Da ne bomo govorili kar tja v dan, se za zelo grobo orientacijo, ki ima lahko tudi nekatere pomanjkljivosti, poslužimo tabele, ki kaže nekatere globalne pokazatelje naše nacionalne ekonomike in spričo nekaterih zanimivih števil in primerjav tudi vzbujata laična razmišljanja.

Cene in naše kmetijstvo

Pričujoča tabela kaže, da je v šestih letih, ko imamo na razpolago že izračunane podatke, porastel fizični obseg kmetijske proizvodnje po indeksu samo za 9 odstotkov ali v letnem porastu za 1,5 odstotka.

Tu bi si seveda takoj z vso upravičenostjo zastavili vprašanje, če niso bile zelo učinkovite, da je bil njihov ekonomski rezultat zelo minimalen, saj nam je zagotovil zelo nizek letni porast proizvodnje in v šestletnem obdobju za 65 odstotkov višje cene kmetijskim proizvodom. Naš dvom v smotnost investicij v kmetijstvo je še toliko bolj upravičen zaradi tega, ker tudi v letu 1964 ni prav nobenih realnih znakov, da bi se cene kmetijskim pridelkom, ki najobčutnejše vplivajo na realni standard povprečnega državljana, ustalile, ampak kažejo še nenehno tendenco naraščanja.

Če so bile te investicije zadostne ali ne, o tem je seveda laikom težko soditi. Upravičeno pa lahko trdimo, da niso bile zelo učinkovite, da je bil njihov ekonomski rezultat zelo minimalen, saj nam je zagotovil zelo nizek letni porast proizvodnje in v šestletnem obdobju za 65 odstotkov višje cene kmetijskim proizvodom. Naš dvom v smotnost investicij v kmetijstvo je še toliko bolj upravičen zaradi tega, ker tudi v letu 1964 ni prav nobenih realnih znakov, da bi se cene kmetijskim pridelkom, ki najobčutnejše vplivajo na realni standard povprečnega državljana, ustalile, ampak kažejo še nenehno tendenco naraščanja.

Cene in naša industrija

Za nasprotje od kmetijstva lahko zasledimo v istem razdobju v industriji 125-odstotni večji fizični obseg pro-

izvodnje ali letno za 20,8 odstotka. Zelo zmeren je tudi porast cen, saj znaša v šestih letih samo 8 odstotkov. Da smo lahko obdržali te cene, je bilo potrebnih obilo administrativnih ukrepov, ki so nas pripeljali do tega, da imamo pod nadzorstvom približno 75 odstotkov vseh cen. Cen nekaterim industrijskim proizvodom že več let nismo povišali, čeprav so med tem objektivno porasli stroški ali cene nekaterim materialom in pogonski energiji.

Taki ukrepi za zadrževanje cen bi bili videti lahko veliko smotnejši, če bi hkrati, ko smo zadrževali cene ne-

	Industrijska proizvodnja	Kmetijska proizvodnja	Ind. proizv. cene	Kmet. proizv. cene	Življenjski stroški	Minimalni osebni dohod.	Realni osebni dohod.	Bruto investicije v osn. sredstva	Mat. stroški v bruto proizv.	Osebn. dohodki v bruto proizv.	Investicije iz narodnega dohodka
1952	100	100	100	100	100	100	100	100	%	%	%
1957	189	186	102	160	127	155	122	156	49,6	39,6	30,7
1958	210	164	103	154	134	164	123	166	52,3	40,7	32,0
1959	238	217	103	155	136	192	147	215	51,2	39,0	32,9
1960	274	195	106	169	149	219	141	261	51,7	38,9	34,8
1961	294	188	110	191	161	238	148	312	51,6	38,9	37,5
1962	314	195	110	225	178	264	148	332	51,4	38,8	37,5

katerim proizvodom, z isto doslednostjo zadrževali tudi investicijsko in proračunsko potrošnjo.

Veliko hitreje kot je naraščala kmetijska proizvodnja, celo hitreje kot je naraščala industrijska proizvodnja, so naraščale bruto investicije v osnovna sredstva.

Investicije in standard

Hitro in veliko naraščanje bruto investicij se po tej tabeli ni zelo pozitivno odrazilo na realnem standardu. Posebno značilno je še to za zadnja štiri leta, ki jih zajema naša tabela. V prvih šestih letih (kot je razvidno iz naše tabele) so narasle investicije za 66 odstotkov ali za 11 odstotkov letno. V tem času so tudi realni osebni dohodki narasli za 23 odstotkov. Toda le-

Po mojem morajo imeti tam spodaj že naravnost fantastično blagostanje...

ta 1959 smo začeli z investicijami očitno pretiravati. Namesto dotedanega 11-odstotnega porasta smo v zadnjih štirih letih prišli v povečanju na letni porast 41,5 odstotka. Možno je, da investicije s svojim izrednim poskokom niso v celoti krive, toda statistika kaže, da smo v tem razdobju uspeli dvigniti realne osebne dohodke samo za en sam odstotek.

realnega standarda za 7 odstotkov, toda žal nas že cene v prvih dveh mesecih demantirajo, ker so od 3-odstotnih predvidevanj porasle že za 4,5 odstotka.

Res je z intervencijami, prepovedjo še mogoče nekaj časa umetno zadrževati porast cen. Toda samo z administrativnimi posegi, s prepovedjo, ne bomo izboljšali materialnih odnosov, ne bomo izboljšali gospodarskega stanja podjetij, saj se nekatera sučajo na zadnji meji rentabilnosti. Samo z administrativno prepovedjo lahko dosežemo kvečjemu to, da bodo delovne organizacije zajedale v svoje sklade in s tem v svojo razširjeno reprodukcijo in perspektivni razvoj, da bodo skušale s prijavo novih proizvodov spekulirati pri uradu za cene, medtem ko realne gospodarske stabilnosti s tem zanesljivo ne bomo dosegli.

Daljnosežnejše ekonomske in politične posledice

Pretirana investicijska in proračunska potrošnja, ki seveda na vsakem koraku preži, kje bi se dobila dodatna finančna sredstva, zanesljivo vpliva in bo še občutnejše vplivala na produktivnost, samoupravljanje in nagajevanje po delu. Nekatere delovne organizacije so se namreč že znašle v zelo težkem položaju, ko niso mogle za povečan odstotek produktivnosti povečati niti nominalnih osebni dohodkov. Tudi predvideni sistemi oblikovanja in delitve dohodka v ekonomskih enotah so že doživeli prve pretrese, ko zaradi planiranega, a ne po lastni krivdi neustvarjenega čistega dohodka, ni bilo mogoče ustvariti toliko sredstev, kot so jih predvideli z ekonomskimi izračuni.

In naposled smo tudi v naši ustavi povsem jasno izoblikovali načelo, da proizvajalec samostojno razpolaga z rezultati svojega dela. Nekatere izkušnje pa žal kažejo, da tega nismo vselej dosegli in da tudi trenutna perspektiva ni rožnata.

Zato bi vsekakor bilo potrebno in nujno, da čimbolj nadrobno analiziramo tiste elemente v gospodarjenju delovnih organizacij in nacionalni ekonomiki, ki zavirajo, da bi z rezultati dela vzporedno rasel tudi realni standard proizvajalcev.

Prav gotovo je eden od zelo pomembnih, če ne temeljnih elementov teh neskladij ravno pretirana, nestrpnost, premalo premišljena, premalo odgovorna investicijska potrošnja.

Namesto epiloga

Ta prispevek vsekakor nima namena, da bi odkril prvo in zadnjo resnico o vzrokih naraščanja cen in počasnem naraščanju življenjskega standarda. Je le rezultat laičnih razmišljanj, ki so se porodila iz zavestne želje, da bi prešli od proučevanja posledic k vzrokom, da bi začeli globlje in pogumno razpravljati o vseh problemih in ovirah, ki vplivajo na porast standarda. S tem prispevkom smo želeli le spodbuditi predkongresno razpravo, saj nam je povsem jasno, da bližnji kongres Zveze sindikatov Jugoslavije ne bo obšel teh problemov.

VINKO TRINKAUS

Struktura bruto in narodnega dohodka

Od leta 1957 zaznamujemo ne samo visok porast industrijske proizvodnje, ampak tudi visok porast produktivnosti. Potemtakem bi upravičeno pričakovali, da se bo pojavilo tudi zmanjševanje materialnih stroškov v bruto proizvodnji, da se bo povišal odstotek osebni dohodkov v družbenem proizvodu.

Tabela pa nas žal prepričuje ravno o nasprotnem. Materialni stroški v bruto proizvodnji so v šestih letih porasli za 1,8 odstotka, medtem ko so se osebni dohodki v bruto proizvodu zmanjšali za 0,8 odstotka.

Zanimiv porast v tej strukturi pa lahko opazimo le v investicijah, ki so narasle za 6,8 odstotka.

Kako je z investicijami za v bodoče

Zanesljivo ne bi nihče nasprotoval povečanim investicijam in proračunski potrošnji, če bi se to pozitivno odrazilo tudi na standardu državljanov. Toda, ker nas izkušnje in nekateri primeri nepremišljenih investicij, ki jih poznamo in vemo, da niso dale pričakovanih rezultatov, zaskrbnjujejo, kako bo v bodoče, bi pričakovali strpnost in bolj premišljeno investicijsko usmeritev. Toda planska predvidevanja kažejo, da bomo v primeri z lanskim letom povečali investicije za 5 odstotkov! Res smo predvidevali tudi porast

Podraževanju gradbeni ne botrije samo lalikomiselnost in neprizadetost

Več let zapored naraščajo gradbeni stroški za 15%, v zadnjih mesecih pa se je apetit gradbincev precej povečal. Cene so navili za 32%. Ta podražitev, ki bo verjetno prizadela bodoče stanovalce novih hiš in ki utegne povzročiti neljubo verižno reakcijo v našem gospodarstvu, je spodbudila republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in republiški odbor Sindikata gradbenih delavcev Slovenije, da sta skupaj s predstavniki gradbene operative in investitorjev analizirala vzroke, ki segajo tja v delitev dohodka med družbo in podjetjem in v naš kreditni sistem. Glavna ugotovitev: podraževanje ni ekonomsko upravičeno, temveč je le najlažji in obenem najbolj zasilen in boleč izhod za modernizacijo gradbinstva.

Ro stari navadi so gradbinci tudi na tem posvetovanju poskušali opravičiti svoje podraževanje s podraževanjem gradbenega materiala.

... Apno se je podražilo od oktobra za 16%, železobetonski gramoz za 19%, rapid polnila za 11%, les za 4%...

In se zelo resno zavzeli za modernizacijo proizvodnje gradbenega materiala in našega obrtništva.

Podatki, ki so jih navajali predstavniki investitorjev, so to utemeljevanje

vleči razliko med pogodbenimi in dejanskimi cenami storitev.

Izgovor ni ravno najbolj posrečen, ker investitorji dokazuje povečane stroške po navadi plačajo.

Veliko resnejši je drugi nagib čezmernega podraževanja v gradbeni operativi. Gradbena podjetja ob sedanjih delitvi dohodka med družbo in njimi razpolagajo z malenkostnimi skladi. Skupno jim je lani ostalo komaj 780 milijonov razpoložljivih sredstev, po odvedbi

pri kalkuliranju storitev, ker je treba napravo takoj plačati v gotovini.

DVE STRANI OBRAZA

Stagnacijo storilnosti v gradbeništvu, ki pospešuje porast cen, gradbinci opravičujejo s slabo strojno opremo in z zastarelimi stroji. To je ena stran obraza. Druga, ki so jo na posvetovanju prikazali investitorji, pa kaže notranje vzroke, vredne resnega razmišljanja:

Iz gradbenih indeksov je razvidno, da so strojna dela v slovenskih gradbenih podjetjih dražja kakor ročna. Zemeljska dela so se v zadnjih letih podražila za 250%, vsa druga, kjer je v rabi več mehanizacije, pa povprečno za 90%. Pomislek, ali so stroji pravilno izkoriščeni, je torej docela upravičen. S to ugotovitvijo je v tesni zvezi druga kritična ugotovitev: organizacija dela je še vedno takšna kakor pred desetimi leti. Problematična sta tudi priprava dela in planiranje, kar vse je potrebno za dobro delo in ekonomizacijo storitev. Toda rešitev teh vprašanj presega moči gradbenih kolektivov.

LEPE BESEDE — MALO DEJANJ

Gradbena operativa težko realno programira delo in vodi pravilno politiko zaposlovanja, če še v začetku leta ne ve, kaj bo pravzaprav gradila.

Investitorji se zadnje čase sicer zavzemajo za tesnejše povezovanje z gradbenimi podjetji, vendar predvsem v besedah. Mnogi namreč še vedno ljubosumno čuvajo svoje plane pred »nepoklicanimi« izvajalci, čeprav jih kasneje ti realizirajo.

Predstavniki mariborskega Konstruktorja je na posvetovanju omenil, da v januarju niso mogli izvleči iz predstavnika stanovanjskih investitorjev, kaj bodo letos gradili, češ da je to poslovna tajna, ki je ne sme izdati.

Člani samoupravnih organov v investitorskih institucijah morajo letne plane takoj po razpravi vrniti, da ne bi po naključju ali namerno zašli v roke gradbincev.

V Mariboru lani v maju, juniju in juliju niso razpisali niti ene gradnje, večino pa šele v oktobru in novembru. Za dobro pripravo na delo je torej gradbincem ostalo zelo malo časa.

TEORETIČNO DA, PRAKTIČNO NE

Gradbeni stroški bi se precej pocenili tudi z vgrajevanjem tipiziranih in

dimo komaj 20% teh proizvodov, druge podjetje izvažajo ali proda v druge republike, ker jih projektanti ne predvidijo v gradbenih načrtih.

Njihovo »pozabljenost« bi investitorji lahko odpravili, če bi projekte kdorkoli ekonomsko proučili.

Toda kdo?

Takšni spodsrljaji projektantov, ki zelo malo razmišljajo o ekonomičnosti gradnje, čeprav določajo vse elemente konstrukcije, so investitorje že pripravili do tega, da so se teoretično že ogreli za tesnejšo povezavo z izvajalci. Znano je namreč, da večina naših projektantskih organizacij ni sposobna temeljito ekonomsko proučiti novih gradenj.

Posledice: projektanti gradbenih podjetij se večasih držijo za glavo, kako so mogli investitorji odobriti tako nesmotrne in negospodarne projekte. Toda ker so samo projektanti gradbenih podjetij, ki jih nihče ni pooblastil, da napake preprečijo, molčijo. Gradbeno podjetje svojo nalogo v redu opravi, če se natančno drži projekta!

SPECIALIZACIJA — PESEM PRIHODNOSTI?

Tako kakor o umestni povezavi med projektanti, investitorji in izvajalci se več ali manj samo govori tudi o specializaciji gradbenih podjetij.

Takšen razvoj gradbinstva kakopak nikamor ne vodi. Primitivizem se mašuje nakočnikom storitev in samim delavcem pri osebnih dohodkih. Marsikatero občinsko skupščino že boli glava zavoljo tega, ker mora pokrivati primanjkljaje takšnih nedonosnih podjetij, ki niso sposobna v cenah konkurirati razvitejšim gradbenim organizacijam.

Slej ko prej bodo drugo za drugim likvidirana, ker so v resnici cokla razvoja. Novo naselje v ljubljanski občini Šiška gradi na primer pet ali šest gradbenih podjetij, ko bi lahko tistih 500 do 1000 hiš v celoti zgradilo eno samo razvito podjetje. Toda s tem bi usahnil vir dohodka drugim, šibkejšim, ki pa »tudi morajo živeti«. Na ta račun trpi organizacija dela, se povečujejo gradbeni stroški, čeprav je morda investitor s tem drobljenjem del hotel doseči ravno nasprotno — pocenitev.

Izkušnje v drugih gospodarskih panogah kažejo, da so najbolj gospodarna dobro razvita, specializirana podjetja, kar bo sčasoma očitno tudi v gradbinstvu.

Za zdaj pa so o tem najbolj prepričani v mariborskem Stavbarju, kjer so znotraj podjetja izvedli specializacijo. Posamezne skupine delavcev opravljajo samo eno fazo gradnje. Dosedanji rezultati so presenetljivo lepi, kakor je povedal predstavnik tega podjetja na posvetovanju. Storilnost je izredno porasla, prav tako tudi kakovost dela, deloma zaradi ozke specializacije, deloma pa zaradi tega, ker so te delovne skupine ekonomsko stimulirane za količino in kakovost.

KO PA NI EKONOMISTOV

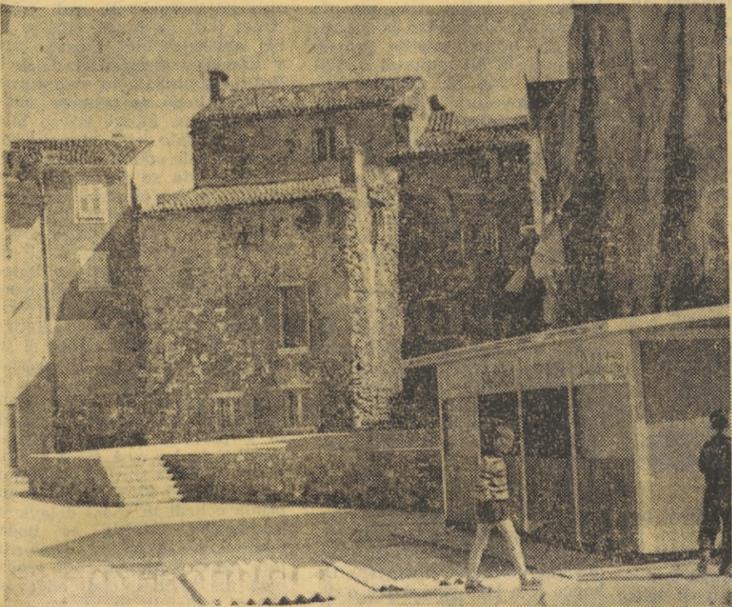
Sindikalno vodstvo sestanka je prisotne spodbujalo, naj bi gradbena podjetja poskušala zajezi podraževanje in povečevati lastna sredstva predvsem z izkoriščanjem notranjih rezerv na podlagi delitve osebnih dohodkov po delu.

Marsikje so že imeli dober premijski pravilnik, pa so ga zavrgli, češ da je bilo ocenjevanje prizadevnosti preveč subjektivistično in da so se zaradi tega poslabšali notranji odnosi. Izgovor je najbrž upravičen, ni pa rečeno, da ne bi mogli najti boljše oblike individualnega stimuliranja neposrednih proizvajalcev in vodstva za dobro pripravo in organizacijo dela, za boljše in marljivejše delo in za večjo varčnost.

Problem bi bil laže rešljiv, če bi imela naša gradbena podjetja dovolj ekonomistov. Toda teh jim primanjkuje, kakor tudi pravnikov in inženirjev. Na 40.000 zaposlenih v gradbinstvu je skupno komaj osem ekonomistov, ker gredo raje v druga podjetja z boljšimi delovnimi pogoji in večjimi možnostmi za primerno nagrajevanje akademsko izobraženih strokovnjakov.

Toda vračamo se k že znanemu problemu, ki je povzročil tolikšen skok cen v gradbinstvu: k problemu akumulativnosti te gospodarske panoge, ki jo bosta Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in republiški odbor Sindikata gradbenih delavcev še podrobno proučila in predlagala potrebne spremembe, da se gradbinstvo izenači z drugimi gospodarskimi panogami.

MARIOLA KOBAL

podraževanja demantirali oziroma mu pripisali neznamenat pomen. Kvadratni meter stanovanja, ki je stal 1958. leta 44.768 dinarjev, stane sedaj 128.000 din, povečani materialni stroški in komunalni prispevek pa opravičijo le 51% podražitev.

Združenje investitorjev je lani s skrbnim preračunavanjem ugotovilo, da se da kvadratni meter povprečnega stanovanja urediti s 35.000 din, mariborski gradbinci pa zadnje čase kakor v posmeh zaračunavajo za takšno enoto že 147.000 dinarjev.

Od tod tudi zaskrbljujoče vprašanje na posvetovanju, kam nas vodijo te podražitve. Dvosobno stanovanje s 48 kvadratnimi metri bo stalo mesečno 10.500 dinarjev, brez elektrike, centralne kurjave in drugih manjših izdatkov. Vsakdo ne bo mogel odšteti toliko za ureditev enega samega problema osebnega standarda.

Podražitve pa so tudi pri drugih gradnjah absurdne. Enaka šola, kakršno je Gradis postavil 1960. leta za 212 milijonov, stane zdaj že 360 milijonov.

Investitorji pripisujejo podraževanje predvsem izredni konjunkturi v gradbinstvu. Povpraševanje znatno presega ponudbo. Nerealnost cen se je pokazala med drugim tudi pri zadnji licitaciji, ki jo je razpisal Zavod za stanovanjsko in komunalno gradnjo v Mariboru, saj je med najvišjimi in najnižjimi ponudbami 31% razlike, medtem ko so prej diferirale cene komaj za nekaj odstotkov.

Po mnenju investitorjev bi kljub povečanim osebnim dohodkom smele cene v gradbinstvu letos porasti kvečjemu za 15%. Za toliko bi se tudi povzpele, če bi gradbincem skupnost ne dala odlične priložnosti za »neupravičeno polnjenje žepov«; investicijsko planiranje ni usklajeno z zmogljivostmi naše gradbene operative, povpraševanje je večje kot ponudba. Premišljeno planiranje investicij je za sama gradbena podjetja in za stabilizacijo cen v gradbinstvu tako pomembno, in potrebno, kakor za naročnike del. S tem so se deloma strinjali tudi predstavniki gradbincev, saj po navadi čezmernim gradnjam sledijo restrikcije, ko so prisiljeni cene znižati pod dejanske stroške, samo da dobijo delo...

POHLEP ALI PRERACUNLJIVOST?

Na direktno očitek investitorjev, da sedanje cene gradbenih storitev niso realne in da gre za neresne spekulacije, gradbinci mirno odgovarjajo: »Zdaj res niso realne, toda kako bo čez dve leti, ko bo delo opravljeno? Kdo nam lahko potrdi, da se gradbeni material ta čas ne bo podražil? In železniški prevozi. In elektrika. In... Cene so perspektivne. Iz investitorjev je kasneje težko iz-

prispevkov za Skopje in drugih izrednih dajatev pa komaj dobrih 70 milijonov. Razen tega ne morejo dobiti investicijskih kreditov za nakup novih strojev in druge delovne opreme, čeprav je njihova proizvodnja večinoma še obrtniška in zastarela. Iz zadrege si pač tako pomagajo, da povisujejo cene, kadar se da, in si s tem povečujejo sklade, ki služijo tudi za modernizacijo.

Pot sicer ni niti moralna, niti družbeno ekonomsko upravičljiva, je pa za gradbince — uspešna.

Po izjavi predstavnika Združenja investitorjev na posvetovanju bi bil problem kreditiranja že lahko rešen. Združenje je lani predlagalo, naj bi pristojne organe zaprosili za odobritev dolgoročnih kreditov, toda gradbinci so takrat oklevali...

Zdaj priznavajo, da nakup enega samega žerjava povzroča velik problem

standardiziranih gradbenih elementov. Teoretično in priznavajo vsi: projektanti, investitorji in izvajalci. Praktično pa prvi in drugi tega ne upoštevajo.

Skladi za stanovanjsko izgradnjo so prispevali precej sredstev za to, da je lesnoindustrijski kombinat v Logatcu začel izdelovati tipizirana in standardizirana okna in vrata, toda doma vgra-

Za to seveda ne pridejo v poštev razna majhna podjetja, katerih položaj je že od ustanovitve dalje problematičen. Mnoga so namreč nastala iz preostega veselja občinskih mož da ustanovljanja novih podjetij. Gradbena je razmeroma najlaže ustanoviti, saj za to zadošča direktor, nekaj delavcev in nekaj skromnih delovnih pripomočkov.

Odgovor Kartonažne tovarne Ljubljana na informacijo POZABILNI SO NA ČLOVEČNOST

Naprošamo naslovno uredništvo, da k članku »Pozabili so na človečnost«, ki je bil priložen v vašem časniku v četrtek dne 6. II. 1964 v številki 5 leto XXII. na strani 6, objavite na isti strani naslednji odgovor:

Nedvomno se srečujemo v vsakodnevnem delu v tovarni s težavami, slabostmi in napakami, ki izvirajo iz subjektivnih kakor tudi objektivnih vzrokov. Vendar pa Upravni odbor smatra za svojo dolžnost, da ob navedenem članku zaradi netočnih informacij pisca (podčrt. N. L.) ugotovi naslednja dejstva:

Oba primera prenehanja delovnega razmerja z nosečima delavkama V. C. in N. T. (pravilno N. K.), ki sta sklenili s podjetjem redno delovno razmerje za določen čas, je obravnaval UO. Delavka V. C. se ni pritožila, kar bi prav gotovo storila, če bi se čutila ogroženo zaradi prenehanja delovnega razmerja in zato UO ni sklepal o njenem primeru, ko se je prepračala, da je njeno delovno razmerje pravilno sklenjeno in da je zakonito prenehalo. Delavka N. T. (pravilno N. K.) se je pritožila in je UO njeno prošnjo zavrnil, potem ko se je prepračala, da zaradi prekinitve delovnega razmerja ni socialno ogrožena (podčrt. N. L.). K temu še dodajamo, da tovarniški mojster in oče delavke N. K. ni vplival na člane UO ali na kogar koli drugega z namenom, da njegova hči izgubi zaposlitev v podjetju, marveč je UO sklepal o njeni pritožbi brez kakršnega koli vpliva in po lastni presoji. Razen tega je vse to predhodno obravnavala Izvršni odbor sindikalne podružnice.

Javnosti in piscu članka naj povemo, da se dobro zavedamo pravic, ki jih imajo noseče žene kot stalne članice kolektiva in te pravice tudi ščitimo in v celoti izvajamo. Ne moremo pa dopustiti primerov, ki se čisto dogajajo, da skušajo posamezne delavke izkoristiti kolektiv podjetja izključno za to, da si pridobijo zavarovanje za čas nosečnosti in po porodu, potem pa tovarno zapustijo. Ker je bil kolektiv podjetja že v nekoliko primerih oškodovan zaradi takih zlorab, je razumljivo, da se pri reševanju takih primerov poslužuje tudi strožjih kriterijev.

Očitek komisiji za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij, da je potrjevala delovna razmerja, ki so postala že redna in ona, ki so že prenehala, se v članku generalizira. Res je, da so poedini taki primeri, kar je popolnoma razumljivo zaradi precejšnje fluktuacije delovne sile v našem podjetju. Ni namreč mogoče, da bi ob taki frekvenci bila komisija vedno ažurna, saj so člani komisije prvenstveno zaposleni na svojih delovnih mestih (podčrt. N. L.), ki jih ne morejo vsak trenutek zapustiti.

Slabo uslugo je storil piscu tisti, ki ga je informiral o sezonskih delih v podjetju. O sezonskih delih se ni nikdar govorilo niti ni nihče trdil, da v podjetju obstajajo. Res je, da imamo poleg rednih standardnih del ob časa do časa tudi večja nujna in nepredvidena naročila, ki jih z obstoječim planiranim kadrom ne moremo opraviti. Toda tu ne gre za sezonska dela, kakor polemizira pisec in pri tem dvomi, ali podjetje zaradi tega sploh razmišlja o dobri organizaciji, o pravilnem izkoriščanju delovne sile, o programiranju proizvodnje, kadrov itd. Prav bi bilo, če bi se pisec potrudil prečitati razprave in sklepe iz zapisnikov samoupravnih organov, ki v pretežnem delu razpravljajo in rešujejo ravno ta vprašanja in probleme, o katerih pisec izraža v svojem članku toliko dvoma in skrbi. Pisec pa je žal izgubil smisel za logično sklepanje, ko trdi, da je podjetje izvršilo rekonstrukcijo z lastnimi sredstvi, in da je to vzrok, da je nastopila »suša« v skladih in da podjetje nima sredstev za stanovanje. Prav obratno je res, da ima naše podjetje skladi, ker je izvršilo rekonstrukcijo z lastnimi sredstvi in da

nimajo skladov tista podjetja, ki so v te namene najemala prefirane kredite, pa jim danes odplačevanje anuitet »požira« sklade (podčrt. N. L.).

»Pozabili so na človečnost«, na skrb za človeka! Ali bi pisec res uporabil tako uničujočo kritiko, ali bi morda izrekel celo pohvalo, če bi mu bila znana tale dejstva: podjetje je s pretežno lastnimi sredstvi zgradilo stanovanja za več kot 100 članov svojega kolektiva; trenutno je v gradnji stanovanjski blok na Viču z 20 stanovanji, v katerega se bodo člani kolektiva vselili še letos; tovarna ima moderno urejeno samopostrežno restavracijo, kjer dobivajo njeni člani topli in izdaten obrok hrane za din 30; podjetje ima sodobno urejeno splošno in zobno ambulanto; podjetje razpolaga s počitniškimi domovi v Fiesi in na Veliki planini itd. Upravičeno trdimo, da smo investirali v namene družbenega standarda več, kakor je to dovoljevala ekonomska moč podjetja in prej v škodo kakor obratno v odnosu na razširjeno reprodukcijo tovarne.

Zaradi sklepanja delovnih razmerij za določen čas nam grozi pisec z inspekcijo dela, ki bo, kakor pravi, izrekla zadnje

besedo. Ni bojazni, inšpektorja dela smo povabili pred temi dogodki v podjetje in mu obrazložili situacijo, ki je narekovala sklepanje takih delovnih razmerij. Po proučitvi vseh okoliščin in zakonskih predpisov se je inšpektor z našimi stališči o tem vprašanju v celoti strinjal in izjavil, da so delovna razmerja, ki jih nameravamo skleniti za določen čas, na zakonito osnovana in povsem zakonita.

Zakon o delovnih razmerjih obravnava kot začasna delovna razmerja izključno le priložnostna dela. Za vsa druga delovna razmerja pa uporablja termin stalna oz. redna delovna razmerja. Če torej ne obstajajo pogoji za sklenitev začasnega delovnega razmerja, mora podjetje skleniti delovno razmerje za nedoločen čas po določilu čl. 133 ZDR, ne da bi bilo pri tem vezano na kakršne koli zakonske omejitve. Lahko pa tudi sklene delovno razmerje v smislu čl. 134 ZDR za določen čas, vendar z omejitvami, če gre za opravljanje sezonskega dela ali za opravljanje drugega dela, ki traja po svoji naravi največ 3 mesece ali za nadomeščanje delavca, ki je bolan, na orožnih vajah ipd. Primeri oz. omejitve, ki jih navaja čl.

134 ZDR, niso navedeni takratno, temveč primeroma in zavisno od presoje podjetja, kdaj nastopijo taki podobni primeri, ki odgovarjajo v zakonu navedenim, in v katerih sme podjetje skleniti delovno razmerje za določen čas. Na temelju teh pozitivnih predpisov (podčrt. N. L.), je podjetje sklenilo delovna razmerja za določen čas zaradi nepredvidenih izrednih naročil in so bila ta delovna razmerja tudi zakonito sklenjena. Podjetje namreč z vsa pravico lahko uporablja predpise pozitivne zakonodaje (podčrt. N. L.). Svetujemo piscu, da o tem, ali so ti predpisi primerni ali ne, polemizira z zakonodajalcem, kajti mi smo mnenja, da so ti predpisi gospodarsko potrebni in utemeljeni (podčrt. N. L.).

Zamerimo piscu zaradi neobjektivnega poročanja, ki prikazuje niz stvari v napačni luči tako, da bralci dobijo dojem neurejenih razmer in nezakonitih postopkov v podjetju. Takša kritika in informacija pa ne delujejo konstruktivno in ne služijo delovnemu kolektivu, niti niso v čast novinarskemu poklicu.

Za Upravni odbor
Kartonažne tovarne
Predsednik:
Stane Tratnik, l. r.

Odgovor novinarja

ki mu upravni odbor Kartonažne tovarne očita »neobjektivno poročanje, prikazovanje niz stvari v napačni luči itd., kar ni v čast novinarskemu poklicu«.

V določeni praksi novinar spozna, da kaže kritično pisati o neki stvari le, če ima dokumentiran material. Zajetna mapa v mojem predalu z naslovom »Kartonažna tovarna« vsebuje dokumente (zapisnike in dopise s podpisani in žigi), ki delovni organizaciji niso v čast. Priljubljen sem del tega razgrnit pred javnost (to terja odgovor UO Kartonažne, ki so ga po zakonu o tisku zahtevali, da ga objavimo), čeprav je bil moj prvotni namen s člankom »Pozabili so na človečnost« le opozoriti na slabe odnose, ki grede v škodo delavcem.

Za obe delavki je socialna delavka tovarne Vida Petrin vložila ugotovitve in predlog kadrovske službi Kartonažne tovarne proti prenehanju delovnega razmerja dveh nosečih delavk dne 7. XII. 1963. Prepis vloge je dobil IO sindikalne podružnice Kartonažne, partijska organizacija iste tovarne, občinski sindikalni svet Ljubljana-Center, Center za socialno delo, Republiški socialno zdravstveni zbor in Komisija za standard in delovna razmerja pri Republiškem svetu sindikatov. Prepis vloge ima Zveza sindikatov Jugoslavije, o tej stvari pa je dal svoje mnenje tudi Republiški sekretariat za delo (dokument pri meni).

Sama se noseča delavka C. V. res ni pritožila, ker je odšla iz Ljubljane. Ali lahko trdi UO, da so pritožbe tistih, ki jim po treh mesecih preteče pogodba in s tem preneha delovno razmerje, v tovarni v navadi? So in ali bi takimi pritožbami ugodili? Se torej delavka C. V. ni pritožila zato, ker se ni čutila ogroženo zaradi prenehanja delovnega razmerja? Mar smatra UO, da je dekletu, ki je ostala brez zaščite, ki jo naša socialistična zakonodaja nudi nosečnicam in materam v delovnem razmerju, storil uslugo? Delavka N. K. se je pritožila, bolje rečeno, vložila je prošnjo dne 11. XII. 1963, da je v sedmem mesecu nosečnosti in naj jo sprejemo nazaj na delo. Dobila je odgovor na prošnjo, ki ga citiram:

»Upravni odbor CDS je na seji (15) razpravljal o vaši prošnji za ponovni sprejem v delovno razmerje. UO je ugotovil, da ne gre za ponovno sklepanje delovnega razmerja za nedoločen čas, ker ste bili v pogodbenem delovnem razmerju za določen čas, in sicer za dobo

treh mesecev. Po poteku pogodbe ne obstoja nobenih obveznosti delovne organizacije do vas. Glede na očitek, da je v vašem primeru uporabljen način prenehanja delovnega razmerja nepravilen, vam sporočamo, da je v celoti zakonit in uveden na podlagi sklepov pristojnih organov upravljanja. Upravičeno je UO sklenil, da vaši prošnji za sklenitev rednega delovnega razmerja ne more ugoditi.« (Podčrt. N. L.) (Ugotovitev referenta za delovna razmerja odeska za delo občinske skupščine Ljubljana-Center z dne 25. II. 1964 ob obisku KT: »Po izjavi šefa soc. kadr. sektorja se številni delavci giblje med 1025 do 1050 in zaenkrat se ne kaže, da bi dosegli število, ki ga je predvidel upravni odbor.«)

V »Odgovoru na informacijo« pišejo, da je UO njeno prošnjo zavrnil potem, ko se je prepračala, da zaradi prekinitve delovnega razmerja ni socialno ogrožena.

Obiskala sem družino dekleta 7. III. 1964 zvečer. Najprej naj pojasnim, da sem v prvem članku namenoma spremenila iniciali. Smatrala sem namreč, da je družinska tragedija že tako dosti velika in da je bolje, da za dekleta ne dam pravih iniciali.

Kako pojmuje UO Kartonažne tovarne ogroženost? Noseča dekleta ima hrano in stanovanje. Zatorej ni »socialno ogrožena«. Ali razmere v družini, ki so tako tragične, da se človek zgrozi in za katere vedo tudi v tovarni, niso zadosten razlog, da se želi dekleta — bodoča mati osamosvojiti?

Ob pripombi, da »tovarniški mojster in oče delavke N. K. ni vplival na člane UO ali kogar koli drugega z namenom, da njegova hči izgubi delo v podjetju«, samo delček iz razgovora omenjenega mojstra s socialno delavko Poliklinike Albino Pečaver:

»Prišla sem v podjetje z namenom, da se pogovorim z očetom delavke N. K. Medicinska sestra (pri razgovoru je bila prisotna) ga je poklicala v obratno ambulanto. Povedala sem mu, da so me iz Porodišnice (kamor je dekleta odšla na pregled) obvestili, da dekleta ne usmiljeno joče, ker se zaradi očeta boji oditi domov. Skušala sem mu razložiti, da je kot oče mladoletnice odgovoren za njeno zdravje in življenje. Vendar je razjarjen zavpil — me nič ne briga, ali spav, ali pa naj takoj zapusti delovno mesto — Zaloputnil je vrata in odšel. Verjemite, mnogo težkih stvari

sem že videla, take krutosti pa še nikoli.«

Morda UO negira kakršenkoli vpliv zate, ker dekleta niso takoj odpustili, temveč šele 2. XII. 1963, ko ji je zakonito potekel trimesečni pogodbeni rok! Sicer pa pri teh stvareh vpliv ali nevliv res ni bistven.

Očitek za »ažurnost« komisiji za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij sem po mnenju UO v članku generalizirala. Navedla sem le podatke iz zapisnika občinske delovne inspekcije (ki ga poseđujem) o pregledu in ugotovitvah v kadrovsko-socialnem sektorju Kartonažne tovarne v Ljubljani. Citiram uvod zapisnika: »Pregled je bil opravljen dne 21. I. 1964. Pri pregledu sta sodelovala: šef organizacijsko kadrovske službe tov. Ferdo Majdič in referent za delovna razmerja Marica Kuhar. Pregledani so bili vsi zapisniki komisije za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij in ugotovljeno, da je v letu 1963 imela devet sej. Iz zapisnikov je bilo razvidno, da je komisija glede sklenitve ali prenehanja delovnega razmerja odločala za nazaj, t. j., potem, ko je delovno razmerje že nastalo ali pa prenehalo, in sicer: ...«

Namesto očitka očitku, naj bi v tovarni raje razmislili, kdo je odgovoren za delo komisije? Sicer pa o tej problematiki in še o čem kdaj drugič. O uslugi in informacijah, ki jih omenja, je toliko: **Obstajajo v zapisnikih, ki jih ima UO prav tako na razpolago kot jaz.**

Ce podjetje razmišlja o dobri organizaciji dela, o pravilnem izkoriščanju delovne sile, o programu kadrov itd., kot pišejo, ne vem, vendar:

— se je prav na oddelku prej omenjenega mojstra zgodilo, da je dopolnje ob desetih sporočil delavkam, da bodo zaradi nepredvidenih naročil delale še popoldansko in nočno izmeno. Ker so ugovarjale, da so prepozno zvedele in da niso pripravljene, ter da bo domače skrbelo, kod hodijo, so med drugim tudi mlado delavko Nartnikovo odpustili...

— se je dogodilo, da je 17-letni vajenec moral delati nepretrgoma 28 ur, dobil potem živčni napad in se skregal. Le na intervencijo tovarniške psihologinje ga niso odpustili...

— delajo mladoletniki (mladoletnice) tudi v nočni izmeni...

Omenjajo fluktuacijo, zaradi katere komisija za sklepanje in odpovedi delovnih razmerij ne more biti ažurna. Toda zakaj taka »frekvencija« (kot oni ime-

nujejo v odgovoru), da je po podatkih delovne inspekcije v letu 1963 bilo sprejetih 126 delavcev in da jih je iz podjetja odšlo 322?

Ali so razpravljali s svojimi delavci o analitični oceni delovnih mest? So javno obravnavali kriterije za nagajevanje delavcev? So razložili delavcem vrednotenje delovnih mest po točkovnem sistemu? Niso, zato je bilo tudi toliko pritožb, negodovanja, zato 10. VII. 1963 devet delavk v EE 3 ni hotelo delati, češ da so dobile premalo osebnega dohodka za junij, itd. Ali odgovor šefa organizacijsko kadrovske službe na mnenje tajnika IO sindikalne podružnice, da bi bilo morda pritožb manj, če bi bil material o ocenjevanju dan na vpogled ljudem, zadovoljuje? Citiram odgovor iz zapisnika:

»Mi nismo mogli material analitične ocene delovnih mest dati na vpogled ljudem zaradi tega, ker bi bile posledice tega še težje. Lahko pa rečem, da so vsa delovna mesta po vprašanju osebnih dohodkov krenila navzgor.«

Ali res lahko sankcije, kot je odpust delavk, odpravijo negodovanje? Morda ga lahko za nekaj časa le zadesu! Vendar še vprašanje predsednika UO: Ali je negodovanje, pritožbam, temu, da se ljudje upirajo delati itd., vzrok res samo to »da so ljudje pri nas razvajeni glede discipline«?

Ne bi zaenkrat več pisala o nagajevanju in problematiki analitične ocene delovnih mest, o tem, kako je nastala in kakšna je. Dotaknila bi se še »kaznovne politike« v podjetju. Do konca leta 1963 pravilnika o disciplinskih kaznih niso imeli. Kaznovna politika v pretežni meri je: — vzemi knjižico in pojd. Se je UO pred »Odgovorom na Informacijo« zanimal na Centru za socialno delo, koliko delavk, ki so v KT ostale brez dela, je prišlo prosit za pomoč, ker so ostale brez vsega?

Je čudno, če človek ob vseh podatkih, ki jih ima, skuša zdvomiti o dobri organizaciji, o pravilni kadrovski politiki? Brez ocene delovnih mest in brez tolikih stalnih delovnih mest. Naj UO pove, koliko delavk nima svojega stalnega mesta. Se spominja primera delavke B. M., ki je živčno zbolela? Ali ni pripomoglo k temu skoraj dnevno menjavanje delovnih mest, ki jo je navdajalo vsak dan z večjim strahom? Kje iščejo rezerve, ali v dobri organizaciji, ali v novih delavkah, ki pogodbeno po treh mesecih zapuščajo podjetje?

Upravni odbor KT mi očita, da sem izgubila smisel za logično sklepanje, ko pravim, da podjetje zaradi rekonstrukcije, v katero je šlo z lastnimi sredstvi, nima denarja za stanovanja. Natanko z istimi besedami so mi to povedali pred natanko enim letom direktor, sekretar podjetja in Kati Petričeva (beri članek »Vsakdanja dolžnost ali praznična tema« DE, št. 9/63). Razumela sem težave in njim v prid sem to hotela pojasniti v svojem letošnjem članku.

Vsekakor so vredni pohvale, ker so zgradili stanovanja za več kot 100 članov kolektiva (pri 1050 zaposlenih in 1150 planiranih). Dobro poznam podjetje pred rekonstrukcijo, med njo in po njej. In vem tudi, kaj so investirali za standard delavcev, kakšni so problemi. V uvodu sem to tudi napisala. Vendar, če imajo sredstva za stanovanja (tako trdi UO v »Odgovoru na informacijo«, pri meni pa je dokumentiran material, da le ni tako), zakaj potem tak kup prošenj? Obupnih in veliko tudi še dolgo brezupnih.

Zakaj samske delavke pretežno stanujejo pri privatnikih in delajo za hrano in stanovanje? Je UO razpravljalo o tem, koliko njihovih delavk pride na komisijo za splav, ker nimajo stanovanj. V zajetni kartoteki se vrstijo druga za drugo, niti ni treba poseči daleč nazaj, saj jih je v zadnjem času preko 40 z oznako Kartonažna tovarna

Med njimi niso samo samske, so tudi poročene, ki same ali z otroki stanujejo v nemogočih »lujkah«. Ali so na primer odgovori, naj mož dobi stanovanje, res vedno najbolj humani, res rešijo položaj družine? Ima delavka, ki z dvema otrokoma stanuje v sobici 2 x 4, upe, da dobi stanovanje, čeprav ima potrdilo, da je zaradi zdravlja otrok to več kot nujno?

Delavka Z. I. dela v tovarni devet let. Za vlažno »lujko« brez peči, v kateri ji segnilijo čevlji in splenski obleka in za hrano, dela pri kmetu. Hčerke, ki je sedaj stara 17 let, od rojstva ne more imeti pri sebi. Kmet tudi ne pusti, da bi jo hči obiskala. Mož delavke spi v baraki s sezonskimi delavci. Bo njena prošnja za stanovanje rešena? Vedo za primere samskih delavk, ki so, ko so bile noseče, ostale brez stanovanja, ki so morale oddati otroke v režo, vedo, da se je delavka v strahu, da bo ob stanovanje in zaradi tega še ob službo, ker se ne bo imela kam dati, po porodu odpovedala otroku? Ali je bila sobica iz lepenke, v katero si prišel po lestvi, stanovanje za delavko s tremi otroki, bolnimi za akutnim revmatizmom? Se to »stanovanje« ji je lani pogorelo. Kako bo rešena zadeva z delavko, ki so ji z otrokom po dolgih borbah dali sobico na Kodeljevem? Sedaj se je poročila. Bo podjetje postopilo, da bo mož živel z njo, saj pravijo, da so dali sobo njej in ne njemu? Se in še bi lahko pisala o bedi in stiski delavk v Kartonažni. Morda se bodo upale kdaj javno spregovoriti tudi same o njej. Zaradi vsega tega me tembolj čudi odgovor UO o sredstvih za stanovanja.

Polemiko, ki mi jo svetuje UO z zakonodajalcem o »pozitivnih, gospodarsko potrebnih in utemeljenih predpisih«, je namesto mene začel v DE Vlado Vodopivec, vodja pravne pisarne pri Republiškem svetu sindikatov. »Pozitivni« predpisi, njihovo verbalno uporabljanje, probleme nezaščitenih delavcev, ki so vsebolji pogosti, pomanjkanje humanosti, socialistične humanosti, sta obravnavala tudi komisija za delovna razmerja pri Republiškem svetu sindikatov in Republiški sekretariat za delo. Ali se za trimesečnimi pogodbami ne skrivna trimesečni poskusni rok? Izjave delavk in socialne delavke Kartonažne tovarne pričajo, da je bil to redni sprejemni postopek za nove delavke.

Citiram mnenje socialne delavke, ki ga je dala dne 7. XII. 1963 kadrovske službi: »Predlagam, da se preneha s sklepanjem delovnih razmerij za določen čas, kot rednim sredejnim postopkom novih delavcev in da se preide k organiziranemu sprejemu novih delavcev na delo v timskem odločanju in ob udeležbi potrebnih strokovnjakov.«

Podjetje je sprejemalo nove delavke v delovno razmerje za določen čas, kot drugim trimesečna doba še ni potekla. Citiram del zapisnika ob pregledu in ugotovitvah v kadr. soc. sektorju KT z dne 21. I. 1964: »Na seji dne 26. 11. 1963 je logično, to je za sprejem 51 delavk v mesecu septembru in oktobru na poizkus za tri mesece in 23 delavk na preizkus za en mesec, in nato v stalno delovno razmerje; — na seji dne 27. 12. 1963 o 123 predlogih za sklenitev delovnega razmerja na preizkušnjo, to je v 34 primerih pri delavkah za poizkus treh mesecev in v 89 primerih enomesečni poizkus za moške.«

Ali so bile delavke res sprejete pogodbeno.

»Po izjavi tov. Majdiča so prenehali sklepati trimesečni poizkus z delavkami v mesecu decembru, čim je upravni odbor sprejel program predvidevanj in postavil tudi plan zaposlenih, to je 1150 ljudi. Tedaj so prešli na enomesečni poizkus in nato v redni sprejem. Po izjavi tov. Majdiča je za sprejem v delovno razmerje odločilno mnenje oddelkovodje.« NEMILUŽAR

»Strokovna pomoč«

Vse bolj pogosto mi pravi prijatelj, kako smo na slabem s trenerji. Velika večina jih nima potrebnih kvalifikacij, od športnih rezultatov nas boli glava.

Strinjam se. (Tudi mene boli glava.) Zato sem se odločil, da pomagam. Seveda športnikom — ne trenerjem. Za začetek atletom.

V naslednjih vrsticah vam posredujem zanimiv intervju s tovarišem Carrrom iz ZDA, ki je preteklo sezono pretekel 200 m v 20,7 sekunde in se tako uvrstil med svetovne atletske rekorde.

Posebno pozorni bodite na strokovne nasvete, kajti v tem je teža in vrednost naslednjega razgovora.

— Prijatelj Carr, povej iskreno, kako si dosegel ta neverjeten rezultat?

— Pa... že kot fant sem bil zelo hiter.

— Zanimivo. Koliko si na primer tekel na 200 m, ko si imel sedem let?

— No, ne vem natančno, če se prav spominjam, okoli 21,1.

— Kaj, tako počasi?

— Pa, kaj hočem!

— No, samo da si sedaj boljši. Zanima me še, kako živiš, kako neguješ svoje noge?

Na veliki mednarodni preizkušnji najboljših smučark na svetu na Pohorju smo opazili številne reklame inozemskih tovarnih športnih rekvizitov. Na sliki vidimo dva reklamna plakata za vezi »MARKER«. Samo Nemci so poslali v reklamne namene na to tekmovalno celotno ekipo ljudi. Naši so na svojo reklamo to pot pozabili...

DESET LET ŠPORTNO-REKREATIVNE DEJAVNOSTI V ZAGREBU

Po kateri poti naprej?

VSEKAKOR NE VEČ BREZ PROFESIONALCEV

Deset let je naokoli kar je bila ustanovljena v Zagrebu najbolj množična športna organizacija. Sinonim organizacije je RSD (radniška sportska dejavnost), ki že lepo vrsto let označuje najbolj številno telesnokulturno gibanje delovnih ljudi v tem mestu. Čeprav 10-letnica RSD in njenega mestnega odbora ne pomeni 10-letnice množične telesne vzgoje v Zagrebu (začetki segajo že v čas prve povojne zime in tekmovalna na Zagrebški gori), se je treba nedvomno zahvaliti prav tej organizaciji za velike uspehe pri širjenju telesnokulturne dejavnosti med široko množico zaposlenih.

Jubilej zasluži vsekakor spoštovanje, sili pa v razmišljanje — po kateri poti naprej?

Glede na dosežene in nedosežene uspehe je mestni odbor RSD prišel do nekaterih zanimivih zaključkov. Eden izmed teh je na primer naslednji:

Ves čas obstoja so ovirale rast RSD nekatere »spremljajoče slabosti«. Predvsem pomanjkanje kadrov — v kvantitativnem in kvalitativnem smislu — ki bi se ukvarjali z vse večjim in bolj kompliciranim sistemom tekmovalnosti v okviru RSD (v tem je bila druga, lahko bi dejali tudi ena izmed osnovnih slabosti te dejavnosti). Torej, rast in širjenje množične telesnokulturne baze ni spremljala ustrežajoča organizacijsko kadrovska nadgradnja in, da smo si na jasnem, tudi danes stvari niso videti boljše.

V mestnih občinah Trešnjevka in Trnje, ki so do danes prednjačile v organizaciji RSD, so pred kratkim sprejeli tole organizacijsko novost: iz kar'ov RSD, Partizana in SOFK so formirali poseben organ — Odbor za odmor in rekreacijo. S tem je kader organizatorjev močno izpopolnjen, obenem pa je dana možnost za bolj učinkovito delovanje in razvoj rekreacije v vsej komuni.

Seveda, to samo po sebi še ne pomeni, da je s tem odpravljeno tudi vprašanje kadrov. Strokovnjakov ni dovolj niti v omenjenih dveh komunah, še manj v ostalih zagrebških občinah. V tem trenutku ima namreč samo ena zagrebška komuna strokovnjaka-profesionalca, ki se kot uslužbenec SOFK ukvarja izključno le s »politično rekreacijo«. V občinah Maksimir in Remetinec pa se s tem vprašanjem ubadajo povsem volonterji, v komunah izven ožjega mestnega področja pa je situacija še mnogo bolj zaskrbljujoča, saj vse delo sloni na ramah nekaterih športnih entuziastov.

Danes je povsem jasno, da brez šolanih profesionalcev v občinskih organih ni niti za misliti na zaželen razvoj rekreativne dejavnosti. Nekateri občine sicer razpolagajo s telesnokulturnimi strokovnjaki, toda veliko vprašanje je, čemu posvečajo ti večjo pozornost: množični rekreaciji zaposlenih ali razvoju kvalitativnega športa. Sodeč po vsem, tem

poslednjemu. Naj še dodamo, da so vsi ti ljudje na plačnih spiskih Saveza organizacija za fizičko kulturo. Torej, v takih situaciji je rekreativna dejavnost povsem potisnjena v drugi plan, če pa se že kdo ukvarja z njo, dela to le »po leg vsega drugega«.

Slika je posebno črna, če analiziramo situacijo kadrov v delovnih organizacijah. V tem pogledu je Zagreb zelo zelo daleč za nekaterimi industrijskimi centri (Sisak, Hrvaško). Na kratko povedano, v delovnih i lektivnih Zagreba sploh ni profesionalnih organizatorjev za rekreativno dejavnost zaposlenih in rekreacijo nasploh. To so docela potrdili tudi rezultati nedavno napravljenih ankete v 150 delovnih kolektivih Zagreba. Niti en sam kolektiv ne razpolaga s poklicnim strokovnjakom, vso rekreativno dejavnost pa vodi 68 volonterjev, ki imajo v ta namen za seboj le seminar za organizatorje rekreacije po podjetjih.

Če računamo z nadaljnjo razvojem rekreativne dejavnosti zaposlenih, na nadaljnji napredek telesne kulture ljudi v proizvodnji — in mi računamo! — potem tu ni več nikakršne dileme! Praksa tistih komun in delovnih organizacij, v katerih se ukvarjajo z vprašanji rekreacije visokokvalificirani in za to posebej plačani strokovnjaki (Sisak, Borovo, Varaždin), seveda ob pomoči volonterjev, jasno kaže, kje je rešitev.

ZA OLIMPIJSKE IGRE MILIJARDO ŠILINGOV

Olimpijske igre zahtevajo vedno večje investicije. Avstrijci so zračunali, da so znašali stroški za izvedbo zimskih iger in za investicije skoraj milijardo šilingov!

Prve zimske olimpijske igre leta 1924. v Chamonixu so bile še intimna prireditve, za katere je dala Francija le skromno državno podporo. V poznejših desetletjih pa so bile finančne zahteve vedno večje. Tako so izdali za Lake Placide (1932) okrog 480 milijonov dolarjev, za Cortino (1956) 3 milijarde 750 milijonov dolarjev, za Squaw Valley pa že 20 milijonov dolarjev ali 15 milijard dolarjev.

Izdatki za igre v Innsbrucku pa so bili skoraj dvakrat večji kakor pred štirimi leti v Squaw Valleyu. To pa zaradi tega, ker so se Avstrijci lotili ob tej priložnosti velikopoteznih akcij za napredek turizma v celoti. Za nove športne naprave so planirali prvotno samo 120 milijonov šilingov, dejanski stroški pa so se vzpeli na 400 milijonov. Gradnja zimske palače je stala 90 milijonov šilingov. Ministrstvo za pošto, ki je prevzelo odgovornost za tehnično pomoč novinarski službi, je investiralo preko 70 milijonov.

Ministrstvo za trgovino je financiralo gradnjo novih mostov, podvozov in cest, za kar je izdalo 170 milijonov. Za gradnjo olimpijske vasi je odobrila dunajska vlada nadaljnjih 140 milijonov. Radio in televizija sta izdala za nove naprave 50 milijonov, direkcija železnic je investirala 25 milijonov, prometno ministrstvo pa 50 milijonov za gradnjo letališča.

Za Innsbruck in za Tirolsko sploh pomenijo izpopolnjene zveze, športne naprave, stanovanjski blokji in podobno pridobitve trajne vrednosti. Pogoji za razmah turizma, ene najvažnejših gospodarskih panog v Avstriji, so se znatno izboljšali. hkrati pa so bile zimske olim-

pijske igre z razsežnimi televizijskimi in radijskimi prenosi učinkovita propaganda za zimski turizem.

Smučarji 13 slovenskih gradbenih podjetij so v nedeljo zaključili z drugimi zimsko športnimi igrami gradbenice Slovenije. Prvo mesto v končni moštveni uvrstitvi so že tretjič zopred osvojili smučarji »Save« z Jesenic. Volesalom: Cekon (Gradiš) 1:09,0, Clizej (Gradiš) 1:10,5; slalom: Soklič (Novogradnje, Trzin) 75,5, Zupan (Gradiš) 77,4; tek na 6 km: Lavitžar 25,50, Peterman 27,47; Clancice slalom: M. Lakota (Sava) 56,3, Perme (Gradiš) 75,9; končna uvrstitev: 1. Sava (Jesenice) 421 točk, 2. Gradiš (Ljubljana) 344 točk, 3. Projekt 257, 4. Novogradnje 250, 5. Tehnik (Skojca Loka) 246 itd.

• ŠTORE:

ZAKLJUČEK TEKMOVANJ

Preteklo soboto je bilo v železnih Štore zaključeno medstroski pa so se vzpeli na 400 milijonov. Gradnja zimske palače je stala 90 milijonov šilingov. Ministrstvo za pošto, ki je prevzelo odgovornost za tehnično pomoč novinarski službi, je investiralo preko 70 milijonov.

namiznem tenisu, odbojki, roketnem streljanju in šahu. V skupnem plasmaju je zasedla prvo mesto delovna enota mehanične delavnice, drugo mesto livarna in tretje mesto delovna enota valjarne. Vse zmagovalne ekipe so prejele lepe pokale.

J. M.

VPRAŠANJE KADROV IN ZNANSTVENO-RAZISKOVANEGA DELA NA DNEVNEM REDU SKUPŠČINE SR SLOVENIJE

Slaba (in negotova) stimulacija

- En strokovnjak na 64 organizacij...
- Vsega le 16 poklicnih telesnovzgojnih strokovnjakov...
- Brez solidne materialne osnove ni solidnega strokovnega kadra...

Vsekakor so strokovni kadri pogoj za nadaljnji ustrezen razvoj telesne kulture. Danes skrbijo za šolanje in strokovno izpopolnjevanje telesnovzgojnih kadrov Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani, Srednja šola za telesno kulturo v Mariboru in Center za šolanje in strokovno iz-

• Trenerški poklic je preslabo stimuliran, služba profesionalnih strokovnjakov je še vse premalo upoštevana in kar je najpomembnejše — vse preveč nesigurna.

popolnjevanje kadrov pri Zvezi za telesno kulturo Slovenije. Vse tri ustanove so tako rekoč šele na začetku svoje razvojne poti in se borijo z mnogimi začetnimi težavami.

Po podatkih Zavoda za napredek šolstva SR Slovenije bi trenutno potrebovali za pouk telesne vzgoje v dosedanjih okvirih še 138 kvalificiranih pedagogov. Če pa upoštevamo perspektivno uvajanje obveznega pouka telesne vzgoje na vseh višjih in visokih šolah, nadalje tri ure tedenskega pouka na vseh stopnjah ter nove oblike dela, kot na primer merjenje razvoja in zmogljivosti mladine, intenzivnejše delo v šolskih športnih društvih, preventivno in korektivno gimnastiko — so potrebe po strokovnem kadru še mnogo večje. Pomanjkanje višje in visokokvalificiranih strokovnjakov je torej zelo veliko. Primanjkuje jih približno 350. K tem velikim potrebam šolske telesne vzgoje moramo priložiti še kadrovske za-

• Če stremimo po kvaliteti, če želimo povečati svoj ugled na mednarodni areni, če nam je že dovolj stagnacije in v nekaterih športnih panogah celo nazadovanja, potem se moramo sprijazniti z dejstvom, da tega pač ne bo mogoče doseči z amaterskimi kadri in da zato potrebujemo ljudi, katerih prva skrb bo vzgoja mladih talentov.

hteve rekreacije ter invalidskega in vrhunškega športa, ki terjajo že sedaj nadaljnjih 150 profesionalnih strokovnjakov visoke kvalifikacije. Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani ter Srednja šola v Mariboru ne moreta kriti teh potreb niti v perspektivi, ker je na obeh šolah v letošnjem letu v vseh letnikih vpisano 370 študentov, ki bodo dokončali svoje šolanje le delno (izpad v prvem letniku je do 40%) in še to čez vrsto let.

Nič bolj rožnata ni situacija v družbenih organizacijah za telesno kulturo. Po nepopolnih podatkih dela v družbenih organizacijah za telesno kulturo 195 trenerjev, 850 inštruktorjev in 2520 vodnikov. Skupno 3565 strokovnjakov, to pomeni povprečno dva na eno osnovno organizacijo oziroma en strokovnjak na 64 naših telesnokulturnih organizacij. Po oceni primanjkuje glede na sedanje število članstva blizu 6000 strokovnih delavcev. Poklicno dela danes v organizacijah samo 16 kvalificiranih strokovnjakov, kar je le 0,44% vsega strokovnega kadra. Seveda ob takem stanju ni mogoče pričakovati boljših uspehov, tako pri izboljšanju rasti in vzgoje naše mladine, kakor pri razvijanju množičnosti in končno pri vrhunskih dosežkih naše telesne kulture.

Da smo s kadri tako na slabem, je pravzaprav več razlogov. Glavni je ta, da pri organizacijskem kadru, kakor tudi pri strokovnih delavcih pojema veselje do amaterskega dela. Strokovnjaki se težko odločajo za poklicno delo v osnovnih organizacijah, predvsem zaradi neustrez-

• Potrebni so nam strokovnjaki, ki bodo vse svoje sile posvetili samo delu v društvu. Vsako iskanje drugih poti bi pomenilo le nadaljnje hiranje in odmiranje prenekaterih naših možnosti in upov v športni areni.

nega vrednotenja njihovega dela (uspeh dela večinoma merijo samo po vrhunskih dosežkih športnikov in rezultate zahtevajo od trenerja takoj) ter zaradi neurejenega vprašanja osebnih dohodkov, kar je posledica neurejenega financiranja osnovnih organizacij.

Tudi številčni in kvalitativni sestav sodniških organizacij za posamezne športne panoge ni zadovoljiv. Se mnogo bolj pereče pa je vprašanje zdravstvenih delavcev za potrebe športnih ambulanz in telesnokulturnih organizacij. Pomanjkanje zdravstvenega kadra ima za posledico nezadosten nadzor nad športniki, še posebej pa se kaže to pomanjkanje v kompleksu pripravljanja vrhunskih tekmovalcev, ker je v večini primerov ta pomembna komponenta povsem zanemarjena.

Kapacitete obeh šol za telesno kulturo so takšne, da ni računati, da bi v kratkem pokrili vse potrebe. Če računamo z uvedbo obveznega pouka telesne vzgoje na višjih in visokih šolah, na povečanje števila tedenskih ur pouka

• Nismo še tako daleč, da bi vedeli, da potrebujemo trener v prenekaterih primerih tudi nekaj let, da bi spraval kvaliteto kluba na solidne temelje. Smo še v času, ko o njegovem delu, o njegovi strokovni sposobnosti, o njegovih uspehih in neuspehih odločajo klubski funkcionarji.

telesne vzgoje na vseh šolah na tri ure in povečanje števila šol in učencev nasploh, bo kadrov, ki bi jih lahko nudili obe kadrovski šoli, še vrsto let premalo.

Za hitrejši in ustrežnejši razvoj telesne kulture postaja čedalje večjega pomena tudi znanstveno raziskovalno delo. Raziskave o zmogljivosti mladine in njenem razvoju v zvezi s telesno kulturo, nadalje nenehno bogatenje prakse s teoretičnimi izsledki v vseh vrsteh telesne kulture in druge naloge stoji pred tem področjem dela, ki je pri nas prav na začetku svoje razvojne poti. Sele leto dni obstaja pri Visoki šoli za telesno kulturo komisija za znanstveno raziskovalno delo. Približno enako dolgo teče seminar za znanstveno metodologijo, letos pa je bila ustanovljena komisija za podiplomski študij na Visoki šoli.

Doslej so obravnavali ali obravnavajo na VSTK naslednje teme: terminologija telesne kulture, zgodovinski razvoj alpskega smučanja pri nas, vpliv telesne kulture na nekatere lastnosti ljubljanskega visokošolskega pedagoški eksperiment v zvezi z metodiko poučevanja športnih iger, potrebe in možnosti aktivnega glavnega odmora v šolah. Razen tega so spremljali in vodili trening vrhunskih orodnih telovadcev in smučarjev. Problemi so seveda tudi tu predvsem kadrovskega značaja, v pomanjkanju izkušenj, pa tudi potrebne opreme in literature ter dokumentarnega gradiva.

8 krstne uprizoritve drame »Srečni zmaji« Mihe Remca v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju. (Jana Smidova kot Suzana, Janez Škof kot Samson in Marija Goršičeva kot Rebeka)

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

Novi slovenski drami — Miha Remca »Srečni zmaji« — ki jo je dne 28. februarja krstilo Slovensko ljudsko gledališče v Celju, lahko rečemo, da je do- stojeen prispevek k sodobni do- mači dramatik.

Avtor si je vzel za izhodišče svojega dela skupino japonskih ribičev, ki je pred leti zaplula v neposredno bližino poizkusa z atomsko bombo. Toda rahli nadih Japonske je v »Srečnih zmajih« le zunanji, aktualni okvir resničnosti, mimo kate- rega dramatik, ki ni tudi velik filozof, v tem primeru skoraj ni mogel in si menda tudi ni upal stopiti. Jedro dela je prikaz usode tako rekoč patriar- halne družine, ki jo posledice preživelega atomskega žarče- nja vodijo v propad, ali celo neizbežno smrt. Na poti tega pošastnega razkroja nenadoma pogleda iz oči v oči državi, ki ji je malo mar posameznikov, marveč ji gre za politične prin- cipe in tolaži ljudi z usmiljen- jem, sooči se z znanstveniki- zdravniki, za katere so člani te družine zanimivi poizkusni

zajčki. Končno doživljajo tudi svojo osebno tragiko sredi družbe, ki jih je izobčila in se jih ogiba.

Oba prva momenta — drža- va, znanstveniki — sta v Rem- čevem tekstu nakazana, ne do- sledno izpeljana, vendar raz- zumljivo podana. Sta v »Sreč- nih zmajih« tudi bolj obrobne- ga pomena, čeprav res, da nu- dita enega ali celo dva aspekta za še drugačen način odrske obdelave »atomskega« proble- ma. Remca pa ga je želel, in mu je tudi uspelo, izpovedati s samo zgodbo preprostih, vsak- danjih ljudi, z neposredno in- dividualno človeško tragiko majhne skupine, ki je mestoma prerasla odrski okvir in posta- la simbol človeštva in svarilo svetu (npr. negotovost ob pri- čakovanju otroka, ki ga je za- plodil ali ob atomski eksplo- ziji ožarčeni mož ali njegov brat, ki takrat ni bil na ladji; medtem ko prihaja na svet otrok, tisti, ki pred svetom v- lja za njegovega očeta, umi- ra...).

Remčevi junaki so jasni in

dovolj izdelani, da jim verja- memo kar povedo, da razume- mo, zakaj in kako sprejemajo svojo usodo in se nam zdi lo- gično, ko v njih vse bolj in bolj prevladujejo prvobitni ele- menti človeške narave.

Miha Remca ima dovolj dra- matične sile, ki jo bogati z lepo poetičnostjo. In čeprav niso pogledi in razlage o naj- novejši tragiki človeštva v »Srečnih zmajih« povsem origi- nalni, sveže-novi, so vendar dovolj svojski in podani toplo ter s prizadetostjo.

Krstno uprizoritev »Srečnih zmajev« je pripravil režiser Milan Herzog na lepi sceni Augusta Lavrenčiča, na katero je scenograf postavil samo skromni rekvizit — simbolizir- an ladijski trup. Herzog je pravilno doumel — realistično simbolični pomen Remčeve drame in jo tako tudi podal, kolikor mu je pač uspelo z za- sedno igrancev. Igrali so: Janez Škof, Jože Pristov, Sandi Krošl, Pavle Jeršin, Jana Smidova, Marija Goršičeva in drugi.

ALA PEČE

SLOVENSKA NOVITETA

MIHA REMCA
»SREČNI ZMAJI«

BERGMAN ZABAVA

SVEDSKI FILM
»HUDIČEVO OKO«

»Nedolžna ženska je kakor ječmenček na hudičevem očesu.« trdi stari irski pregovor, ki ga je švedski režiser Ingmar Bergman uporabil za osnovo svoje komedije »Hudičovo oko«. Doslej so nam znana le ne- katera Bergmanova dela, zato nas je s svojo komedijo tem- bolj presenetil in vzradostil, kajti po filmih, kakršni je »Plesala je eno samo poletje«, »Poletje z Moniko«, »Nasmeh poletne noči«, »Gospodična Julija«, »Žene čakajo«, »Sedmi pečat«, »Divje jagode« in še po vrsti del, ki jih nismo videli, pomeni »Hudičovo oko« pomembno spremembo. Režiser, ki je bil hkrati tudi scenarist filma, je izbral za svojo kome- dijo povsem svojstveno okolje in ljudi ter v njihov pogovor in

dejanja vnesel resnično, vsak- danje življenje, prepleteno z ostrimi konicami zbadljivosti in odkritosrčnega humorja. Stari irski pregovor mu je služil za oblikovanje zgodbe o hudiču, gospodarju pekla, ki ima na očesu ječmenček, ker se nekje na zemlji može ne- dolžno dekle. Pomaga mu lah- ko samo Don Juan, nepre- magljivi osvajalec ženskih src, ki mora nedolžno dekle zape- ljati še pred poroko. Vendar se hudiču vse izjalovi: Don Juan se vrne v pekel poražen in zaljubljen, mi pa v dogaja- nju v domu preprostega, nav- nega in dobrosrčnega vaškega župnika spoznamo marsikate- ro življenjsko resnico. Berg-

man je tudi to delo, kakor vsa druga, posvetil ženi, njenemu čustvovanju, materinstvu in idealom. Sam trdi, da je svet žensk njegovo veselje, v kate- rem se sicer pogostoma ne znajde, a ga prav zaradi tega tako silno privlači in mu ved- no znova odkriva nove svetove, skrivnosti in zapletenosti. »Hu- dičovo oko« ni v primerjavi z nekaterimi že znanimi deli manj pomembno, čeprav sta njegova tematika in stil malce obrnjena in obravnavana s komične plati. Tudi v njem je Bergman skušal povedati res- nico o ljudeh, nekaj tistega, kar se je ob pogledu na člo- veka in življenje na povsem osebni način izoblikovalo v njegovi zavesti.

IVA BOZOVIČAR

Po treh nastopih (kot vedno: v Ptujju, Celju, Mariboru...) se je violinist Rok Klopčič s samostojnim recitalom pred- stavljal v petek, 5. marca ljubljanskemu občinstvu, obiskal pa bo, beremo, tudi Koper. Človeku se ob seznanju mest, v katerih je gostoval, nehoti vsiljuje vprašanje: čemu vedno isti kraji, kje so vzroki, da takih koncertov ne morejo sprejeti Jesenice ali Kranj, Nova Gorica, Murska Sobota ali Novo mesto — ko pa jih konsumira Ptuj?! Da bo stvar bolj jasna: ne mislim na kakršnokoli »osebno« krivdo, toda ponavljanje redkih mest v seznamih koncertnih popoto- vanj naših umetnikov je bole-

če ter molče trobenta, da s stvarjo ni tako, kot bi moralo biti. — Zatorej danes samo drobno vprašanje: ali so okraj- ni in občinski sveti Svobod pa in občinski sveti Svobod pa občinske skupščine in vrsta odborov, združenj, »lokalnih faktorjev« in tako naprej vsaj kdaj premisliti to anomalijo? Ali se jim nemara zdi normal- na? Si je želelo? Jo pustijo kratkomalo v nemar? Kulturna raven ni odvisna samo od do- mačega pevskega zbora, glas- bene sole, ansamblov za ples in klubskega televizorja...

Ljubljanski nastop Roka Klopčiča ni privabil mnogo poslušalcev — nerazumljivo toliko bolj, ker je bil koncert

abonmajski in potemtakem abonentom verjetno že kaj več kot obvezno zlo. Spored je bil dovolj privlačen, vsebinsko ne prehudo zahteven. Klopčič ga je absolviral brez večjih spordrsiljavev, čeprav ne v vseh točkah enako suvereno: Corel- ljeva Sonata, Stravinskijeva Ita- lijanska suita ali Kodalyjevi Plesi iz Kallója so mu očitno bolj »ležali« kot Szymanowski ali Mozart, vendar je splošen vtis večera ostal v mejah so- listovega renomeja. — Profe- sor Marijan Lipovšek pri kla- virju je bil ves čas vsaj enako- vreden interpret, marsikje pa tudi močnejši.

BORUT LOPARNIK

Filmski in notni listi, knjižice drobnega formata po najvišji ceni 200 dinarjev komad, to so glavne publikacije Prosvetnega servisa v Ljubljani. Nisem vzela peresa v roke, da bi delala reklamo zanje, ali ker bi želela popu- larizirati dejavnost Prosvetnega servisa na sploh, čeprav bi mu s tem more- bitij storila uslugo. Torej, ne gre za reklamo. Res pa je, da je moj članek namenjen predvsem tisti tistim, ki se jim — kar priznajmo — komaj ali sploh ne svita, da je poleg renomiranih založb v Ljubljani še neka založ- niška dejavnost, od katere bi lahko imeli koristi in ki si prizadeva in želi ustreči tam, kamor ostale založbe s svojimi programi ne morejo. Včasih tudi nočejo. In končno gre pri Prosvetnem servisu za trošenje družbenih sredstev, za katere smo tolikokrat radovedni kje, kako in zakaj se trošijo. Pa pogledjmo!

PREMALO POZNANE PUBLIKACIJE

Prosvetni servis je pred leti usta- novil republiški Svet Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije kot zavod, ki bi naj kril potrebe pri delu društev Svobod z založništvom in izposojanjem gledaliških rekvizitov, ponazoril, teh- ničnih priprav... Kako se je razvijal, je zdaj obrobne pomena, bolj nas za- nima, kako je z njim danes in kako bo jutri.

Ce povem, da rednih publikacij Pro- svetnega servisa ni moč kupiti v trgo- vini (razen v trgovini Prosvetnega ser- visa v Ljubljani), je dovolj povedane- ga, da je pač ni na Slovenskem založbe, ki bi opravljala tako nevhvaležen pa tudi hvaležen posel (kakor motrimo stvar), kot prav ta zavod. Njegove za- ložniške programe tako rekoč sestav- lja življenje samo. Vsaj moralo bi jih. Namreč, naj se že razvija delo v dru- štvih Svobod tako ali drugače, naj imamo živahne klube ali ne; od sekcij Svobod preko klubov in do zadnje vasi, kjer žive in delajo ljudje, ti v prostem času nekaj počno, se gredo igratce amaterje, pojejo, hodijo v kino, berejo, igrajo v orkestrih, hočejo ali sami reproducirati neko panogo umet- nosti ali jo pa vsaj spremljati na ama- terskih in profesionalnih odrih, na te- leviziji, v radiu. Zelja pa tudi potrebo. In kaj bi na primer priporočili ama- terski igralski družini v Lepi vasi, naj postavi na oder kot prvo? Shakespe- ara? Izvodov tega avtorja je po naših knjižnicah res še največ na voljo. Ne, priporočili bi jim delo, ki je literarno vredno, ki ni uprizoritveno prezahtev- no, za katero pa se lahko ogrejejo tudi sami. Znano pa je, da nas vselej tudi najbolj zanimajo sodobni, aktualni etični in družbeni problemi. In takih tekstov, to ve zlasti vsak član kakega društva, pri nas ni tako lahko najti.

Semkaj se torej ozira politika založ- niškega programa Prosvetnega servisa in nanj se, bi človek mislil, obračaje društva in klubi in sekcije po litera- turo. In vendar, že smo pri klobčiču težav.

Do prve pridemo, če v skopih obrih pregledata založniško dejavnost Pro- svetnega servisa. Literatura za igralce amaterje izhaja v tiskani »Dramski knjižnici« in v ciklostiranih izdajah dramskih klubov, za dejavnost v klubih v zbirki »Umetnost in kultura«. Po- tem je tu vrsta glasbenih izdaj od zbir- ke »Zboric«, »Samospevi«, »Pihalni or- kestri«, »Instrumentalne skladbe«, »Po- pevke« do Glasbenih priložnikov in po- sameznih notnih listov. Če not na tržišču zmanjka, jih lahko Servis hitro znova ponatisne. Filmskih publikacij so štiri vrste: »Bilten novi filmi«, kjer je na publicističen način beseda o fil- mih, zaenkrat še v glavnem iz tekočega repertoarja, in je namenjen predvsem programskim svetom kinematografov. Potem »Sedma umetnost« kot pripomo- ček za filmski pouk v šolah. »Filmski list« za filmska gledališča in »Kinote- kar« za kinotečne filme.

Povedati je treba, da z izdajanjem glasbenih publikacij za tako rekoč »si- roko« potrošnja — izdaje pripravljajo priznani slovenski glasbeniki — opravlja Prosvetni servis veliko poslanstvo, krije delček vrzeli, ki je sam seveda še dolgo ne bo mogel pokriti v celoti. Za to bi mu morali vsaj glasbeniki dati priznanje, ki mu ga pa bo v našem nevhvaležnem okolju dal najbrž šele čas.

Nekaj podobnega je s filmskimi pu- blikacijami. Uvajamo filmski pouk, govorimo o vzgoji filmske publike, za- htevamo, da v naši kulturni sredini do- bijo dobri filmi mesto, ki jim gre. In kako dosežijo vse to brez kakršne koli literature? Res, da imamo v Sloveniji serozno filmsko revijo »Ekran«, ki si zelo lepo utira pot med bralce. Mislim pa tudi, da bi zdaj že morali poskrbeti tudi za drugačno filmsko literaturo vsi tisti, ki vedo toliko povedati o zgoraj naštetih rečeh. Da bi ne prišlo več do primerov, kakršni se je dogodil s knjižico »ABC o filmu« Prosvetni ser- vis se je namreč dogovoril s skupino avtorjev, da bi le-ti sestavili širši pri- ročnik za filmski pouk. Ker je Pro- svetni servis ugotovil, da so avtorji opravili svoj posel pomanjkljivo, jih je poprosil, naj svoje pisanje dopolnijo. Pa niso storili ničesar — knjižica je kratkomalo prišla na tržišče v samo- založbi.

Publikacije Prosvetnega servisa se v začuda velikem številu kopičijo v skladišču. Prvič je Prosvetni servis sam prav gotovo premalo poskrbel za reklamo in to je malce neodgovorno. Če namreč Prosvetni servis reklamira svoje izdaje, je vendar še iz njegove za- ložniške politike razvidno, da mu ne gre pri tem za reklamo v običajnem smi- slu besede, marveč ga vodi želja, da bi prišle njegove publikacije v roke tistih, ki jih potrebujejo in še ne vedo zanje.

Drugič pa ljudje v društvi in Svetih Svobod vse preveč tarnajo, da ni tega in onega, ne vidijo pa od vrat do okna. Sicer bi že zdavnaj vedeli, da se da v skladiščih Prosvetnega servisa marsi- kaj najti, da se lahko naročijo na pu- blikacije in to za mal denar. Kaj ni osnovna dolžnost vsaj Svetov Svobod, da bi vedel za publikacije Prosvet- nega servisa v Ljubljani in opozarjali nanje društva. Praksa pa kaže, da v resnici kar 40% Svetov (med njimi celo okrajni!) ne vedo zanje.

Ob vsem tem se seveda vsiljuje vprašanje, kako naj založništvo Pro- svetnega servisa krije potrebe na te- renu? Do zdaj je, kot vse kaže, publi- ciral, kar je predvideval kot nujno. In mnogokrat je zadel v tarčo. Sicer je treba povedati, da tesno sodeluje z re- publiškim Svetom Zveze Svobod in da so republiški sosveti vsaj doslej imeli repertoarne komisije, ki so sestavljale programe Prosvetnega servisa. Tako so pobude prišle tudi iz prave roke. Toda vendarle »z vrha«.

V lanskem letu je pričel Prosvetni servis organizirati pogovore po okrajih in občinah, iskati je začel neposredne stike s svojimi »odjemalci«, razposlal je primerke svojih publikacij Svetom Svobod in kulturnim organizacijam ter jih povprašal, kaj in zakaj se jim zdi dobro ali slabo, kaj si žele v bodoče. Pismene pripombe so poslali Sveti Svob- od samo iz Kranja, Ljubljana-Center, Most, Brežic, Mozirja in Nove Gorice. In kako bedni odgovori! (Razen iz Kra- nja, kjer so jih sestavili po predhod- nem razgovoru z društvi v komuni.) Prakso popotovanja po terenu Prosvet- ni servis nadaljuje tudi letos, ker je pač laže zbežati iz ljudi besede kot pa napisane stavek. Saj je že doslej nabral lepo število ustnih pripomb na račun svoje založniške dejavnosti. Iz teh pri- pomb lahko sklepamo, da se na terenu pritožujejo, češ da sodeluje pri sestavi programa prezek krog strokovnjakov, da so publikacije pretežke, predvsem kar se glasbene literature tiče in neka- terih dramskih tekstov, da je premalo sodobnih mladinskih odrskih del in sploh domačih, in da pisci, ki priprav- ljajo besedila s ponazorili (po večini z diapozitivi, ki jih je moč pri Prosvet- nem servisu kupiti ali si jih izposoditi) za klube, ne poznajo razmer v klubih.

Ne da bi kaj mnogo razpravljali o teh naštetih pomanjkljivostih, jim lah- ko, če količjak poznamo razmere v društvi in klubih v Sloveniji in pu- blikacije Prosvetnega servisa, menda v veliki meri pritrdimo. Vendar pa, če pri- trdimo, še ne zanikamo in epostavno ne obdolžimo vsega, kar je bilo storjenega pri Prosvetnem servisu doslej. Še da- leč ne! Pritrjevanje je le kažipot za v bodoče.

Zato je gotovo podpore vredna mi- sel Prosvetnega servisa, da bi bili v prihodnje uredniški odbori posameznih zbirki ali izdajateljskih področij nepo- sredno pri Prosvetnem servisu, in sicer s člani, ki bi poznali svoj posel kot strokovnjaki, s člani iz društvene prak- se in republiškega Sveta Zveze Svobod. Celotno založniško politiko pa naj bi usklajeval založniški svet s še po enim društvenim predstavnikom iz neke ob- čine ali okrajja ter iz nekega občinske- ga ali okrajnega vodstva družbeno- političnih organizacij. Doslej namreč Prosvetni servis kot »tehnična baza« republiškega Sveta Svobod založniške- ga sveta ni imel.

Obenem s tem prihajamo do vpra- šanja financiranja. Založniško dejav- nost Prosvetnega servisa dotirata re- publiški Svet Zveze Svobod in pro- svetnih društev Slovenije in Sklad za pospeševanje založništva. Sam »prisluzi- ži« z rednimi publikacijami bore malo. Ko je v lanskem letu povprašal posa- mezne Svete Svobod, ali naj gre pri svojih publikacijah na ekonomsko ceno ali ne, je bila večina, razumljivo, proti. Zato je Prosvetni servis skušal, da bi pokrile razliko, ki jo že dobi z dotaci- jami in tistim, kar še potrebuje, okrajne skupščine iz sredstev za kulturo. S te moke seveda ni bilo kruha. Pač pa so sami okrajni Sveti Svobod prostovolj- no pristali na kritje te razlike iz svojih sredstev. In sicer so dali toliko odstot- kov, kot so jih lahko po nekem po- vprečnem izračunu svoje »ekonomske moči«.

Ta način dotiranja iz sredstev okrajnih Svetov Svobod je gotovo ne- perspektiven, je le izhod v sili. Ob- enem so sredstva, povsem logično, pre- skromna, da bi v bistvu lahko pomeni- la resnično pomoč. Prosvetni servis bo moral v bodoče prav gotovo poskati drugačno pot, pot urejanja pogodbenih odnosov z ustanoviteljem oz. skladi. Seveda pa je to njegova stvar in stvar dogovora z ustanoviteljem, stvar dogo- vora na osnovi letnega delovnega pro- grama. ALA PEČE

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

NE
NAZADNJE:

POGLAVJE O SKRBI ZA NOVE KADRE

Perspektivne in trajne skrbi za reševanje kadrovskih problemov namreč ni mogoče prepustiti slučajni dnevi ponudbi tistih in tolkih, ki potrkaajo po končanem študiju brez obveznosti na vrata njihovega zavoda. Kot v delovni organizaciji gospodarstva, bi tudi tu morale biti štipendije tisti kadrovski instrument, ki bi zagotavljal perspektivnejše reševanje kadrovskih problemov. In da je od konsolidacije kadrovske zasedbe odvisen takorekoč levji delež obsega in kvalitete delovnega programa ali umetniškega programa teh zavodov, ni potrebno danes nikogar menda prepričevati!

Poročilo Republiškega sekretariata za raziskovalno delo in visoke šole o štipendijah in kreditiranju študija v SR Sloveniji, ki ocenjuje ta problem na osnovi podatkov zadnjih dveh študijskih let, in ki je bilo doslej obravnavano na najrazličnejših republiških forumih, političnih in tudi skupščinskih, ugotavlja, da je poleg stagniranja oziroma celo nazadovanja števila štipendij, zlasti štipendiranje na negospodarskem področju izredno skromno, čeprav prav v zadnjem času vendarle zopet nekoliko napreduje. Ko raziskuje vzroke takemu stanju, med drugim to poročilo ugotavlja sledeče: Da imajo delovne organizacije s področja družbenih služb sicer prav tako potrebo po štipendiranju, toda doslej jih je oviralo pomanjkanje finančnih sredstev, a tudi same so zanemarjale ta način skrbi za lastne kadre, misleč, da je to stvar drugih. Dalje navaja poročilo dejstvo, da je v šolskem letu 1962/63 vendarle naraslo število štipendij, ki jih podeljujejo samostojni zavodi (od 260 na 384), kar govori o tem, da se kljub vsemu izboljšujejo materialni in subjektivni pogoji za štipendiranje. Vendar je ta razvoj vse prepočasen, vprašanje sredstev za štipendiranje pri teh delovnih organizacijah bi se moralo reševati bolj energično.

Proces decentralizacije štipendiranja se je v zadnjih osmih letih ustavil v glavnem na občinah. Vendar se danes tudi že kažejo sicer redke, pa vendarle posnemanja vredne težnje k nadaljevanju tega procesa s prenašanjem dosedanjih štipendistov občin na delovne organizacije, zlasti na šole. Takšen korak je napravila Občinska skupščina Trebnje, ki je svoje štipendiste oddala v nadaljnje štipendiranje tistim delovnim organizacijam, v katerih se bodo po končanem študiranju tudi zaposlili. Tako so šole prevzele štipendiste, ki se šolajo za pedagoški poklic, zdravstvene ustanove bodoče zdravstvene delavce itd. Občina pa je tistim delovnim organizacijam, ki ne ustvarjajo svojega dohodka, zagotovila potrebna sredstva za štipendije.

Tako v Trebnjem. V glavnem pa je drugod vendarle ostalo še po starem. Občinske štipendijske komisije razdeljujejo štipendije, ki jih razpiše za družbene službe občinska skupščina, spremljajo učne uspehe štipendistov, imajo z njimi skupne sestanke — toda vse to delajo one, namesto da bi od vsega začetka delovne organizacije zavodov razvijale vsestranske stike s štipendisti, ki se bodo kasneje pri njih zaposlili. Na tak način občinske štipendijske komisije seveda destimulirajo te delovne organizacije zavodov za trajnejšo skrb za njihov bodoči kader. Zato se tudi ni mogoče ogrevati za predlog občinskih skupščin, ki predlagajo, da bi se v komunah formirali občinski štipendijski fond iz sredstev občinskega proračuna in sredstev tistih manjših delovnih organizacij v gospodarstvu, ki same ne izvajajo štipendijskega oziroma kadrovskega programa (ki imajo pa tudi možnost 2,5% od bruto osebnih dohodkov nameniti izobraževanju, pa v preteklosti same tudi 1% največkrat niso izkoriščale). Iz teh občinskih štipendijskih fondov bi naj, po predlogu predlagateljev, delili štipendije za nekakšne skupne komunalne potrebe gospodarstva, zlasti pa s področja družbenih služb. Tudi po tem predlogu bi bile majhne delovne organizacije v gospodarstvu, kot tudi delovne organizacije zavodov, destimulirane za direktno lastno skrb za svoj bodoči kader. In prav zato je seveda trebanjski primer mnogo spodbudnejši, saj občina delovnim organizacijam zavodov s tem predaja skrb, pa tudi sredstva za štipendiranje, jih forej že s tem, da daje sredstva, vendarle ne razvezuje skrbi za te štipendiste. Šti-

Malokateri statut ali osnutek statuta delovne organizacije v zavodih s področja šolstva, kulture in znanosti ima tudi poglavje, v katerem je delovni kolektiv opredelil svoje stališče, skrb in način, ki naj zagotovi zavodu perspektivnejše in trajnejše reševanje kadrovskih problemov. Ne da bi v teh delovnih organizacijah kadrovskih problemov ne bilo. Ali da bi ti delovni kolektivi bili prav tisti, ki bi ne hoteli odpreti vrat novim, mladim strokovnim močem. Tudi kratkovidnega pogleda na to zamotano vprašanje jim ne bi smeli očitati. Zavedajo se velikih vrzeli v svojih strokovnih vrstah, tudi mnogi si obetajo od mladih, ki štirajo danes, a tudi s pesimizmom zro na nadaljnje redčenje svojih vrst (iz objektivnih vzrokov kot so upokojitve, ali subjektivnih, kot je odhajanje v druge sorodne ustanove ali pa celo v druge poklice!). Ne, poglavje statuta, v katerem bi te delovne organizacije opredelile svoje stališče, skrb in način, ki naj zagotovi zavodom perspektivnejše in trajnejše reševanje njihovih kadrovskih problemov, je kljub spoznanju nuje in pomembnosti tega vprašanja odpadlo v večini primerov, ker iz prakse in življenja delovne organizacije v tem pogledu skorajda nimajo kaj zapisati, mnogi objektivni in subjektivni zaviralni vzroki izven nje pa so še vedno tako trdoživi in prisotni in jih same delovne organizacije tudi ne morejo odpraviti.

pendijske komisije v občinah bi potemtakem verjetno morale biti predvsem posrednik med tistimi, ki iščejo štipendijo in delovnimi organizacijami, ki želijo v perspektivi zaposliti nov strokovni kader.

Toda verjetno tudi trebanjski primer ni tisti, ki bi pomenil najboljše pogoje delovni organizaciji v zavodu glede štipendiranja. Zdi se namreč, da bi delovno organizacijo v gospodarstvu in delovno organizacijo v družbenih službah tu morali izenačiti, tretirati enako. Končno ni povsem res, da delovna organizacija v družbenih službah ne ustvarja sama dohodka. Ustvarja ga nedvomno sama, le da ji ga prizna, poleg žepa posameznika, tudi tista teritorialna družbena skupnost, ki je njen ustanovitelj in ki s tem, da ji prizna del dohodka, pravzaprav le regresira občana, ki tako lahko sprejema usluge teh zavodov po njemu dostopnih cenah. Danes pa se delovne

bo družba priznala tudi del sredstev za ta sklad, bo potem morala poiskati seveda najboljšo pot, da resnično ohrani in razvija direkten stik s svojimi štipendisti, oziroma da zaupa izbiro štipendista fakulteti, visoki šoli ali akademiji, ki naj štipendijo v soglasju z delovno organizacijo dodeli ob oceni učnega uspeha ali nadarjenosti tistemu, ki po njihovi presoji to najbolj zasluži. Seveda tudi to ne pomeni, da bi ob taki podelitvi štipendije delovna organizacija zavoda svoj prvi stik s štipendistom iskala šele po končanem študiju. Ta predlog je vzniknil menda v Zagrebu in tudi pri nas ima že dosti pristašev.

Poglavje v statutu o skrbi za nove kadre v teh zavodih, šolskih, kulturnih in znanstvenih, je vredno temeljitega proučevanja, tako v sami delovni organizaciji, kot tudi v tistih skupščinah na vseh nivojih, ki so ustanovitelji teh različnih zavodov. Vsekakor pa ne bi sme-

Prva zaposlitev

Foto: Milan Sparovec

organizacije zlasti s področja šolstva in kulture (znanstveno-raziskovalne ustanove manj!) še morajo boriti za sredstva za svojo osnovno dejavnost, za to, da bi se jim sredstva priznala za določen delovni program, tako po obsegu kot kvaliteti. Spominjam se, da je stari Zakon o gledališčih n. pr. že navajal možnost, da delovne organizacije v gledališčih osnujejo tudi nekatere svoje sklade. Seveda ni povedal kako in iz česa. Naša življenjska praksa bo morala poiskati odgovor tudi na to povsem nerešeno vprašanje. Ali bodo delovne organizacije v zavodih v ceni svojega letnega programa dobile priznana tudi sredstva n. pr. za formiranje lastnega štipendijskega sklada? Na to vprašanje bo treba kaj kmalu odgovoriti. Razporeženje delovnih kolektivov mnogih zavodov, zlasti v prosveti in kulturi, je namreč danes zelo naklonjeno skrbi za lastni kader, delovne organizacije dobivajo nove pristojnosti gospodarjenja z dohodkom, toda če bodo ostale vezanih rok, se bosta to razporeženje in samoupravna pristojnost lahko kaj hitro izrodila.

Delovna organizacija zavoda, ki ji

li več prepuščati tega področja slučajnostnim rešitvam, ali pa zgolj pogodbam med okrajnimi ali občinskimi štipendijskimi komisijami oz. skladi s štipendisti, pogodbam, ki potem štipendiste pravzaprav ničesar ne obvezujejo. Znani so primeri, ko je mariborski operni orkester ostal brez potrebnega novega kadra, čeprav je okraj štipendiral mlade glasbenike. Ali ko ostanejo šole še kar naprej brez potrebnih predmetnih učiteljev, ker same na to pravzaprav z ničemer direktno ne morejo vplivati. Ali ko ostanejo nekatere umetniške ustanove takorekoč le napoli zasedene, ker »mladi beže v kulturni center« itd. itd. Ne reševati perspektivno kadrovskih vprašanj v mnogih teh ustanovah pa pomenijo takorekoč že marsikje odprto vprašanje njihovega nadaljnjega obstoja, ali vsaj stalnega upada že nekoč dosežene ravni izvedbe njihovega programa. Pismo GO SZDL o skrbi za kadre bi moralo v tem smislu najti odmeva tudi v delovnih organizacijah omenjenih zavodov in pri njihovih ustanoviteljih. V statutih tako prvih kot drugih.

SONJA GAŠPERŠIČ

»Začetek in konec pouka se oznani z zvonjenjem!«

Marsikdo bo verjetno pomislil, da gre za fiskarsko napako ob tako čudnem naslovu na temo ob izdelavi statutov. Toda tako pravi eden izmed 165 členov statuta neke osnovne šole v občini Maribor-Center. Krivično bi bilo sicer na tem členu graditi oceno statuta, ker je podobnih »določb« še vse polno v tem in še mnogih drugih statutih osnovnih šol. Prav tako bi bilo krivično ocenjevati po takšnih in podobnih določbah delo sestavljavcev. Verjetno v nobeni gospodarski organizaciji niso delavci tako polnoštevilno sodelovali in toliko prostega časa posvetili izdelavi statutov kot prav delavci osnovnih šol. Verjetno niti niso sami krivi, da so njihovi statuti mnogokrat pomanjkljivi, neprecizni in neživiljenjski, saj kot se sami pritožujejo, niso imeli na voljo vsaj potrebnih dobro sestavljenih tez, poleg tega si pa prvič temeljiteje urejajo samoupravni aktom.

Vsebina statutov treh osnovnih šol občine Maribor-Center potrjuje, da sestavljavcem res še danes ni jasno, kaj bi naj statut predvsem vseboval. Prvi vtis je ta, da na eni strani preprosto razčlenjujejo določbe, ki bi jih lahko podrobneje razložili v pravilnikih, na drugi strani pa zelo skopo, morda z enim samim členom, ki pa tudi ničesar ne pove, opravijo z zelo pomembno točko, na primer delitev osebnih dohodkov. Vsebinsko najboljše obravnavajo tista poglavja, katerih določbe so po šolah že v stalni praksi: izobraževalno in vzgojno delo, organizacijska struktura šole in strokovni organi. Večina sestavljavcev statutov izhaja v temeljnih določbah iz vzgojno-izobraževalnih ciljev šole, delovnih načrtov in dela z učenci. Nobeden od treh statutov, ki sem jih imela na voljo, ne izhaja iz svobodno združene in organiziranega dela, torej iz temelja naše družbeno-ekonomske ureditve. Le eden od statutov začneja temeljne določbe, da izhaja družbeno-ekonomski položaj vsakega člana delovne organizacije iz samoupravne pravice posameznika in kolektiva, iz uspeha njegovega dela oziroma uspeha delovne organizacije kot celote. Isti statut edini že v enem naslednjih členov določa osnovno dejavnost, vzgojo in izobraževanje.

Ena naslednjih pomanjkljivosti v teh statutih je, da govore o pravicah in dolžnostih delavca zelo pavšalno, nekje proti koncu statuta, in še tu delavcu določijo mnogo več dolžnosti kot pravic. Težko bi analizirali v nekaj stavkih te pomanjkljivosti, zato bi omenila le najznačilnejše. S štirimi ali petimi določbami priznavajo delavcu pravico upravljanja, seznanjanja z vsemi problemi gospodarskega in finančnega poslovanja, pritožbe, če meni, da se mu godi krivica, vendar mu istočasno ne povedo, v čem ima pravico neposredno odločiti, komu se lahko pritoži, ali da predlog za izboljšanje dela, kdo mu mora na vse to odgovoriti. Prav tako nikjer ne piše, kako se bo delavec seznanjal z delom organov upravljanja in kakšne so njegove osnovne pravice v delovnem razmerju. Najbolj pa se je sestavljavcem statutov »zataknilo« v organih upravljanja in njihovih kompetencah: Tri šole, ki so si po številu delavcev in številu učencev zelo podobne, ne uporabljajo niti istih izrazov, niti ne določajo istih organov upravljanja. Na prvi šoli pravijo, da so organi upravljanja zbor delovne skupnosti, svet šole, upravni odbor, direktor. Na drugi: delovna skupnost, svet delovne skupnosti, upravni odbor, upravitelj. In na tretji: delovna skupnost, upravni odbor, upravitelj. Kaže, da je največ nejasnosti okoli sveta šole, delovne skupnosti in upravitelja, direktorja. Nazivi za strokovno-pedagoškega in upravnega vodjo so tako različni, da to ne more obstati za isto vrsto delovne organizacije v prosvetni službi. Naziv ravnatelj verjetno najbolj ustreza za osebo, ki je prvenstveno strokovno-pedagoški vodja in šele potem upravni vodja šole. Ta naziv uporablja tudi novi zakon o organih upravljanja na šolah.

Bolj me čudi, kako si po nekaterih šolah zamišljajo svet šole. Na eni izmed šol na primer pravijo: »Svet delovnega kolektiva sestavljajo v skladu z zakonom (?) zainteresirani občani, predstavniki zainteresiranih organizacij in družbene skupnosti. Predsednik sveta je lahko samo zunanji član.« Zelo čudno, kako so se v tem primeru delavci le mogli odreči svoji osnovni pravici in tako rekoč »najeti« predstavnike javnosti, da bodo urejali odnose znotraj njihove delovne organizacije. Po kompetencah sodeč, ki mu jih oni pripisujejo, bi naj bil sicer to posvetovalni organ, vendar mu dajejo med drugim pravico razpravljati o vseh vprašanih vzgojno izobraževalnega, finančnega, gospodarskega značaja šole. Podobno je tudi na ostalih šolah s to razliko, da odločata dva organa, neke vrste dva delavska sveta, ki si razdelita kompetence; v enem sodelujejo predstavniki javnosti poleg članov delovnega kolektiva, v drugem le člani delovnega kolektiva. O tem, v katerih organih upravljanja naj sodelujejo predstavniki javnosti in v kakšni meri naj od-

ločajo, smo v našem listu že pisali v zvezi s tolmačenjem zakona o organih upravljanja. Morda pa ne bo odveč, če še enkrat povemo, kaj pravi zakon in kako so nekatere druge osnovne šole zelo precizno določile udeležbo predstavnikov javnosti v organih upravljanja. Zakon pravi: Svet šole sestavljajo člani, ki jih izvolijo delovna skupnost izmed sebe in predstavniki javnosti — zainteresirani občani, predstavniki zainteresiranih organizacij, družbenopolitičnih skupnosti. Delovna skupnost izvoli v svet šole več kakor polovico vseh članov sveta. S statutom šole se določijo, kateri organi in organizacije imenujejo, oziroma izvolijo svoje predstavnike v svet šole. Prav tako zakon jasno precizira, v katerih zadevah posebnega pomena sodelujejo in odločajo v svetu šole predstavniki javnosti enakopravno s člani, ki jih je izvolila delovna skupnost. Iz zakona bom odvojila le zadeve, o katerih odločajo le člani delovnega kolektiva: skrbijo za celotno življenje in delo šole; obravnavajo delovne uspehe in stanje v šoli ter dajejo smernice za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela; sprejemajo finančni načrt in zaključni račun; sprejemajo pravilnik o oblikovanju in delitvi dohodka; sprejemajo pravilnik o delitvi osebnih dohodkov; sprejemajo druge splošne samoupravne akte; določajo sistemizacijo delovnih mest; sprejemajo učne in druge strokovne delavce na podlagi razpisa; upravljajo družbena sredstva šole in odločajo o uporabi sredstev skladov, če ni po statutu šole razpolaganje z določenimi sredstvi skladov prepuščenno posameznim organizacijskim ometam šole.

Zelo dobro se mi zdi obdelan prvi del poglavja o financiranju šol. Tu so si sicer določbe v vseh statutih do pike enake, kar samo potrjuje, da so si s prakso občinska skupščina in šole uredile medsebojne obveznosti, ko pravijo s prvo določbo tega poglavja: »Sola dobiva sredstva za ureditvevanjem svoje osnovne in razširjene dejavnosti na podlagi delovnega programa in izračuna stroškov po pogodbi od sklada za šolstvo občinske skupščine.« Zelo točno naprej določajo med drugim, kako se izračunavajo sredstva, toda ko so sredstva na šoli kot dohodek, pa zelo malo povedo, kako se dohodek deli. Najbolj neodgovorno so se izognili razdeljevanju osebnih dohodkov, ki jih določajo samo z enim členom, ki pravi: »Sredstva za osebne dohodke se razdeljujejo po določbah pravilnika o razdeljevanju osebnega dohodka.« Verjetno bi veliko več povedali, če bi rekli tudi z enim samim členom: Vsakemu delavcu v delovni organizaciji gre v skladu z načelom delitve po delu osebnih dohodkov, ki ustreza uspehom njegovega dela ter uspehom delovne organizacije kot celote. In dodali: Sredstva za osebne dohodke se razdeljujejo po določbah pravilnika o razdeljevanju osebnega dohodka, ki mora biti v skladu z zgoraj opisanim načelom.

Morda ne bo odveč, ko že govorimo o najbolj občutljivem vprašanju — stimuliranju človekovega dela, še kaj več posebej povedati o strokovnem ocenjevanju pedagoškega delavca. Ne zdi se mi prav, da se le enkrat na leto oceni strokovno pedagoško delo učitelja, ko vendar vemo, da je to delo lahko celo v dveh mesecih kvalitativno različno. S tem ne mislim reči, da naj bi se vsak mesec ocenjevalo, lahko bi se pa vsaj na tri mesece. Mislim, da bi bilo s tem prihranjenih veliko krivice, na pedagoškega delavca pa bi vplivalo mnogo bolj spodbudno.

Verjetno bodo morali sestavljavci še mnogo ur presedeti nad svojimi osnutki statutov, vsako določbo pretehtati, še posebej pa tiste, kjer je sedaj vedo, da so nejasne, neživiljenjske. Še enkrat bodo morali preštudirati ustavo, za njih veljavne zakone in svojo delovno organizacijo. Računati morajo s tem, da statut po sprejetju ne bo odšel v arhiv med zaprašene mape, ampak, da bodo listali po njem zelo pogosto in iskali pojasnila na sto vprašanj. Zato si ga morajo sestaviti tako, da bodo na sto vprašanj našli tudi sto utemeljenih odgovorov.

IVANKA VRHOVCAN

Na dnevnem redu: statuti

● **POSTOJNA:**

Vsaj sedaj pohiteti

V postojnski občini mora petdeset kolektivov sprejeti statut. Komisija za statute pri občinski skupščini Postojna se je odločila, da bosta posamezen osnutek proučila dva njena člana, potem pa ji poročala. Pri razpravi naj bi bil navzoč tudi predsednik statutarne komisije delovne organizacije. Za takšen način dela se je komisija odločila, ker bo morala v nekaj dneh praktično proučiti vse statute, da jih bo lahko skupščina pravi čas in tehtno obravnavala.

Komisija je do konca januarja prejela le šest osnutkov statutarov. Opaziti je, da se mnogim kolektivom nič ne muči, saj ponekod šele sedaj pripravljajo teze. Pri pregledanih osnutkih so ugotovljene pomanjkljivosti, ki so skupne skoro vsem. Nekateri osnutki zelo pomanjkljivo obravnavajo npr. razmerje med delovno organizacijo in občinsko skupnostjo.

Ker so posamezni kolektivi v zaostanku s pripravljanimi statutarov, so le-ti predlagali občinski skupščini, da bi podaljšala rok za izdelavo osnutkov. Vendar so bili odborniki mnenja, da roka ne kaže podaljševati.

Pripravili in razposlali so tudi že priporočila predsedstva skupščine delovnim organizacijam, v katerih jih opozarjajo na najvažnejše pomanjkljivosti pri izdelavi osnutkov in na nujnost, da je treba predloge statutarov čimprej pripraviti. Seveda bo treba omogočiti članom kolektiva, da bodo lahko izrekli pripombe k osnutku. Ker je do roka še nekaj časa, računajo, da bodo osnutki kljub sedanjim zamudam dobro in pravočasno pripravljeni. (ra)

● **TRBOVLJE:**

Predloženo samo deset osnutkov statutarov

V Trbovljah se je sestal zbor delovnih skupnosti in med drugim razpravljal o izdelavi osnutkov statutarov delovnih organizacij.

Na področju občine Trbovlje mora izdelati statute 55 delovnih organizacij, in sicer 29 s področja gospodarstva in 26 s področja družbenih služb. Komisiji pri občinski skupščini Trbovlje je bilo doslej predloženo le 10 osnutkov statutarov. V delovnih organizacijah Vitamina, Prvi junij, gostinsko podjetje Rudar, obrtna delavnica Foto in Kmetijsko posestvo Ostenek so pripombe komisije že upoštevali pri dopolnitvah osnutkov. Komisija je pregledala tudi osnutke statutarov Rudnika rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik, Slaščičarne, Slikarstva-pleskarstva, SGP Zavarje in Zlatarstva. Ostale delovne organizacije pa bodo še v teh dneh predložile osnutke statutarov komisiji občinske skupščine Trbovlje.

Slabše poteka izdelava osnutkov statutarov na področju družbenih služb. Komisija je v zadnjem času pripravila več seminarjev, da bi pospešila izdelavo. V delovnih organizacijah na področju družbenih služb je za to delo zlasti čutili pomanjkanje strokovnega kadra. -k-

● **ZASAVJE:**

Razprave niso najbolje pripravljene

Na občinskih sindikalnih svetih v vseh štirih zasavskih občinah v teh dneh ugotavljajo, da razprave o osnutkih statutarov delovnih organizacij ne potekajo povsod najboljše.

V nekaterih delovnih organizacijah namreč niso niti poskrbeli za to, da bi vsak član kolektiva prejel izvod osnutka statuta. Zato so v kolektivih razprave vse preveč načelne in v razpravo ne posega večje število neposrednih proizvajalcev. Bolje je, da se razprave v tistih delovnih organizacijah, kjer so razen tega, da so vsakemu članu kolektiva predložili osnutek statuta, pripravili še posebne razprave, na katerih so proizvajalci temeljitejše proučili določbe osnutkov statutarov in izrekli pripombe. Tako so npr. v hrastniški Steklarni razpravljali po vseh obratih o osnutku statuta v zadnjih dneh, in sicer ločeno po posameznih poglavjih.

Se slabše so razprave o osnutkih statutarov v kolektivih poslovnih enot, ki jih je v vseh štirih zasavskih občinah okoli štirideset. V Litiji npr. občinski sindikalni svet ugotavlja, da matične delovne organizacije kolektivom poslovnih enot doslej še niso poslane osnutke statutarov in da niti v eni od poslovnih enot doslej še niso razpravljali o tem samoupravnem aktu. -k-

Podjetje Avtoprevoz iz Tolmina ima v sklopu svojega podjetja tudi avtotehnični delavnic v Idriji in Tolminu. Podjetje ima popoln servis za Tamove avtomobile in za avtomobile Zastava. — Soferjem so pač že poznane prednosti teh dveh servisov

● **SLOV. KONJICE:**

Več razprav o delitvi kot o ustvarjanju

Na skupni seji odbornikov občinske skupščine in političnih vodstev v Slov. Konjicah so obravnavali osnutek družbenega plana in proračuna konjiške občine za letošnje leto.

Na seji so med drugim ugotovili, da delitev dohodkov v preteklih letih za konjiško občino ni bila ravno najboljša. Zato so posamezna področja oziroma dejavnosti zaostajale, ker zanje pač ni bilo sredstev. V največji meri velja to za šolstvo. Razen gradnje nove šole v Zrečah, za katero so s finančnimi sredstvi pokazala veliko razumevanja podjetja v tem kraju, na območju občine ni bilo nobenih večjih investicijskih vlaganj za razvijanje prosvetne službe. Najtežja situacija je sedaj v Ločah in Slov. Konjicah. Po podatkih so bila proračunska sredstva iz sklada za šolstvo na območju konjiške občine za nekaj tisoč dolarjev nižja na enega učenca kot v nekaterih drugih, enako ali gospodarsko še manj razvitih občinah. Zamujeno bo težko nadoknaditi, saj potrebe rastejo iz leta v leto, reforma šolstva pa tudi zahteva sodobnejši pouk s sodobnimi sredstvi in pripomočki.

Tudi glede razvoja obrti je bilo več predlogov. Zbrani podatki za nekaj let nazaj kažejo, da je zasebnih obrtnih obratov na območju občine vedno manj, socialistični obrtni obrati pa kaj hitro preraščajo v manjša industrijska podjetja. Za posamezne stroke na območju občine ni nobene obrtne obrate. Zato so nekateri odborniki menili, da bo vsekakor potrebno to vprašanje reševati z dajanjem posojil tistim, ki bi želeli odpreti ali razširiti obrate, ki opravljajo storitve, po katerih je večje povpraševanje.

● **BREST CERKNICA:**

Še večji izvoz

»Brest« je bil lani največji izvoznik lesnih proizvodov in finalnih izdelkov. Letos mislijo izvoziti za dva milijona dolarjev izdelkov. Kljub temu, da so za prodajo pohištva trenutno ugodnejši pogoji na domačem tržišču, se »Brest« še vedno preusmerja na izvoz.

Ze lani so se odločili, da bodo zaradi velikega pomanjkanja strokovnjakov omogočili šolanje članov kolektiva. Zlasti so se tesno povezali z Delavsko univerzo v Cerknici, ki je organizirala večerno tehniško srednjo šolo za lesno stroko in jo večinoma obiskujejo delavci »Brest«. Tudi v podjetju bodo pripravili vrsto krozkov in tečajev za tehnične kadre. Za člane samoupravnih organov pa bodo še posebej organizirali daljše seminarje.

● **»TALIS« MARIBOR:**

Prvič več kot dve milijardi realizacije

Kolektiv tovarne alkoholnih pijač in sadnih sokov »Talis« v Mariboru je lani dosegel doslej prav gotovo največji uspeh. Prvič mu je namreč uspelo, da je proizvedel za več kot dve milijardi dinarjev raznih proizvodov. Kljub temu, da so tu v začetku leta predvidevali povečanje za 11 %, so plan znatno preseglili in ob koncu leta dosegli realizacijo 2,050 milijonov, kar je za 25 % več, kot so planirali.

Največji porast so zabeležili pri pivu, ki so ga lani proizvedli 36.416 hl, ali 50 % več kot leto poprej. Precej več kot so planirali so proizvedli tudi industrijskega žganja, močnih alkoholnih pijač, sirupov s sladkorjem, naravnega žganja in kisa. Načrta niso dosegli le pri proizvodnji desertnih vin in brezalkoholnih pijač. Kljub temu, da so proizvedli nekaj več kot 14000 hl kokte in oranžade, je to za 16 % manj, kot so planirali. Da pri tem proizvodu niso dosegli planirane količine, je predvsem razlog v tem, ker je nova polnilnica pričela obratovati precej pozneje kot so predvidevali. Z rekonstrukcijo obrata brezalkoholnih pijač lani jim bo uspelo precej povečati proizvodnjo tovrstnih pijač, saj sedaj s pomočjo novih strojev napolnijo v eni uri trikrat več steklenic kot so jih poprej. Manj pa je tudi zaposlenih, saj dela sedaj v obratu le 15 ljudi, medtem ko jih je prej delalo 26.

Tudi za letošnje leto je 283 članski kolektiv tovarne Talis sprjel obsežen proizvodni načrt. Predvidevajo, da bodo proizvedli 34.000 hl piva, 20.000 hl brezalkoholnih pijač, več kot 16.000 hl industrijskega žganja, 13.000 hl kisa in podobno. Seveda pa se kolektiv Talisa zaveda, da bo vse te naloge tudi v bodoče uresničil le, če bo načrtno izgrajeval svoje obrate. Tako so tu za letošnje leto predvideli rekonstrukcijo kisarne, za kar so namenili 55 milijonov dinarjev. Pravijo, da je rekonstrukcija nujno potrebna, saj sedanja kisarna še zdaleč ne more proizvesti toliko kisa, kot bi ga lahko prodali. Samo z navedeno rekonstrukcijo pa bo zmogljivost kisarne za 24.000 hl večja. Razen tega so namenili 100 milijonov za modernizacijo opreme v polnilnicah in kleteh, v obratih alkoholnih izdelkov v Mariboru in Sentilju v Slovenskih goricah.

Letos pa bodo pričeli tudi z novogradnjo pivovarne, ki bo stala na Taboru. Za začetna dela so namenili 200 milijonov dinarjev. Predvidevajo, da bo gradnja zaključena v treh letih tako, da bi že v letu 1967 lahko pričeli s proizvodnjo. Sedanji elaborat predvideva, da bo gradnja nove pivovarne z zmogljivostjo 100 tisoč hl piva letno stala 2 milijardi 200 milijonov dinarjev, zgrajena pa bo tako, da bodo v primeru potreb lahko z manjšimi investicijami pove-

čali kapaciteto na 150.000 hl. Gradnja pivovarne je vsekakor ekonomsko upravičena, saj je sedanja zmogljivost stare mariborske pivovarne le okoli 35.000 hektolitrov, s čimer pa še zdaleč ne morejo zadovoljiti vseh potreb, zlasti še v poletnih mesecih. L. Z.

● **VELENJE:**

Posebni programi za izobraževanje novih članov delavskih svetov

V začetku marca bo začel z delom oddelek večerne politične šole za sindikalne funkcionarje. V šolo se je vpisalo 30 slušateljev in bodo šturali tri mesece osnove politične ekonomije, ekonomiko gospodarskih organizacij, zgodovino delavskega gibanja in o delavskem samoupravljanju. V istem času bo mladinski komite v okviru Delavske univerze organiziral šolo za mlade upravljalce, ki bodo v 90 urah obravnavali osnove delavskega samoupravljanja, ekonomiko in delavsko gibanje. Ta šola bo predvidoma imela dva oddelka — enega v Velenju in enega v

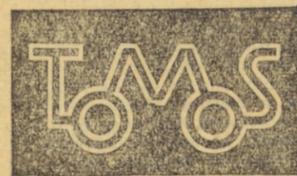
Tudi v snegu in mrazu

Šoštanj. V šoštanski oddelek je že vpisanih 30 slušateljev.

Razen omenjenih šol je Delavska univerza, na pobudo občinskega sindikalnega sveta, organizirala še vrsto raznih družbeno-ekonomskih seminarjev, ki so namenjeni delavskim svetom in kolektivom. Za delavske svete so v teku seminarji v Tovarni usnja, v Lesno industrijskem kombinatu Šoštanj pa pripravljajo seminar za izdelovalce gumiranega papirja v Velenju. Za delovni kolektiv je že v teku družbeno-ekonomski seminar v Termo elektrarni v Šoštanju, ki ga obiskuje blizu devdeset članov.

Delavska univerza se že pripravila na seminarje s posebnimi preurejenimi programi za nove člane delavskih svetov, ki jih bodo delovni kolektivi izvolili do junija. V. V.

● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV

Vpliv fluktuacije na produktivnost

Sedaj, ko iščemo skrite rezerve za povečanje produktivnosti, ki je pogoj za uvedbo skrajšanega delovnega tedna, se lahko ustavimo pri važnem problemu, ki zmanjšuje storilnost v našem podjetju. To je odhajanje starih delavcev iz podjetja in sprejemanje novih.

Ni dvoma, da velika fluktuacija zelo negativno vpliva na proizvodnost dela. Novo sprejete delavce je treba priučiti, za kar je potreben določen čas. Nekaj dni je njihova storilnost enaka ničli. Delavec si mora tovarno ogledati, spoznati svoje ožje delovno področje, svoje najbližje sodelavce in seveda svoje delovno mesto ter njegovo vlogo v celotnem proizvodnem procesu. Tedaj šele začne postopoma spoznavati delovne operacije in začne z delom. Koliko časa potrebuje, da si pridobi potrebno spretnost in da lahko popolnoma zamenja delavca, ki je odšel iz tovarne, je seveda odvisno od delavčeve sposobnosti in od zahtevnosti delovnega mesta. Nedvomno pa

je na vsakem delovnem mestu, na katero pride novo sprejeti delavec, za določen čas zmanjšana proizvodnja. To seveda vpliva na celoten obseg proizvodnje in na njeno kvaliteto. Čim dalj časa je delavec v podjetju, tem večjo spretnost si pridobi in tem kvalitetnejše je njegovo delo. Prav tako je s celotnim kolektivom. Čim daljša je povprečna delovna doba kolektiva, tem boljša je organizacija dela, kar vpliva na obseg in kvaliteto delovnega učinka. Ni torej čudno, da se inozemske tvrdke mnogokrat poslužujejo pri reklamah za svoje izdelke podatkov o povprečni dolgotrajnosti delovnega staža vseh zaposlenih pri podjetju. Kako je pa pri nas? V zadnjih štirih letih je bila fluktuacija naslednja:

Leto	Odšli	Prišli
1960	364	741
1961	459	384
1962	339	374
1963	394	460

Leto	% zamenjanih
1960	19
1961	20
1962	18
1963	20

Iz gornjih števil vidimo, da je fluktuacija v naši tovarni v vseh štirih letih približno enaka in da se giblje okrog 20 %. To pomeni, da se bo pri nas v petih letih celoten kolektiv zamenjal. Če je tolikšna fluktuacija bila tudi prva leta po ustanovitvi tovarne, bo ves kolektiv kmalu že drugi v celoti zamenjan. Namesto da bi rekli,

da je tovarna stara osem let (če računamo, da je proizvodnja stekla leta 1955), moramo reči, da je stara štiri leta. Nič nam ne pomaga, če tovarna stoji že osem let, če je pa celoten kolektiv star povprečno 4 leta. Posledica take fluktuacije je — kakor rečeno — zmanjšana produktivnost, povečanje stroškov poslovanja, manjši obseg proizvodnje in ne nazadnje tudi slabša kvaliteta, kar je posledica majhnih izkušenj, ki jih ima mlad kolektiv.

Fluktuacija sama ni le vzrok negativnih pojavov v gospodarski organizaciji, ampak je predvsem posledica raznih nepravilnosti, ki so stalni vzroki velike fluktuacije. Ločimo opravilne razloge fluktuacije, ki so: odhajanje na odslužitev kadrovskega roka, na študij, razni družinski razlogi (predvsem pri ženskah in podobno) od neopravičenih razlogov, na katere bi kolektiv gospodarske organizacije lahko vplival in zmanjšal število zaposlenih, ki to organizacijo zapuščajo. Taki razlogi so: nepravilen odnos do delavca, nezadovoljivi osebni dohodki, stanovanjski problem, težki delovni pogoji, slabi pogoji za strokovno izpopolnjevanje in specializacijo, nezadostna skrb za zaposlenega in podobno. V prvi polovici leta 1963 je iz naše tovarne odšlo 227 zaposlenih, in to 56,4 % zaradi razlogov, ki bi jih tovarna lahko preprečila in za ta odstotek zmanjšala fluktuacijo; 43,6 % zaposlenih pa je odšlo iz dru-

gih razlogov. Več kot polovica zaposlenih je torej odšlo iz tovarne le zaradi nezdravih odnosov v podjetju.

Razen vseh že omenjenih slabih posledic velike fluktuacije pa ima ta še eno slabo stran, in sicer da slabo vpliva na razvoj delavskega samoupravljanja. Delavci, ki večkrat menjajo službo, nimajo takega interesa za čim boljše poslovnanje kot delavci, ki so že dalj časa v tovarni in se težko odločijo, da bi jo zapustili. Kdor je že večkrat menjal službo, mu je vseeno, če jo še enkrat menja, če mu v nekem kolektivu kaj ni všeč.

Da bi takšno stanje izboljšali, moramo izboljšati predvsem našo kadrovsko politiko in povečati v gospodarski organizaciji skrb za zaposlene. Le vsestransko zadovoljni delavci bodo ostajali v tovarni in le od takih lahko vsaka gospodarska organizacija največ pričakuje. L. S.

O skrajšanem tednu

Po šestmesečnem delu in obratovanju v skrajšanem delovnem tednu imamo ugodne rezultate. Tako lahko tudi to obdobje štejemo med tiste, ko smo z uspehom ocenili naše delo.

Tudi to pot moramo seveda upoštevati, da del rezultatov ne pomeni naporov kolektiva od danes oziroma od večera, ampak so še vedno v precejšnji meri nasledek vložkov v začetku leta. Prav gotovo pa bo naše današnje delo in napori rodilo sadove šele v letu 1964. Vendar je naša zahtevnost že porasla, saj smo že osvojili zahtevo, katero smo v maju uresničevali. Takrat nam ni bilo v celoti jasno, kaj pomeni delati za 14 % več.

Po rezultatih, katere smo dosegli v času od maja do vključno meseca oktobra, moramo ugotovljati, da smo uspeli obdržati rezultate, katere smo dosegli še pri 48-urnem delovnem tednu. Večkrat so pa ti rezultati boljši tudi glede na naloge, ki so letos večje in obširnejše in to ob manjši porabi časa ter porastu kvalitete naših proizvodov. Na žalost ne velja ta ugotovitev za vse obrate in sektorje, vendar so rezultati v celoti zelo ohrabrujoči in uspešni.

Glede proizvodnih rezultatov za letošnje leto, do meseca oktobra, pa moramo na osnovi sedanega stanja podčrtati dejstvo, da zaradi kasnitev v dobavah reprodukcijskega materiala izgubljeni čas tudi do konca leta ne bo mogoče v celoti nadomestiti. Tu gre predvsem za uvozne materiale, odkovke, pločevino in drugo, kar je posledica prepozni dobav navedenih materialov, prepozna montaža in večja nedovršena proizvod-

nja. Ker so pa kasnitve materialov tudi daljše, po več mesecih ni mogoče dokončati začetih montaj.

Če primerjamo podatke za letošnjih deset mesecev z istim obdobjem v lanskem letu, smo dosegli v skupni proizvodnji indeks 103.

v blagovni proizvodnji 100, v blagovni realizaciji 107, v skupni realizaciji pa indeks 125.

Primerjava za mesec oktober v letu 1963 z istim mesecem v letu 1962 pa je taka:

v skupni proizvodnji indeks 112, v blagovni proizvodnji 118,

v blagovni proizvodnji 100, v skupni realizaciji pa indeks 131.

Seveda se bo stanje proizvodnih rezultatov še do konca leta 1963 popravilo, saj smo še vsako leto imelo močno realizacijo naše proizvodnje ravno zadnja dva meseca v letu, kar je pogojeno tudi s proizvodnim planom.

V komercialni dejavnosti beležimo znaten napredek in povečanje naše aktivnosti v ponudbah pa tudi v pokrivanju naših kapacitet proizvodnje v letu 1964. Tako znaša indeks poslanih ponudb v prvih 10 mesecih preteklega leta v primerjavi z istim obdobjem v letu 1962 za domači trg glede na težo 157, glede na vrednost poslanih ponudb pa 159,7. Za izvoz za tujino pa znaša indeks ponudb po teži 512,3, po vrednosti pa 426,2 v primerjavi z 10-mesečnim obdobjem v letu 1962. Manj ugodno pa je stanje prejetih naro-

RUDNIK VELENJE:

Premalo delavcev, sredstev in stanovanj

Rudnik lignita Velenje je najmočnejša delovna organizacija v velenjski občini, saj dela tu kar 43% od vseh zaposlenih na tem področju. V bruto produktu občine je udeležen s 34%. Prav zaradi tega so problemi rudnika tudi problemi občine. Gospodarski položaj rudnika pa je zelo težak, ker mu primanjkuje delavcev. Seveda ni samo velenjski rudnik v težkem položaju, tudi ostali rudniki v Jugoslaviji so glede pridobivanja novih jamskih delavcev v enakem položaju.

Lani je rudnik dosegel proizvodnjo v višini 3.164.000 ton in jo je v primerjavi z 1962. letom povečal za 22,5%, število zaposlenih je večje le za 11,7%. Zato, da so dosegli takšne delovne uspehe, so morali rudarji delati skoraj vsako nedeljo in vse praznike v letu in mnogi so se morali odreči letnemu dopustu — skoraj 20% zaposlenih je ravno tako. Proizvodni učinki so porasli za 7%. Iz naštetega je razvidno, da niso bili delovni pogoji v rudniku zaradi pomanjkanja rudarjev normalni. Predvideno proizvodnjo za 1964. leto pa naj bi dosegli brez nedeljskega in nadurnega dela in ob polnem izkoriščenju letnih dopustov. Tu bi radi ustvarili tudi pogoje za uvedbo 42-urnega delovnega tedna.

Zato, da bi dosegli plan, ki predvideva izkop 3.300.000 ton lignita v letošnjem letu, bo potrebno v rudniku nujno še marsikaj urediti. Najprej gre za zmanjšanje fluktuacije rudarjev in za

poslitev novih delavcev. To bo težavno uresničiti pri sedanjih osebnih dohodkih. Mesečni dohodki so lani bili res povprečno 48.200 dinarjev, toda to je v primerjavi z značajem dela in z dohodkom ostalih panog industrije v velenjski občini preizkusi in tudi ni v sorazmerju s produktivnostjo RLV, ki v tem pogledu prednjači v primerjavi z drugimi rudniki v Jugoslaviji. Nujno potrebno bo še izboljšati organizacijo dela in nabaviti mehanizacijo za modernizacijo proizvodnje. Toda mehanizacija je zelo draga, sredstev zanjo pa je premalo. Tudi stanovanj v Velenju še ni dovolj, čeprav ob pogledu na novo naselje človek misli, da tu res ni nobenih problemov. Kljub temu, da je rudnik v zadnjih letih zgradil nad 1500 stanovanj, je še 300 neresenih nujnih pršenj v upravi RLV. Rudniku pa ostaja vse manj sredstev za stanovanjsko izgradnjo.

Osnovni problem RLV so sredstva. Po njihovem mnenju bi bilo n. pr. izboljšano gospodarsko stanje RLV s sprostitvijo plafoniranih cen premoga. Samo tako bi lahko ustvarili več sredstev za osebne dohodke, predvsem več sredstev za investicije, da bi lahko razširili delovišča, to je, uspešno nadaljevali z odpiralnimi deli v vzhodnem delu jame. Z ustreznim kreditno politiko bi bilo tudi nujno zagotoviti več sredstev za stanovanjsko izgradnjo, kar bi vplivalo na večji priliv rudarjev v Velenje. V. V.

letos namenili skupaj blizu 2,5 milijarde dinarjev, od tega za negospodarstvo 538 milijonov dinarjev. V Trbovljah bo porastla zaposlenost predvidoma za 4%, produktivnost za blizu 9%, medtem ko naj bi realni osebni dohodki na zaposlenega porasli predvidoma za 8%. Iz predvidevanj tudi izhaja, da bi izvoz povečali za 15% in bi tako znašal 5% skupne vrednosti proizvodnje; v izvozu bodo sodelovali Rudnik rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik, Strojna tovarna, Investicijski biro, Mehanika, Zlatarstvo in še nekatere druge delovne organizacije.

Industrijska proizvodnja naj bi letos porasla za okoli 16%. Na tak porast proizvodnje bo vplivala poskusna proizvodnja v novi Tovarni polprevodnikov. Z večjo kooperacijo in specializacijo proizvodnje bosta naprej povečali proizvodnjo tudi Strojna tovarna Trbovlje in ELIT.

VELENJE: Obsežna gradbena dela

Celotna gradbena dela bodo v Velenju večja v letošnjem letu za 9,5%. VEGRAD, gradbeno podjetje iz Velenja, bo gradilo v vrednosti 750 milijonov dinarjev, a Gradbeni obrat rudnika v vrednosti dveh milijard in 519 milijonov dinarjev. Vegrad bo gradil v prvi vrsti stanovanjske hiše, medtem ko bo rudniški gradbeni obrat sodeloval v industrijski izgradnji Saleske doline. Gradbena podjetja mislijo povečati svojo produktivnost z uvajanjem sodobne mehanizacije, uvedbo sodobnejših racionalnejših metod dela, posebno pa s serijskimi objekti. Vegrad bo letos gradil tudi stanovanja za trg — v ta namen bo zgrajenih 135 stanovanj. Zanimiva je tudi pobuda Rudnika lignita za gradnjo sto enojčkov. Pri tej gradnji naj bi interesenti sodelovali s svojimi sredstvi in sicer z 20% od vrednosti hiše, 30% bo kreditiral Rudnik, 50% pa občinski stanovanjski sklad. Za to vrsto gradnje je med rudarji veliko zanimanje. V. V.

VELENJE: Skoraj za polovico večji izvoz

Industrija v velenjski občini je tudi povezana z mednarodno delitvijo dela, čeprav res še skromno. Lani je skupni izvoz presegel pol milijona dolarjev, letos pa predvidevajo povečanje za 42,7% in bo skupen izvoz dosegel vrednost 765.000 dolarjev. Med izvozniki so samo štiri gospodarske organizacije in to: Tovarna gospodinjske opreme GORENJE, Tovarna usnja iz Soštanja, Lesno industrijski kombinat in GALANTE RIJA iz Soštanja. Tovarne so izvažale svoje izdelke kot plinske in električne peči, razne predmete iz plastične mase — gumbe itd., usnje in les. Letos naj bi tu obnovili proizvodnjo zelenega okrasnega kamna, za katerega je veliko zanimanje, posebno na zapadnem tržišču. Tudi v turizmu je v velenjski občini predvideno 30% povečanje nočitev tujih turistov, ki bodo brez dvoma povečali priliv deviz. V. V.

7 dni v sindikatih

KAMNIK — Doslej sta občinski sindikalni svet in občinski odbor SZDL v Kamniku vsako leto letno razpravljala o družbenem planu občine. Medtem ko se je razprava na seji sindikalnega sveta vedno usmerila pretežno na vprašanja proizvodnje in gospodarjenja, pa je občinski odbor SZDL posvetil več pozornosti delitvi sredstev občinskega proračuna in skladov in sploh problemov potrošnje.

Razprava o družbenem planu terja podrobne osvetlitve vseh vprašanj s področja gospodarskega in družbenega razvoja v komunih. Zato sta se letos oba foruma odločila za skupno razpravo.

Letos je občinska skupščina poskrbela, da so bili pravčasno na razpolago ustrezni materiali o američanih letošnjega razvoja. Se več, gradivo je bilo hkrati posredovano preko »Kamniškega občana« tudi volivcem.

Razumljivo je, da na plenarni seji ni moč obravnavati gradiva v celoti, zato se je tudi razprava na zadnji seji usmerila na vprašanja, kako bi bilo treba gradivo o družbenem planu, ki je sicer le to zelo poljudno obdelano, se izpopolniti, da bi občanom na kar najboljši razumljiv način posredovali problematiko s posameznih področij.

Bili smo mnenja, da bo treba večjo pozornost posvetiti družbenim službam. Zlasti v solstvu in zdravstvu, ki sta precej pomanjkljivo obdelana v družbenem planu. Hkrati pa je med občani prav za razvoj teh dveh področij veliko zanimanje.

Poudarili so tudi, da sedanji položaj na področju investicij kaže, da delovni kolektiv v gospodarstvu posvečajo premalo pozornosti rekonstrukcijam. Menijo tudi, da bi morali zagotoviti investicijska sredstva predvsem za nabavo nove opreme in strojev. Zgradbena pa bi morale biti drugačne pomena. Doslej pa je bilo marsikaj prav obratno.

V zvezi z bodočimi razpravami o družbenem planu so bili mnenja, da je treba, posebno v delovnih organizacijah, zagotoviti čim bolj poglobljeno razpravo o vseh prečih vprašanjih, ki zavirajo hitrejši napredek proizvodnje.

Lanske razprave v nekaterih kolektivih niso bile dovolj učinkovite in je zato marsikaj ostalo nerazčiščenih več vprašanj s področja oblikovanja sistema delitve dohodka. F. S.

PTUJ: Za 25% večja proizvodnja

Zbora občinske skupščine Ptuj sta obravnavala gradivo za sestavo družbenega plana.

Narodni dohodek na prebivalca naj bi porasel od 246.904 din v letu 1963 na 238.189 din v letu 1964, kar pomeni povečanje za 15,9%. Glavni delež pri tem naj bi imela seveda industrija, ki naj bi v tem letu dosegla 11.991.905 din družbenega produkta, medtem ko pride na kmetijstvo 5.402.399 din in na trgovino ter obrt nekaj čez 3 milijarde dinarjev.

Družbeni plan predvideva, da bo možno povečati fizični obseg industrijske proizvodnje za približno 25,2%, pri čemer računajo, da bo TGA Kidričevce proizvedla 90.000 ton glinice in 34.000 ton aluminija, pri čemer se bo število zaposlenih povečalo za 9,2%. Proizvodnja v kmetijstvu v primerjavi z letom 1963 pa naj bi porasla za 8%. -ce

RADOVLJICA: Priprave na 42-urni delovni teden

Pred dnevi je bilo v občinski skupščini Radovljica posvetovanje o uvajanju 42-urnega delovnega tedna. Posvetovanja so se udeležili predstavniki podjetij iz radovljiske komune.

Predstavniki podjetij so o pripravah na 42-urni teden poročali tako: Veriga-Lesce: Podjetje je že izdelalo potrebne analize in ugotovilo, da bodo v podjetju v povprečju lahko izpolnili zahtevane pogoje, vprašanje pa je, če bo to mogoče takoj doseči v vseh ekonomskih enotah. Poskusni 42-urni delovni teden bodo uvajali postopoma v posameznih ekonomskih enotah tako, da bi do julija prešli na poskusno 42-urno tedensko delo v vseh ekonomskih enotah. LIP-Bled predvideva prehod na 42-urni teden v treh etapah do zaključka leta 1964. V podjetju Ve-

zenina-Bled že delajo poskusno v enem obratu ter ugotavljajo, da narašča proizvodnja in osebni dohodki. V podjetju GG-Bled predvidevajo, da bodo lahko pričeli delati poskusno po 42 ur na teden že v letošnjem poletju. Bolj problematično bo za sezonske delavce, ki želijo v času sezone delati od zore do mraka, da so potem v zimskem času prosti. Sukno-Zapuzbe: V apreturjem oddelku imajo pogoje za 42-urni delovni teden, medtem ko v tkalnici in predlinici, zaradi zastarele opreme, v letošnjem letu verjetno še ne bodo uspeli. Elan-Begunje: Izdelali so že vse potrebne analize, ki kažejo na možnost 42-urnega tedna. TIO-Lesce: Najprej so pričeli spreminjati-izboljševati organizacijo de-

la. Okovje Kamna gorica: V podjetju so izboljšali notranji transport. Uvajajo večje serije dela itd. Glede na to predvidevajo, da bodo ustvarili pogoje za 42-urni delovni teden. Zastopniki trgovine, gostinstva in ostalih uslužnostnih del so opozorili na razne probleme, glede na turistično sezono in uvedbo 42-urnega delovnega tedna. Po dosedanjih predvidevanjih v industriji bosta prosta dneva sobota in nedelja.

Po razpravi so sprejeli naslednje zaključke: Vse delovne organizacije naj takoj imenujejo komisije. Komisije iz podjetij morajo vsak mesec do 20. poročati občinski komisiji o delu in problematiki dela. Občasno naj organizirajo posvet za posamezne vrste

gospodarskih organizacij. Samoupravni organi naj sproti spremljajo delo komisij. C. R.

TRBOVLJE: 5% skupne vrednosti proizvodov za izvoz

Občinska skupščina Trbovlje je izdelala predlog za gospodarski razvoj v letu 1964, o katerem v teh dneh razpravljajo na zborih volivcev.

V Trbovljah računajo, da bi bil v letu 1964 — v primerjavi s prejšnjim letom — družbeni bruto proizvod večji za 16% oziroma za nad 21 milijard 620 milijonov dinarjev; družbeni proizvod in narodni dohodek pa za 13%. Za investicije bodo

Podjetje ČIB iz Bovca se je odločilo, da bo še letos pričelo z rekonstrukcijo svojega strojnega parka. Do kraja iztrošeni stroji, ki so jih dobili iz Tačna, kjer so več kot 60 let služili v tekstilni tovarni, jim danes seveda ne morejo več dobro služiti. Med prvimi novimi stroji, ki so jih nabavili in že obratujejo, so najmodernejši avtomati za vezenje čipk

IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH

čil v 10 mesecih 1963. leta v primerjavi z 10 meseci leta 1962. Za domači trg znaša indeks po teži 108,8, po vrednosti pa 139. Za izvoz pa znaša indeks po teži 108,1, po vrednosti sprejetih naročil pa 101,3. V skupnem je bilo sprejetih naročil po teži indeks 108,7, po vrednosti pa znaša indeks 129, kar kaže na večjo prizadevnost vseh delavcev v PPB, posebej še, ker je potrebno v tem letu vložiti več truda za pridobitev novih naročil kakor v preteklih letih.

Gibanje finančne realizacije je v mesecih do oktobra lanskega leta ugodno, saj je doseženo 10 milijard 670.621.000 din fakturirane realizacije. Indeksi za 10-mesečno obdobje so bili doseženi v primerjavi z letom 1960 — 207,7, 1961 — 170,4 in 1962 — 124,9, medtem ko je znašal indeks 97,6 napram dinamičnemu planu 10 mesecev v letu 1963. Tako so bili rezultati fakturirane realizacije v prvem poletju in v mesecu juliju najugodnejši glede višine realizacije. Ugodno je tudi razmerje s postavljenimi dinamičnimi plani in realizacijo.

Rezultati produktivnosti niso dobri v mesecu avgustu in septembru, boljši pa so v oktobru v primerjavi z ostalimi meseci v lanskem letu. Ustvarjena količinska vrednost na eno uro prisotnega časa znaša avgusta indeks 87,5, septembra 84,4 in oktobra indeks 129,7.

Količina ustvarjenih proizvodov na uro prisotnega časa je v indeksih po primerjavi istih

mesecev v letu 1962 in letu 1963 naslednja:

v avgustu indeks 101,1, v septembru 94,2, v oktobru pa indeks 109,9.

Ti pokazatelji nam kažejo na negativne tendence gibanja produktivnosti, saj so bili rezultati v prejšnjih mesecih skrajšanega delovnega časa boljši. Ugodnejše lahko ocenimo gibanje števila zaposlenih v podjetju v mesecih, odkar velja uredba o skrajšanem delovnem času. V mesecu avgustu, septembru in oktobru je prišlo v podjetje 286 novih delavcev. V istem obdobju pa je zapustilo podjetje 236 delavcev. Tako je v letu 1963 prišlo 751 delavcev, zapustilo pa je 545 delavcev in je razlika 206 novih delavcev večja, kot je znašala število novih delavcev določene s planom kakor za leto 1963. Ker so odhodi delavcev v zadnjih treh mesecih v stalnem porastu, kar velja zlasti za mesec september (126) je vendar precejšnje število odhodov na račun vpoklicev v JLA.

Pomoč v Obratni ambulanti je iskalo vsak mesec manj naših delavcev, saj so obiski skozi vseh šest mesecev v upadanju, medtem pa je število zaradi bolezni in ostalih vzrokov za bolniške dni v stalnem porastu tudi v avgustu, septembru in oktobru in to tudi glede na število izgubljenih bolniških dni v istem obdobju leta 1962. Tudi izgube bolniških dni zaradi poškodb so bile v avgustu, septembru in v

oktobru večje, kot v letu 1962. Število nesreč pa je v teh treh mesecih za 25 primerov manjše, kot v ostalem obdobju leta 1962. Največje povečanje nesreč je bilo v metalurških obratih, največje povečanje izgube bolniških dni pa v oskrbovalnih obratih.

Izkoriščanje fonda opraviljenih ur je v prvih desetih mesecih boljše (EC¹ in EC²) — je za 1,2% boljše, kot v istem času leta 1962. Neplačani izostanki so se tudi zmanjšali za 1,3%, tako da so se produktivne ure močno povečale (za ca 83.600 ur). Tako je tudi v mesecih september in oktober približno enako boljše izkoriščanje delovnega časa.

Skupno se je v štirih mesecih izboljšala delovna disciplina glede na zamude prihodov na delo, opravljene in neopravljene ter službene izhode tako, da znaša indeks 57,4 v odnosu na isto obdobje v letu 1962. Če pa primerjamo zamude in izhode iz tovarne v oktobru mesecu s istim mesecem leta 1962, potem pa vidimo, da smo dosegli samo indeks 82,6, kar pomeni, da je bilo predvsem zamud prihodov na delo več kot pa leta 1962. K temu problemu prispevajo v dobru meri tudi tisti delavci, ki zamujajo zaradi slabih transportnih sredstev ali zvez.

Iz vsega navedenega lahko sklepamo:

— da se moramo odločneje boriti za finalizacijo proizvodnih nalog in pri tem najener-

gičneje odstranjevati nedoslednosti in ovire, ki nastajajo;

— da moramo oskrbeti enakomernejši dotok naročil, ki ustrezajo tudi strukturi proizvodnje;

— da z izpolnjevanjem dinamičnega proizvodnega plana zagotovimo rednejšo in enakomernejšo finančno realizacijo;

— da z izpolnjevanjem dinamičnega proizvodnega plana zagotovimo rednejšo in enakomernejšo finančno realizacijo;

— da ustvarjamo boljše pogoje dela in odnose, hitreje odstranjujemo vzroke, zaradi katerih delavci zapuščajo podjetje;

— da hitreje rešujemo stanovanjske probleme naših družin in samskih delavcev;

— da skušamo zmanjšati obolenja s preventivnimi ukrepi ter nesreče pri delu;

— da še nadalje zavestno izboljšujemo disciplino pri delu;

— da si še nadalje prizadevamo doseči čimboljše rezultate in uspehe;

— da pohvalimo vse in vsakogar, ki prispeva, da so vedno zahtevnejše naloge opravljene in izvedene uspešno.

NOVA PROGA

Zakaj tako zamočan obračun osebnih dohodkov

Koliko slabe volje povzročajo konec meseca naši mesečni osebni dohodki. Ne mislim tu govoriti o njih višini. To je druga tema. Veliko vroče krvi povroča obračunavanje mesečnih prejemkov. Naše plačilne liste so tako komplicirane, da moraš biti pravi mojster, da odkriješ, zakaj si prejel tak mesečni dohodek in ne drugačen. Sicer lahko med mesecem računam sam pri sebi, koliko ur, nadur, nočnih ur in drugih dodatkov si imel. Pri učinku že ne več, kako je. Ob prejemu denarja pa se začudiš, ko se včasih tvoji izračuni ne ujemajo. Nato se zastrmiš nad listkom in gledaš ter računaš. Čim bolj vrtaš, tem manj veš, pri čem si. Listek, dolg 1 m, na njem 50 najrazličnejših učinkov, nočnih ur, državnih praznikov, bolezni, prispevkov, neto in bruto ter negativnih razlik. In prav imajo tisti delavci v Novi Gorici, ki so zadnjič na razgovoru kritizirali, da na noben način ne morejo ugotoviti, kaj kaka stvar pomeni. S ko-

legi smo sedeli tri ure in skupno razreševali ta meter dolg plačilni listek, proučevali kolone in številke in končno ugotovili, da ne bomo prišli do konca rešitve.

Res je, da imajo delavci pravico, da se seznanijo z načinom obračunavanja mesečnih prejemkov, da povprašajo, če jim ni kaj jasno. Toda vprašanje je, ali se vsi tega poslužujejo in ali je to najbolje. Ali ne bi morda le kazalo zmanjšati število kolon in dolžino listka ter poenostaviti obračunavanje. Tudi mesečni prejemki so važni v sistemu samoupravljanja. Ljudje morajo točno vedeti, koliko zaslužijo skupno, koliko od tega gre za družbene potrebe, predvsem pa morajo vedeti, koliko bodo z več dela tudi več dobili. To je za sedaj pri nas res težko, vendar bi se splačalo potruditi še posebej tisto, kjer so mesečni prejemki sorazmeroma nizki, da ljudem razložimo, kako se oblikuje njihov osebni dohodek in kaj vse vpliva na večje ali manjše dohodke. Vsekakor ni prav, če se, vsaj tako so nam zatrjevali na postaji v Novi Gorici, ob zgleditvi v računovodstvu je sami ne znajdejo in ugotovijo, da so preveč ali pa premalo naračunali.

P. O.

Bil sem in vedno bom človek, ki dela tako, kot predvideva naša linija.

Zavoljo tega pa sem ondan z velikim veseljem sprejel naročilo glavnega urednika, da pišem o problemih glede delitve osebnih dohodkov.

In sem najprej napisal:

»Postopek pri delitvi osebnih dohodkov je v vsakem podjetju različen, vendar imajo vsi, ki se ukvarjajo z delitvijo teh dohodkov, precej enotne kriterije, na osnovi katerih nagrajujejo predvsem delovno mesto posameznika, njegov staž in tudi ure, v katerih človek dela, delno pa upoštevajo tudi učinek. In prav to je tista revolucionarna sprememba, o kateri velja pisati, se pravi učinek, pa naj je še tako ničev, ki predvsem označuje današnji čas.«

Tovariš urednik pa s tem mojim prispevkom ni bil zadovoljen.

Rekel je, da je to, kar sem napisal, že prebral v številnih referatih bolj ali manj pomembnih poslancev in odbornikov. Priporočil mi je, da bi moral glede problema delitve osebnih dohodkov »veliko bolj poglobljeno pisati o stvari!«

Zaradi tega sem napisal:

»Ce gledamo na problem delitve osebnih dohodkov v naši delovni skupnosti in tudi drugje s stališča poglobljenosti, potem moramo reči, da cene hitreje napredujejo kot plače in da je realna vrednost v lanskem letu ustvarjenih osebnih dohodkov enaka vrednosti plač pred več leti in

Plača

da sploh ne moremo govoriti o zvišanju standarda socialističnega človeka.«

Glavni urednik je prebral tudi ta prispevek, potem pa je dejal:

»Ne moremo, tovariš, tako preprosto obravnavati tega našega izredno perečega problema. Izdajamo časopis, ki je znan zlasti po tem, da ima kritičen odnos do problemov, zavzemamo se za nove, bolj demokratične odnose med ljudmi. Zavoljo tega bi morali tudi tisto, čemur rečemo »plača«, bolj približati človeku, in se zavzeti, da bi sleherni delovni državljani vplivali na višino tako imenovane plače s svojim požrtvovalnim delom.«

Potem sem napisal članek v takem smislu kot je zahteval glavni urednik. V njem sem dejal med drugim takole:

»Sleheri človek pri nas je v položaju, da s svojim delom vpliva na višino svojih osebnih dohodkov, kar pomeni, da mora biti način delitve osebnih dohodkov takšen, da bo lahko nanj vplival. Se pravi, delitev bi morala biti zasnovana na demokratičnem odločanju slehernega proizvajalca, ki proizvaža.«

Glavni urednik je prebral tudi ta prispevek, potem pa je rekel, da se, spričo tega, ker je bilo v takšem smislu rečeno že z višjega foruma, mora popolnoma strinjati z vsem, kar sem napisal. Priponil pa je, da je te moje stavke že nešteto prebral in da zavoljo tega nisem povedal ničesar novega.

»Dobro,« sem rekel, »bom pa poiskal nekaj novega.« Hodil sem po podjetjih in iskal samo tisto, kar naj bi bilo novo. Vsi so mi govorili o novih cenah, o novih vidikih in izkušnjah nagrajevanja pa nihče ni rekel niti besede. Ko sem v dveh tednih prehodil lep del naše domovine, sem zapisal:

»Kot kaže, ne moremo govoriti o delitvi osebnih dohodkov, če prej ne govorimo o korajši človeka, ki naj bi delil, in o njegovem vplivu na delitev čistega dohodka v naših delovnih skupnostih.«

Pa se tudi s tem prispevkom glavni urednik ni strinjal. Rekel je:

»Preveč splošno, preveč načelno; veliko grmenja in malo dežja.«

Sem oporekal:

»Tovariš urednik, saj tako tudi je! Ne morem pisati tega, kar ni. Vidiš, zapisal sem to, kar je...«

Glavni urednik pa tega ni razumel in tudi tega članka ni objavil.

V ponedeljek dopoldne, ko navadno ocenjujemo naše prispevke v pretekli številki lista, in sklepamo, kolikšni naj bi bili osebni dohodki slehernega našega novinarja, je glavni urednik dejal:

»Od tovariša,« in je pokazal name, »nisem dobil ničesar, čeprav je jasno, da bi moral sleherni novinar v tednu dni oddati vsaj en prispevek, zlasti s področja, o katerem smo prej govorili.«

In tako se je zgodilo, da v tistem tednu tudi jaz nisem dobil ničesar.

P. s.: Prosim, tovariši, da uredite način delitve osebnih dohodkov tako, da bi lahko pisal o njem kot o dobrem, pravičnem in koristnem načinu, kajti v nasprotnem primeru sem tudi jaz ob svojo dobro, koristno in pravično plačo.

Vaš zvesti

JANEZ VOLJC

Za razvedrilo in kratek čas

— Slišal sem, Kristina, da vi berete misli iz črne kave. Poglejte, prosim vas, se bo kava končno počnila...

— Bojim se, da boš iz tehničnega pouka dobil nezadostno. Domača naloga spet ni, kakor bi bilo potrebno!

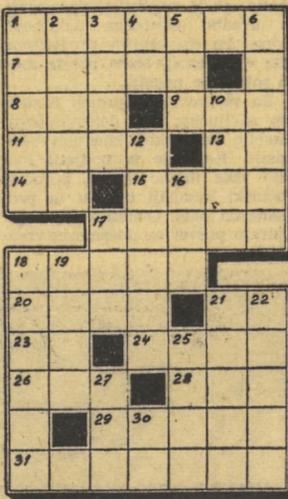

— To je običajna gripa, doktor. Najbolje bi bilo, da nekaj dni ostanete v postelji...

Križanka

Vodoravno: 1. kratka, učinkovita skladba za začetek slovesnosti, tudi pihalo, 7. razglas, odredba, odlok, 8. zdravilo, 9. češka pritrdilnica, 11. klic, poziv, 13. osebni zaimek, 14. deveta in enainvajseta črka abecede, 15. konice, trni, 17. dekoracija, 18. izvržek, izločeno blago, 20. ptica pevka (množ.), 21. različna soglasnika, 23. arabski žrebec, 24. reka na Gorenjskem, 26. etimološki knez, 28. izrastek na glavi, 29. nравоslavje, 31. abeceda.

Navpično: 1. kmet na Srednjem vzhodu, 2. učenec, vpeljan v skrivnosti nauka, 3. frnikola (množ.), 4. kratka za nogometno društvo (srbohrv.), 5. bližnji sorodnik, 6. mitološki lepoteč, tudi vrsta metulja, 10. opomba, zapisek, 12. grška pokrajina (orig.), 16. ribja koščica, 17. kratka podtalna organizacija v Franciji, 18. zid nad ali pod cesto, 19. določena višina kake točke, 21. ptica z vresčicim glasom (množ.), 22. tropski veteč, 25. jugoslov. otok, 27. predal v bančni zakladnici, denarna omara, 30. kazalni zaimek.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. šestilo, 7. Orion, r. 8. tat, 9. čok, 11. otok, 13. da, 14. ro, 15. Egon, 17. ogori, 18. Nobel, 20. oral, 21. os, 23. re, 24. jaga, 26. ilo, 28. Sem, 29. ratno, 31. emocija.

Navpično: 18. norice.

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

Za dom, službo, dopust, izlet — vedno Prodajni servis »Modna hiša«

LJUBLJANA — MARIBOR

Spored RTV Ljubljana za teden od 12. do 18. marca 1964

ČETRTEK

12. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Z opernih in koncertnih odrov — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Srečanje v studiu 14 — 10.15 Pihalna godba — 10.30 Pet minut za novo pesništvo in pozdravi mladim risarjem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Za prijetno razvedrilo — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Igra ansambel Al Caiola — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz bolgarske glasbene literature — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtno večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Lahka glasba — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Eden novih posnetkov Orkestra RTV Ljubljana — 22.10 Na obisku pri čeških, bolgarskih, madžarskih in sovjetskih solistih in zabavnih ansamblih — 23.05 Nočni akordi — 23.20 Skupni program JRT — studio Beograd — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

PETEK

13. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Veliki valčki in operne uverture — 8.30 Pesmi in plesi iz gledališke igre »Koššana« — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Med uverturami — 10.15 Odiomki iz Poljeve opere »Deseti brat« — 10.35 Novosti na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 V melodijah in ritmih — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Prijubljene popevke — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz življenja in dela Antonina Dvoržaka — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Poje Invalidski partizanski pevski zbor — 18.30 Priporočljivo nam — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Skladbe o jeseni igra orkester David Rose — 20.15 Pedemski zunanje-politični pregled — 20.30 Iz slovenske violinske glasbe — 21.15 Minute z orkestrom Raphaela — 21.35 Oddaja o morju in pomorsčakih — 22.10 Plesni zvoki — 23.05 Koncert ansambla slovenskih solistov — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

SOBOTA

14. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.10—6.15 Napotki za turiste — 6.20—6.35 Nadaljevalni tečaj angleščine — 6.45—6.50 Pregled športnih prireditev za nedeljo — 8.05 vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.50 Solistična zabavna glasba — 10.15 Nekaj domačih — 10.35 Japonska zborovska glasba — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Sobotni zabavni mozaik — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Poje zbor Glasbene Maticice iz Ljubljane — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev — 18.45 Novosti v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Matineja narodne in zabavne glasbe — 21.00 Sobotni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Prijeten konec tedna — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

NEDELJA

15. marca

6.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30—6.35 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.37 Slovenske ljudske pesmi za mladino — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I — 10.00 Se pomnite, tovariši! — 10.30 Matineja simfoničnega orkestra RTV Ljubljana — 11.50 Z zabavnim orkestrom Roberto Rossi — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II — 13.10 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Iz Skandinavije na Moravsko — 15.05 Nedeljski zvočni mozaik — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Domače melodije za nedeljsko popoldne — 16.45 Plesni orkester Erwin Lehn — 17.05 Hammond orgle — 17.15 Radijska igra — 18.25 Glasba iz znamenitih oper — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Znamenite operne predstave — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Sodobna hrvaška glasba v novih posnetkih — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

PONEDELJEK

16. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Slovenski otket poje ruske narodne pesmi — 8.25 Glasba ob delu — 8.35 Za mlade radovedneže — 9.25 Pojeta mezzosopranistka Cvetka Ahlin in tenorist Gašper Dermota — 10.10 Trije koncertni plesi Friderika Chopina — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Na obisku pri bolgarskih orkestrih in vokalnih solistih zabavne glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka št. 12 — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Črni Basie z godali — 18.30 Petnajst minut s pevko Lolo Novaković — 18.45 Svet tehnike — 19.00 Obvestila — 19.35 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Skupni program JRT — studio Beograd — 22.10 S popevkami po svetu — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Razpoložljive melodije — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

TOREK

17. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Zacetni tečaj angleščine — 8.05 Lahka glasba — 8.35 Nekaj domačih — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Zabavni zvoki iz Sovjetske zveze — 10.15 Plesne miniaturre — 10.40 Prizori iz Foersterjeve opere »Gorenjski slavček« — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domače pesmi in napevi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Od menuta do narzurke — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Zborovska skladba in priredbe Antona Goleta — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V terek na svadenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Popevke iz Českoslovaške — 18.25 Plesni orkester RTV Ljubljana in njegovi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zbor Slovenske filharmonije poje skladbe Marjana Lipovška — 20.20 Radijska igra — 21.19 Zvočna vizitka skladatelja Alojza Srebotnjaka — 21.45 Igra violinistka Olga Skalar — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — studio Beograd — 23.05 Za vsakogar nekaj — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

SREDA

18. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutrarnji divertimento — 8.55 Pisan svet pravilje in zgodb — 9.25 Iz jugoslovanske produkcije zabavne glasbe — 10.15 Zbor RTV Zagreb poje jugoslovanske vokalne rapso-dije — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Lahke opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Majhno glasbeno popotovanje — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Poljski plesni ansambli — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Pesmi Johanna Brahmsa poje Komorni zbor RTV Ljubljana — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz albuma Dmitrija Kabalevskega — 17.35 Iz fonoteke Radia Koper — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mojstri koncertne igre — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Matija Eravničar: Prva simfonija — 20.30 Lepe melodije — 21.05 Skupni program JRT — studio Zagreb — 22.10 Popevke se vrstijo — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Plesni zvoki — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.